

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Martina Hřebenová

MODIFIKACE SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ – SROVNÁVACÍ STUDIE

Rigorózní práce

Konzultant rigorózní práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.
Katedra občanského práva
Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20.4.2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20.4.2017

Mgr. Martina Hřebenová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé rigorózní práce, panu doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup a odborné vedení. Poděkovat bych rovněž chtěla svému manželovi a své rodině za jejich podporu při psaní této práce.

Seznam zkratek

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
CC	Código Civil
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
NŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
Ley Hipotecaria	Decreto de 8 de febrero de 1946 por el que se aprueba la nueva redacción oficial de la Ley Hipotecaria

Obsah

Úvod.....	1
1 Historický vývoj moderní právní úpravy manželského majtkového práva ..	5
2 Aktuální právní úprava	8
3 Modifikace společného jmění.....	14
3.1 Vývoj právní úpravy smluveného režimu společného jmění	15
3.2 Smluvní strany a formální náležitosti modifikačních smluv.....	17
4 Zákonný režim společného jmění.....	26
4.1 Způsoby nabývání majetku do společného jmění manželů.....	27
4.2 Aktiva, která jsou součástí společného jmění	30
4.3 Aktiva, která nejsou součástí společného jmění	36
4.3.1 Majetek osobní potřeby	36
4.3.2 Majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem	38
4.3.3 Náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech	44
4.3.4 Majetek nabytý právním jednáním vztahujícím se k výlučnému vlastnictví manžela	44
4.3.5 Majetek nabytý náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu výhradního majetku	45
4.4 Pasiva, která náleží do společného jmění.....	45
4.4.1 Dluhy, které byly převzaty za trvání manželství oběma manžely	46
4.4.2 Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů	47
4.4.3 Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů, k jejichž převzetí dal druhý manžel souhlas.....	48
4.4.4 Dluhy týkající se výlučného majetku jednoho z manželů v tom rozsahu, který odpovídá zisku z tohoto výlučného majetku.....	51
4.5 Pasiva, která nejsou součástí společného jmění.....	51
4.6 Výhradní majetek manželů z pohledu španělské právní úpravy.....	53
4.7 Společné jmění manželů (sociedad de gananciales) z pohledu španělské právní úpravy	56
4.7.1 Aktiva ve vztahu k sociedad de gananciales	56
4.7.2 Pasiva ve vztahu k sociedad de gananciales.....	59
5 Jednotlivé smluvené režimy společného jmění	64

5.1	Druhy smluvených režimů a jejich změny	64
5.2	Režim oddělených jmění	69
5.3	Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství .	73
5.4	Režim zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu.....	83
5.5	Režim rozšíření společného jmění v zákonném režimu.....	85
6	Limity smluvních ujednání o rozsahu společného jmění	88
7	Zhodnocení současné tuzemské právní úpravy ve srovnání se španělskou právní úpravou včetně úvah de lege ferenda	94
	Závěr.....	98
	Seznam použitých zdrojů	102
	Resumé	108
	Summary	110

Úvod

Téma „Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie“ jsem si zvolila jednak z toho důvodu, že se jedná o problematiku, která je mi z hlediska mé profesní praxe v advokacii velmi blízká, a zároveň mne právní institut společného jmění manželů vždy velice zajímal jako takový, podobně jako instituce manželství samotná. Důvod mého zájmu spočívá snad i v mém přesvědčení, že instituce manželství, jež má charakter ochranného deštníku,¹ má i v dnešní době své právoplatné místo v naší společnosti, byť se lze často setkat s názorem zcela opačným, jehož základním argumentačním kamenem je právě nevyhovující institut společného jmění jdoucí proti stále rostoucí potřebě svobodného nakládání manželů s majetkem. Pozoruhodným je v dané souvislosti i stále častější názor, jehož zastáncem je mimo jiné i místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala, dle kterého by institut společného jmění, jakožto pro manžele extrémně rizikový a i nadále komplikovaný institut, neměl vznikat přímo ze zákona, ale pouze jako důsledek aktivního rozhodnutí snoubenců uzavírajících manželství.² Stejně tak se objevuje názor, že vzniká-li institut společného jmění automaticky ze zákona, neupraví-li si snoubenci uvedené odlišně, měl by institut společného jmění vznikat i u registrovaných partnerů, a dokonce i u nesezdaných partnerů žijících tzv. na psí knížku.³

I s ohledem na shora uvedené považuji problematiku a téma modifikací zákonného režimu manželského majetkového práva za stále více aktuální, ačkoliv k využívání modifikací společného jmění dochází ze strany snoubenců či manželů stále ještě v malé míře. Jsem však toho názoru, že počet snoubenců či manželů přistupujících k úpravám společného jmění bude do budoucna pouze růst. V rámci své profesní praxe se často setkávám s lidmi, kteří možnosti modifikace svého společného jmění nevyužili, ačkoliv pro to v jejich případech byly dle mého názoru dány jasné důvody a předpoklady.

¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 7–8, s. 2–6. ISSN 1805-0824.

² MALIŠ, Daniel. Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.

³ Tento názor vyslovil také místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala při svém vystoupení na konferenci Nové soukromé právo 2016 dne 22. 11. 2016 s příspěvkem Společné jmění manželů – povinnost nebo svobodná volba [nepublikovaný příspěvek].

Skutečnost, že možnost modifikace společného jmění není v tuto chvíli příliš využívána, lze dle mého názoru přičítat zejména tomu, že mnoho právních laiků o této výseči právní úpravy vlastně ani nemá žádné povědomí nebo má jen velmi kusé informace. Setkávám se i s lidmi, kteří nemají představu o tom, co je obsahem byť zákonného režimu společného jmění a existence jistého institutu společného jmění manželů je zcela překvapuje, natožpak aby měli nějaké povědomí o tom, že existují i jiné způsoby nastavení manželských majetkových vztahů mezi manžely než subsidiární zákonný režim společného jmění. O existenci těchto institutů se tak mnohdy dozvídají až v době, kdy již jejich manželství nefunguje, vzájemné manželské majetkové zájmy se dostávají do centra jejich zájmu a nabývají na velké důležitosti. Tato problematika nadto vyžaduje i pro právní odborníky hlubší znalosti a vědomosti, neboť je značně komplikovaná. Vzhledem k tomu, že vstup do manželství je jedním z důležitých životních kroků, který je spojen s mnoha důsledky právě i v oblasti majetku manželů, považuji vhodné a individuální nastavení manželského majetkového režimu za žádoucí a opodstatněné. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie je tak zcela nepochybně tématem praktickým a široce použitelným.

Velmi ráda rovněž pracuji se zahraničními právními úpravami, neboť nám poskytují možnost většího nadhledu a zároveň nám nabízí inspiraci nezbytnou pro další vývoj naší vlastní právní úpravy. V této práci se tak budu věnovat i srovnání možností modifikace manželského majetkového práva dle tuzemské právní úpravy a naproti tomu dle právní úpravy Španělského království, která pro nás může být v určitých ohledech inspirací, např. právě v tom, že ekonomické majetkové režimy jsou dle španělské právní úpravy platné i pro manželství dvojic stejného pohlaví.

Samotná práce je koncipována jako podrobná a ucelená právní analýza současné právní úpravy manželského majetkového práva se zaměřením na modifikace manželského majetkového práva a se zasazením do kontextu a komparací s právní úpravou Španělského království. Cílem této práce je zhodnocení současné právní úpravy modifikací společného jmění a jejich praktické využitelnosti včetně posouzení, zda a jak tato úprava ob stojí ve srovnání se španělskou právní úpravou obsaženou v Código Civil, jenž má dlouholetou tradici na rozdíl od tuzemského občanského zákoníku, který je účinný od 1. ledna 2014. Vzhledem k uvedenému se tak jedná o téma aktuální a v tomto rozsahu dosud nezpracované.

Úvodní kapitola této práce bude věnována historickému vývoji moderní právní úpravy manželského majetkového práva, kterou považuji za velmi zajímavou, neboť úzce zrcadlí sociální změny ve společnosti včetně změn v chápání vzájemného postavení muže a ženy, tedy manžela a manželky, což má přímý dopad na právní úpravu manželského majetkového práva. V další kapitole bude následovat představení aktuální tuzemské právní úpravy se zasazením do kontextu evropského právního prostoru s důrazem na španělskou právní úpravu. Budeme sledovat, jak se které právní řády vypořádávají s problematikou právní úpravy manželských majetkových vztahů v návaznosti na odlišný politický, historický a sociální vývoj jednotlivých zemí a jejich kulturních a právních tradic.

Třetí kapitola této práce bude věnována již samotným smluvním modifikacím zákonného manželského majetkového režimu. Úvodní část kapitoly bude věnována vývoji tuzemské a španělské právní úpravy smluveného režimu společného jmění, dále bude navazovat pojednání o smluvních stranách smluv o manželském majetkovém právu a o formálních náležitostech modifikačních smluv. Vzhledem k tomu, že bez vymezení obsahu zákonného režimu společného jmění se nelze úspěšně zabývat jednotlivými modifikačními smlouvami, bude čtvrtá kapitola věnována právě vymezení obsahu zákonného a zároveň nejčastějšího majetkového režimu manželů v komparaci s příslušnou španělskou právní úpravou. Podrobně se tedy budu věnovat vymezení aktiv a pasiv, která jsou součástí společného jmění, a aktiv a pasiv, která naopak součástí společného jmění nejsou.

Pátá kapitola se bude zabývat vymezením obsahu jednotlivých druhů smluvených režimů společného jmění, postupně se tak budu věnovat režimu oddělených jmění, režimu vyhrazujícímu vznik společného jmění ke dni zániku manželství, režimu zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu nebo rozšíření společného jmění v zákonném režimu. V této kapitole rovněž bude v jejích příslušných částech pojednáno o modifikačních smlouvách, které výslovně upravuje španělský občanský zákoník, a to o modifikačních smlouvách zakládajících tzv. *régimen de participación*, tedy režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, či tzv. *régimen de separación de bienes*, tedy režim úplného oddělení majetku. To vše ve světle toho, že španělský občanský zákoník na rozdíl od tuzemské právní úpravy umožňuje snoubencům či manželům, aby si prostřednictvím ujednání v tzv. *las capitulaciones matrimoniales*

sjednali režim zcela vlastní, zákonem nepředvídaný, za podmínky dodržení kogentních zákonných ustanovení.

Šestá kapitola této práce bude věnována právě výše zmíněným limitům smluvních ujednání o rozsahu společného jmění, a to zákazu vyloučení schopnosti manžela zabezpečit rodinu a zejména pak ochraně práv třetích osob, na kterou je potřeba právě ve vztahu ke smluvním modifikacím zákonného manželského majetkového režimu klást velký důraz. V závěrečné kapitole budou v souhrnu předloženy výsledky komparativní analýzy na podkladě zjištění popsanych v jednotlivých příslušných kapitolách této práce a na základě těchto výsledků bude zhodnocena tuzemská právní úprava s úvahami *de lege ferenda*.

1 Historický vývoj moderní právní úpravy manželského majetkového práva

V následující kapitole bych se ráda krátce zastavila u historického vývoje majetkového práva manželů. Nastínění historického vývoje právní úpravy týkající se majetkového práva manželů považuji za účelné a zároveň za velmi zajímavé, a to zejména z hlediska sledování postupného vývoje právní úpravy v této oblasti, která snad více než jiné právní oblasti významně podléhá sociálním změnám ve společnosti a změnám a vývoji v chápání vzájemného postavení muže a ženy, tedy manžela a manželky, a tyto zrcadlí.

Na počátku 20. stol. byla ještě právní regulace týkající se vztahů mezi manžely, včetně těch ekonomických, postavena na rozdílném postavení muže a ženy, kdy vdaná žena byla ve vztahu ke svému manželovi, jenž byl hlavou rodiny, v postavení podřízeném.⁴ Vycházelo se tedy z nerovnoprávného postavení muže a ženy, ve kterém žena byla podřízena moci muže, měla ho následovat a plnit jeho nařízení. Všeobecný zákoník občanský z roku 1811, který byl do tuzemského právního řádu převzat na základě tzv. recepční normy, tedy zákona č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu českého, představující první moderní kodex občanského práva v tuzemsku, byl postaven na zásadě odděleného majetku mezi manžely s tím, že manželé měli možnost uvedené upravit odlišně prostřednictvím svatební smlouvy a sjednat si majetkové společenství, které tehdy neslo název společenství statků.⁵ Všeobecný občanský zákoník tak *de facto* vycházel z východiska, které je přesným opakem základu současné právní úpravy.

Následně došlo k osamostatnění právní úpravy rodinného práva a jejímu vyčlenění do zvláštního zákona, a to zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který vstoupil v účinnost dne 1. 1. 1950. Zákon o právu rodinném však již reflektoval vývoj týkající se emancipace žen v manželství a zrovnoprávnění postavení muže a ženy v manželském majetkovém právu. Zákon o právu rodinném tak již na rozdíl od předchozí právní úpravy pojímal jako výchozí zákonný režim zákonné společenství

⁴ CHAZOVA, Olga A. Rodinné právo v bývalém Sovětském svazu: více odlišností nebo více společného?. Přeložili Zdeňka Králíčková a Martin Kornel. *Právník*. 2009, roč. 148, č. 8, s. 846–865.

⁵ Blíže viz ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937. Zejména výklad k §1233 ABGB s. 498–503.

majetku.⁶ Bylo rovněž stanoveno, že obvyklou správu jmění náležejícího do zákonného společenství majetku může vykonávat každý z manželů sám.⁷ Manželé se však mohli ve formě soudního zápisu dohodnout, že rozsah společného jmění bude modifikován, a stejně tak se mohli dohodnout i ohledně správy majetku.⁸

Právní úprava majetkových vztahů mezi manžely byla následně v roce 1964 přesunuta ze zákona o právu rodinném do zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který je rovněž posledním zákonem, který manželské majetkové právo upravoval předtím, než vstoupil v účinnost aktuálně platný a účinný zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tehdejší občanský zákoník k celé problematice přistoupil kogentním způsobem tak, že připustil možnost jediného majetkového režimu, a to bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jakákoliv modifikace tohoto režimu pak byla zcela vyloučena.

Institut společného jmění manželů se v našem právním řádu objevuje s účinností od 1. 8. 1998⁹ a v jistém rozsahu nahrazuje institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů, který existoval v tuzemské právní úpravě od 1. 4. 1964 do 31. 7. 1998. Institut bezpodílového spoluvlastnictví totiž zcela přestal vyhovovat, a to z důvodů zejména ideových, neboť nerefletoval potřeby skutečných poměrů v tuzemsku a v naší společnosti.¹⁰ K otázce překryvu společného jmění manželů a bezpodílového spoluvlastnictví se vyjadřoval v minulosti i Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozhodnutí ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000 konstatoval: „*Bezpodílové spoluvlastnictví manželů upravené v občanském zákoníku v rámci věcných práv bylo nahrazeno širším institutem, společným jměním manželů*“. Nejvyšší soud ČR dále uvádí, že se v tomto případě nejedná pouze o změnu názvosloví, nýbrž o zcela novou koncepci manželského majetkového práva, jelikož především předmět společného jmění manželů je ve srovnání s předmětem bezpodílového spoluvlastnictví značně rozsáhlý (věci, ostatní majetek, závazky). V soudním rozhodnutí je pak dále konstatován nepochybný závěr, že

⁶ Ust. § 22 zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, které stanoví: „(1) *Jmění, jehož nabude kterýkoli z manželů v době trvání manželství – vyjma to, čeho nabude dědictvím nebo darem, a to, co slouží jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání – , tvoří jeho získaný majetek. (2) Získané majetky obou manželů jsou majetkem jim společným (zákonné společenství majetkové).*“

⁷ Ust. § 23 zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

⁸ Ust. § 29 zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

⁹ Zák. č. 91/1998 Sb., kterým se mění zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2. sv. Zákony – komentáře, s. 641.

institut společného jmění manželů měl nahradit a rovněž i nahradil institut bezpodílového spoluvlastnictví.¹¹ Kromě let 1951–1964, kdy byla právní regulace společného jmění manželů obsažena v zákoně o právu rodinném,¹² byl tento institut vždy upraven v občanském zákoníku.¹³

Pojem společného jmění manželů byl následně převzat i do aktuálně platného a účinného občanského zákoníku,¹⁴ jenž byl přijat v rámci rozsáhlé rekodifikace soukromého práva a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. Na rozdíl od předchozí právní úpravy není nyní *společné jmění*¹⁵ systematicky zařazeno do části upravující věcná práva, avšak do části upravující právo rodinné. Uvedené je výrazem skutečnosti, že manželské majetkové právo není souborem právních norem, které upravují pouze majetkové poměry manželů, nýbrž souborem norem, které upravují rovněž výživné, úpravu obvyklého vybavení domácnosti či rodinného závodu.¹⁶ Systematické zařazení norem upravujících manželské majetkové právo do části o právu rodinném je tak příležitější.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000.

¹² Zák. č. 94/1963 Sb., o rodině.

¹³ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2. sv. *Zákony – komentáře*, s. 641.

¹⁴ Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵ Legislativní zkratka zavedená zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pro institut společného jmění manželů.

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 156.

2 Aktuální právní úprava

Manželské majetkové právo představuje ve své podstatě systém právních norem, skrze něž je regulován ekonomický, majetkový vztah manželů a také způsob správy majetku, který manželům náleží, a to jak ve vztahu manželů navzájem, tak ve vztahu k třetím osobám. Je výsledkem požadavku na zrovnoprávnění postavení muže a ženy v manželství a požadavku na stejnou životní úroveň manželů, kterou je potřeba zajistit, k čemuž lze dospět za pomoci různých právních forem. Výběr té které právní formy pak závisí především na míře nutného omezení individuálních zájmů manželů ve prospěch jejich společného zájmu, kterou si stanovíme.¹⁷

V evropském právním prostoru, který zahrnuje jak anglosaský, tak kontinentální právní systém, můžeme v jednotlivých zemích nalézt několik druhů ekonomických manželských režimů, které se v mnohých aspektech podobají, v některých však odlišují s tím, že tyto rozdíly mezi právními úpravami jednotlivých států jsou samozřejmě důsledkem odlišného politického, historického a sociálního vývoje v jednotlivých zemích a rozličných kultur a právních tradic.¹⁸ Největší odlišnost, která dle mého názoru stojí za zmínku, lze nalézt právě v anglosaském právním systému (např. Velká Británie či Irsko), dle kterého uzavřením manželství žádný manželský majetkový režim nevzniká, majetkové vztahy nejsou v souvislosti s uzavřením manželství vlastně vůbec řešeny. Každý z manželů je i nadále vlastníkem majetku, který nabyl před uzavřením manželství, avšak i majetku, který nabyl za trvání manželství nehledě na to, na základě jakého právního důvodu k tomu došlo. Manželé si mohou své vzájemné ekonomické vztahy oboustrannou dohodou sice určitými způsoby upravit, avšak nelze hovořit o založení manželského majetkového režimu v pravém slova smyslu.¹⁹ Velmi zajímavou shledávám rovněž právní úpravu Nizozemska, která jako jediná v Evropě stanoví jako zákonný režim tzv. univerzální majetkové společenství, dle kterého je součástí společného jmění manželů veškerý majetek obou manželů získaný před

¹⁷ ČÍŽKOVSKÁ, Věra. *Socialistické majetkové právo manželské*. Praha: Universita Karlova, 1971. 125 s.

¹⁸ TUROŇOVÁ, Jana. Soudobé tendence v evropské právní úpravě majetkového režimu mezi manželi. In: *COFOLA 2009: the Conference Proceedings*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1265-1276.

¹⁹ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 2., rozš. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 13.

i během trvání manželství. Tento režim může být vyloučen před uzavřením manželství, a to uzavřením dohody o jiném majetkovém režimu. Změna zákonného režimu po uzavření manželství je možná pouze prostřednictvím soudního rozhodnutí, a to za podmínky, že ode dne uzavření manželství uplynul již jeden rok.²⁰

Lze říci, že právním řádům evropských zemí je vlastní, že umožňují, aby se manželé od zákonného režimu společného jmění odchýlili a sjednali si mezi sebou majetkový režim odlišný. Uvedené je přirozeným odrazem skutečnosti, že potřeba smluvní svobody a potřeba prosazování individuálních zájmů a potřeb každého z manželů stále roste, opačný přístup by tak byl zcela neudržitelný. I z těchto důvodů je shora popsaný nizozemský přístup zcela ojedinělým, dalo by se snad říci nemoderním. Skutečnost, že druh a družka nechtějí být vázáni určitým ekonomickým manželským režimem, vede dle mého názoru v praxi pravidelně i k tomu, že takové osoby z toho důvodu k uzavření manželství raději ani nepřistoupí, možná právě i proto, že nemají právní povědomí o jiných variantách, které tuzemský právní řád v tomto směru nabízí. Toto vše je tedy samozřejmě i projevem zásady autonomie vůle, kdy je právě v oblasti manželského majetkového práva namísto uplatnění pravidel rovnosti, svobody a volby, která jsou výsledkem dlouhodobého historického vývoje a formování rovnoprávnosti mezi mužem a ženou.

Některé právní řády pak umožňují, aby si manželé namísto zákonného majetkového režimu zvolili dle svých potřeb režim jiný, a to buď majetkový režim, který jako alternativní daný právní řád nabízí, anebo majetkový režim vlastní.²¹ Tuzemská právní úprava se řadí mezi ty právní řády, které umožňují, aby si snoubenci či manželé sjednali odlišný manželský majetkový režim, který však zákon jako alternativní předvídá. Ačkoliv by se uvedené mohlo na první pohled zdát jako omezující, nutno říci, že tuzemský právní řád nabízí tak široké spektrum různých manželských majetkových režimů, které jsou velmi variabilní, že ve svém praktickém provedení takový přístup zákonodárce dle mého názoru nikterak omezující není.

²⁰ BOELE-WOELKI, Katharina, Bente BRAAT a Ian CURRY-SUMNER. *European Family Law in Action IV: Property relations between Spouses*. Antwerp: Intersentia, 2009. 1242 s.

²¹ *Tamtéž*.

Španělský právní řád ve vztahu ke společnému jmění v základu rozlišuje dvě dělicí kritéria, a to v první řadě kritérium, zda se jedná o smluvní manželský majetkový režim, či režim zákonný a v druhé řadě kritérium, zda se jedná o manželský majetkový režim založený na východisku společného majetku, či majetku odděleného. Pokud jde o první kritérium, pak přednost je dáována režimu smluvnímu, který si manželé mohou ujednat prostřednictvím tzv. *las capitulaciones matrimoniales*, tedy smlouvy stanovující manželský majetkový režim, který bude panovat mezi manžely, zákonný režim nastupuje až jako subsidiární v případech, kdy manželé nevyužijí možnosti smluvní úpravy svých vzájemných majetkových vztahů.²² Co se týče kritéria druhého, pak historicky záleželo na tom, v jakém autonomním společenství Španělského království dochází k uzavření manželství. Lze říci, že v současné době je upřednostňován zákonný režim zakotvující společný majetek manželů, např. ve Valencii však ještě donedávna byl zákonným režimem režim oddělených jmění. Španělský občanský zákoník výslovně upravuje dva alternativní manželské majetkové režimy, nabízí však i možnost sjednat si režim zcela vlastní, při dodržení zákonem stanovených limitů.²³ Soudobá právní úprava vychází v zásadě ze tří principů, a to z principu smluvní volnosti, principu rovnosti a konečně z principu flexibility a změnitelnosti manželského majetkového režimu, přičemž posledně jmenovaný princip je vrcholem právní evoluce započaté zákonem č. 14/1975 z 2. května 1975. Nezmenitelnost manželského majetkového režimu se tradičně ospravedlňovala v situaci předpokládané nerovnosti manželů, kdy bylo usuzováno, že smluvní modifikace manželského majetkového režimu by vedla pouze k újmě slabšího z manželů, za kterého byla již tradičně považována žena, podrobená psychologickému vlivu manžela, bez možnosti volně projevit svou vůli. Dalším důvodem pak byl požadavek na právní jistotu. Shora uvedené stěžejní principy jsou konečně doplněny i významnou zásadou ochrany práv třetích osob a celkovou snahou o usnadnění právních vztahů.²⁴

V neposlední řadě je třeba upozornit, že na rozdíl od tuzemska, ve Španělsku mohou manželství uzavřít i osoby stejného pohlaví s tím, že se samozřejmě jedná

²² DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 133

²³ Čl. 1315 Código Civil ve spojení s čl. 1328 Código Civil.

²⁴ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 134

o manželství se všemi právy a povinnostmi, které jsou s manželstvím spojeny. Právní úprava majetkového práva manželů a jeho modifikace, jimž se podrobně věnuji dále v této práci, se tak ve Španělském království v plném rozsahu vztahuje i na manželství osob stejného pohlaví. Uvedené představuje zásadní rozdíl mezi tuzemským a španělským občanským zákoníkem s tím, že španělský přístup by dle mého názoru mohl být pro tuzemského zákonodárce inspirativní z hlediska *de lege ferenda*.

Tuzemské manželské majetkové právo je nyní upraveno v občanském zákoníku v rámci ustanovení § 687 až 753, z toho právní úpravě institutu společného jmění je věnován největší prostor, je obsažena v ustanoveních § 708 až 742. Společné jmění manželů je širším majetkovým společenstvím, které zahrnuje vztah manželů nikoliv pouze k majetku (aktivům), ale i k dluhům (pasivům). Skutečností je, že obsahem společného jmění tak mohou být právě i jen dluhy manželů. Postavení manželů z hlediska jejich vzájemných majetkových vztahů tak dalece přesahuje postavení pouhých spoluvlastníků. Společné jmění se vyznačuje dvěma základními charakteristikami, a to tím, že může vzniknout pouze mezi manžely, tedy osobami opačného pohlaví, které uzavřely manželství, a dále rovností, která se promítá zejména ve způsobu nabývání a užívání majetku spadajícího do společného jmění, neboť manželé nemají své vzájemné účasti na společném jmění vymezeny pomocí jakýchkoliv podílů. Ve své podstatě se tedy jedná o bezpodílové spoluvlastnictví k vymezenému majetku s tím, že každý z manželů disponuje právem k celé předmětné věci, avšak tato jeho dispozice končí tam, kde začíná totožné právo druhého z manželů. V dané souvislosti by tedy bylo možné hovořit o pluralitě subjektů k jedné věci.²⁵ Společné jmění manželů tak nemůže vzniknout mezi druhem a družkou ani mezi osobami stejného pohlaví, které spolu žijí v partnerském soužití. Jak bylo uvedeno shora, v dnešní době je společné jmění manželů rovněž výrazem manželské rovnoprávnosti a ekonomické solidarity a tento způsob pojetí je výsledkem dlouhodobého společenského a historického vývoje.

Pro institut společného jmění manželů je imanentní, že existuje pouze tehdy, existuje-li zde manželství, uvedené však neplatí naopak, a tedy existence společného jmění není podmínkou existence manželství. Může se jednat např. o situaci, kdy vznik

²⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 152

společného jmění manželů bude vyhrazen k okamžiku zániku manželství, soud svým rozhodnutím z vážných důvodů společné jmění zruší ještě za trvání manželství anebo mezi manžely může být sjednán režim oddělených jmění.²⁶ Podmínkou existence společného jmění manželů však není, aby spolu manželé žili a sdíleli společnou domácnost či aby navzájem plnili rozličné manželské povinnosti.²⁷

Dle občanského zákoníku rozlišujeme tři režimy manželského majetkového práva, a to režim zákonný, režimy modifikované, mezi které řadíme režim smluvený, a konečně režim založený rozhodnutím soudu.²⁸ Modifikované režimy pak představují režimy speciální, které mají před zákonným režimem přednost, jsou-li zřízeny, a naopak není-li mezi manžely společné jmění manželů žádným způsobem upraveno, ať již smluvně či prostřednictvím soudního rozhodnutí, uplatní se v takovém případě subsidiárně režim zákonný, který lze tedy chápat jako obecný. Pomocí smluvního režimu pak na rozdíl od režimu založeného soudním rozhodnutím lze modifikovat režim zákonný ještě před samotným vznikem manželství, režimem založeným soudním rozhodnutím lze modifikovat pouze již existující zákonný či smluvní režim. Skutečnost, že právní úprava změn a doplňování režimů společného jmění je velmi flexibilní, je dokreslena tím, že smluvní režim lze modifikovat rozhodnutím soudu a naopak.²⁹

Ve španělském právním řádu nalezneme obdobu tuzemského společného jmění pod pojmem „*la sociedad de gananciales*“, tedy volně přeloženo jako „*režim společností pro nabytý majetek*“. Jakkoliv se může zdát, že tuzemská právní úprava společného jmění je podrobná, a to již jen v porovnání s rozsahem předchozí právní úpravy, v kontextu španělské právní úpravy hledisko podrobnosti dosahuje zcela jiného měřítka, neboť tato čítá na sto ustanovení, je velmi detailní, dle mého názoru místy až kazuistická.³⁰

Již první zákonné ustanovení věnující se úpravě španělského *la sociedad de gananciales* předvídá, že majetkový režim manželů by měl být mezi manžely dohodnut

²⁶ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 156–158

²⁷ *Tamtéž*, s. 156–157

²⁸ Ust. § 708 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 159

³⁰ Čl. 1344 Código Civil.

v tzv. *las capitulaciones matrimoniales* s tím, že teprve tehdy, pokud ke sjednání *las capitulaciones matrimoniales* nedošlo anebo pokud by tyto nebyly účinné, bude mezi manžely platit režim zákonný, tedy již zmiňovaný *sociedad de gananciales*,³¹ anebo režim, který pro takový případ stanoví právní předpisy příslušných španělských provincií, jako např. Navarra, Aragónie, Baleáry či Katalánsko. Tyto manželské majetkové režimy platí v případě, že snoubenci či manželé si nesjednají režim odlišný, od režimu *sociedad de gananciales* se odlišují jednotlivými zvláštnostmi, přičemž vykazují právě jak znaky režimu *sociedad de gananciales*, tak tzv. *régimen de separación de bienes*, tedy režimu oddělených jmění. Zákonný režim má tedy subsidiární povahu, mezi manžely je založen pouze tehdy, pokud si snoubenci či manželé nezvolí režim odlišný, což však bývá v praxi právě nejčastější případ.

Las capitulaciones matrimoniales představují dobrovolnou dohodu snoubenců či manželů týkající se stanovení režimu, kterému budou jejich vzájemné majetkové vztahy podléhat, přičemž *las capitulaciones matrimoniales* mohou být uzavřeny jak mezi snoubenci ještě před uzavřením manželství, tak mezi manžely v průběhu trvání manželství. Při sjednávání obsahu *las capitulaciones matrimoniales* jsou snoubenci či manželé limitováni pouze omezeními výslovně stanovenými v Código Civil.³²

Španělský občanský zákoník rozlišuje mezi třemi druhy manželských ekonomických režimů, a to mezi *la sociedad de gananciales* (tj. režimem společného jmění), *régimen de participación* (tj. režimem oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku) a *régimen de separación de bienes* (tj. režimem úplného oddělení majetku). Jak však bylo uvedeno shora, Código Civil předpokládá i možnost sjednání režimu vlastního za předkladu dodržení zákonem stanovených limitů. Tyto limity jsou vyjádřeny v čl. 1315 a 1328 Código Civil a v souladu s jejich dikcí ujednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales* nesmí být v rozporu se zákonem či s dobrými mravy a rovněž nesmí nikterak omezovat princip rovnoprávnosti mezi manžely.³³ Obsahu jednotlivých shora vymezených zákonem předvídaných manželských majetkových režimů se budu podrobně věnovat v následujících kapitolách této práce.

³¹ Srov. čl. 1315 a čl. 1316 Código Civil.

³² Čl. 1315 Código Civil.

³³ Čl. 1328 Código Civil.

3 Modifikace společného jmění

Jak bylo popsáno v předchozí kapitole, se způsobem nastavení majetkových vztahů mezi manžely se vypořádávají v podstatě všechny právní systémy, přičemž v rámci evropského území se můžeme setkat v zásadě se dvěma základními úpravami. První z těchto úprav klade důraz na stejnou účast manželů na společném majetku a jedná se o úpravu prostřednictvím manželského majetkového společenství. Druhá z úprav naproti tomu klade důraz na individuální postavení každého z manželů v majetkových vztazích a jedná se o úpravu formou oddělených majetků. Tyto základní formy se pak vyskytují v různých podobách s mnoha odchylkami a úpravami dle toho, jaké jsou individuální potřeby konkrétního manželského páru.

Obdobnou formou jako v tuzemsku, tedy formou majetkového společenství manželů, řeší majetkové vztahy rovněž právní řády v Polsku, Rusku, Belgii, Francii, Španělsku nebo Itálii. Naproti tomu předchozí italská právní úprava a rakouská právní úprava stojí na principu oddělených majetků manželů. Pokud pak manželé majetek nabývají společně, nabývají jej do podílového spoluvlastnictví. Jak bylo zmiňováno výše v této práci, nizozemská právní úprava manželského majetkového práva vychází z principu neomezeného majetkového společenství, dle kterého součástí společného jmění manželů je veškerý majetek manželů bez ohledu na právní titul, který se váže k jeho nabytí, a to včetně majetku, který manželé nabyli před uzavřením sňatku. Se zvláštní kombinací se můžeme setkat v německé a ve švýcarské právní úpravě, dle které jsou majetkové vztahy manželů vystavěny na principu, že oba manželé hospodaří během manželství samostatně, jejich majetek je oddělený, avšak v případě zániku manželství se porovnají původní a stávající majetky každého z nich a ten z manželů, u něhož je nárůst majetku vyšší, je povinen polovinu takového přírůstku převést na druhého manžela. Obdobný režim upravuje jako možný i španělský občanský zákoník, a to jako tzv. *régimen de participación*. Uvedený režim vykazuje v určitých aspektech jisté známky podobnosti s režimem vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, který upravuje tuzemský právní řád, avšak režimy jsou to odlišné.

Ze shora uvedeného tak dle mého názoru jednoznačně vyplývá, že úpravu manželského majetkového práva lze obecně považovat za velmi dispozitivní, umožňující reflektovat individuální potřeby konkrétních manželů, které budou různé

v závislosti na majetkové skupině, ze které manželé pochází, na tom, zda se jedná o osoby, které manželství uzavírají opakovaně, preference manželského majetkového režimu může konečně záviset například i na věku manželů.³⁴ Možnost modifikace manželského majetkového práva je tak možností velmi praktickou, ba nezbytnou pro zajištění uspokojivého fungování manželů v rovině majetkové. Dlužno však doplnit, že většina manželství se v současné době stále řídí zákonným manželským majetkovým režimem, který tedy lze považovat za režim obecný.³⁵

3.1 Vývoj právní úpravy smluveného režimu společného jmění

Dříve než přistoupím k analýze současné právní úpravy modifikace obsahu společného jmění skrze smluvní úpravu, zastavila bych se ráda krátce u samotného historického vývoje smluveného režimu společného jmění. Ve zcela původním znění předchozího občanského zákoníku nebyl smluvní režim společného jmění, resp. bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vůbec připuštěn a bezpodílové spoluvlastnictví tak existovalo pouze v zákonném režimu. Uvedená právní úprava byla zcela poprvé prolomena zák. č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, dle kterého bylo možné přistoupit ke zrušení bezpodílového spoluvlastnictví, pokud jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti. Další významná novela předchozího občanského zákoníku, provedená zák. č. 509/1991 Sb.,³⁶ vedla k tomu, že dle zákonné úpravy již bylo možné mezi manžely smlouvou rozšířit či zúžit rozsah bezpodílového spoluvlastnictví, vyhradit vznik bezpodílového spoluvlastnictví ke dni zániku manželství či upravit správu společného jmění. Dohoda, která shora uvedené upravovala, musela i tehdy mít formu notářského zápisu. Uvedená dohoda však mohla být uzavřena pouze mezi manžely,³⁷ tedy nikoliv mezi snoubenci, kteří se chystali do manželství teprve vstoupit, přičemž toto ustanovení bylo kogentní.³⁸

³⁴ Srov. MAKARIUS, Milan. Zánik společného jmění manželů a jeho vypořádání. *Aplikované právo*. 2005, č. 2, s. 82–83.

³⁵ Srov. SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 251.

³⁶ Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

³⁷ Srov. ust. § 143a SOZ: „Manželé mohou dohodou rozšířit nebo zúžit zákonem stanovený rozsah bezpodílového spoluvlastnictví. Obdobně se mohou dohodnout i o správě společného majetku.“

³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2. sv. Zákony – komentáře, s. 651.

Možnost smluvní modifikace společného jmění je výrazem volní autonomie manželů či budoucích manželů, přičemž s ohledem na skutečnost, že ústřední zásadou stávajícího občanského zákoníku je autonomie vůle, rozvíjí občanský zákoník dosavadní koncepci ještě dále a nadto zavádí několik nových prvků. Na rozdíl od předchozího občanského zákoníku, který smluvní režim společného jmění pojímal pouze jako možnou odchylku od zákonného režimu, soudobý občanský zákoník na uvedené nahlíží spíše jako na druhý samostatný majetkový režim společného jmění, který je však samozřejmě stále navázán na zákonný režim a představuje tak spíše výjimku. Smlouvy upravující majetkový režim společného jmění představují zákonem zvlášť pojmenovaný smluvní typ, neboť se vyznačují jistými specifiky. Nestanoví-li však občanský zákoník v příslušné části jinak, je potřeba i na tyto smlouvy aplikovat obecná ustanovení o právních jednáních a obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků obsažená v části čtvrté občanského zákoníku.³⁹ V případě smluv upravujících majetkový režim uzavřených mezi snoubenci je otázkou budoucí praxe a soudní judikatury, zda bude možné na tyto smlouvy aplikovat, a pokud ano, tak jakým způsobem, další instituty závazkového práva, jako například zajištění splnění závazku či předšmluvní odpovědnost.⁴⁰ Ačkoliv souhlasím s názorem, že i tyto smlouvy jsou přes své odlišnosti smlouvami, a tedy že dané instituty by mělo být možné aplikovat i v oblasti (před)manželských smluv, jsem přesvědčena, že praxe a soudní judikatura by měly mít vždy na mysli zcela specifickou povahu, smysl a účel těchto smluv a rovněž také soulad s dobrými mravy.⁴¹

Pokud jde o španělskou právní úpravu, možnost změny zákonného režimu (*régimen de gananciales*) skrze *las capitulaciones matrimoniales* byla do španělského občanského zákoníku zavedena v rámci jeho reformy, a to zákonem č. 14/1975 ze dne 2. 5. 1975 o reformě stanovených článků občanského zákoníku a obchodního zákoníku

³⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 217.

⁴⁰ *Tamtéž*, s. 220.

⁴¹ K výkladu pojmu dobré mravy uvádím např. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, ve kterém je uvedeno: „Dobré mravy jsou souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti“. V daném usnesení se dále konstatuje, že soulad určitého jednání s dobrými mravy „musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu“.

ohledně právního postavení vdané ženy a práv a povinností manželů. *Las capitulaciones matrimoniales* jsou španělskou úpravou nahlíženy jako komplexní právní ujednání týkající se práva rodinného s charakterem normativním, které vždy sestává z ujednání tvořících jejich typický a základní obsah, tedy stanovení zvoleného manželského ekonomického režimu s tím, že někdy mohou obsahovat i další ujednání, která tvoří obsah atypický, doprovodný. Tímto atypickým obsahem mohou být například ujednání, která by za normálních okolností byla obsahem standardních smluvních ujednání, jako například darování svatebních darů (*darů z důvodu manželství*, jejichž právní úpravě se podrobně věnuji níže v této práci), projevení poslední vůle v určitém rozsahu (*tzv. la promesa de mejorar*), uznání mimomanželského dítěte či jiná ujednání, která však ke své platnosti a účinnosti musí splňovat stejné zákonné náležitosti, které jsou jim standardně vlastní.⁴² Co se týče poslední vůle, závěrem doplňuji, že pokud by následné pořízení totožné osoby v pozici zůstavitele bylo v rozporu s projevem poslední vůle obsaženým v *las capitulaciones matrimoniales*, nebylo by účinné.⁴³

3.2 Smluvní strany a formální náležitosti modifikačních smluv

Smlouvy upravující majetkový režim společného jmění se vyznačují specifickým okruhem subjektů, neboť mohou být uzavřeny pouze mezi manžely anebo mezi snoubenci.⁴⁴

Pokud mezi sebou uzavírají takovou smlouvu manželé, dochází k jejímu uzavření vždy za trvání manželství, byť by takové manželství bylo uzavřeno neplatně, neboť i v případě neplatně uzavřeného manželství dochází ke vzniku společného jmění. Pokud by však manželství bylo pouze zdánlivé, účinky smlouvy upravující majetkový režim manželů by vůbec nenastaly. V nejčastějších případech manželé budou smlouvu uzavírat za účelem modifikace zákonného režimu, někdy však mohou modifikovat již dříve založený smluvní režim. S ohledem na skutečnost, že zákon explicitně nestanoví, že smlouva může být uzavřena pouze osobním jednáním manželů, lze dovodit, že manžel může být při jejím uzavírání zastoupen, a to případně i opatrovníkem, pokud by

⁴² DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 150.

⁴³ Čl. 826 Código Civil.

⁴⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 218.

manžel nebyl plně svéprávný. Tímto opatrovníkem však samozřejmě nemůže být druhý manžel, s ohledem na střet zájmů.⁴⁵

Pozoruhodná je v tomto směru španělská právní úprava, která stanoví, že osoba, která dosud nenabyla plné svéprávnosti, avšak je způsobilá k uzavření manželství, může uzavřít *las capitulaciones matrimoniales* pouze se souhlasem rodiče (*tedy zákonného zástupce*) anebo opatrovníka, uvedené však neplatí, pokud taková osoba na základě *las capitulaciones matrimoniales* souhlasí toliko s režimem úplného oddělení majetku (*régimen de separación de bienes*) anebo s režimem oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku⁴⁶ (*régimen de participación*), neboť takové právní jednání není považováno za přemrštěné. Uvedené zřejmě vychází ze zásady *habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala*, tedy že kdo je způsobilý k uzavření manželství, je rovněž způsobilý k uzavření předmanželské smlouvy. Účast rodiče či opatrovníka pak je potřeba chápat spíše v rovině asistence, neboť tím, kdo smlouvu právně uzavírá, je samotný nezletilec. Předmětná asistence nicméně nemůže být nahrazena zplnomocněním nezletilého k tomu, aby sjednal obsah *las capitulaciones matrimoniales* zcela dle své libosti.⁴⁷

Osobně výše uvedenou právní úpravu nepovažuji za vhodnou, neboť rozhodnutí, že daná osoba je způsobilá k uzavření manželství, by nemělo z důvodu ochrany zájmů nezletilé osoby založit její způsobilost k uzavření předmanželské smlouvy. A to ani v případě, že se jedná o dva shora zmiňované režimy, neboť i tyto samozřejmě budou mít významné dopady na majetkové vztahy manželů. Pokud jde však o osoby, jejichž svéprávnost byla omezena rozhodnutím soudu, u těchto španělský občanský zákoník stanoví, že *las capitulaciones matrimoniales* mohou uzavřít pouze za asistence rodičů, poručníka anebo opatrovníka, bez výjimky.⁴⁸

Ačkoliv smluvní režim je výrazem autonomie vůle manželů, nejedná se o neomezenou autonomii a manželé se tak musí řídit i jistými omezeními. Jedno

⁴⁵ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 218, 220.

⁴⁶ Čl. 1329 Código Civil.

⁴⁷ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 152.

⁴⁸ Čl. 1330 Código Civil.

z omezení stanoví např. ust. § 269 odst. 1 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, dle kterého vybrané smlouvy, které byly mezi manžely uzavřeny po podání insolvenčního návrhu dlužníkem, či jde-li o insolvenční návrh věřitele, byly uzavřeny poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jsou neplatné, a to v plném rozsahu, od samého počátku.⁴⁹ Další omezení stanovená tuzemským právním řádem budou rozebrána v následujících částech této práce. Španělská právní úprava v tomto směru stanoví, že ujednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales* nesmí být v rozporu se zákonem či dobrými mravy a nesmí poškozovat již nabytá práva třetích osob.⁵⁰

Dle občanského zákoníku si mohou ujednat majetkový režim odlišný od zákonného režimu i snoubenci.⁵¹ Uvedené výslovně předpokládá i španělský občanský zákoník.⁵² Snoubenci lze rozumět osoby, které se chystají uzavřít spolu manželství,⁵³ avšak zákon blíže nestanoví, po jak dlouhou dobu před uzavřením manželství lze takové osoby považovat za snoubence oprávněné smluvně modifikovat své společné jmění. Vzhledem k tomu, že zákon ve své současné podobě žádná omezení nestanoví, lze uzavřít, že snoubenci mohou smlouvu upravující jejich budoucí společné jmění uzavřít kdykoliv před uzavřením manželského svazku.⁵⁴ Ačkoliv se zdá, že při vymezení pojmu snoubenců jako jednoho z okruhů osob oprávněných uzavřít smlouvy upravující majetkový režim nemohou nastat pochyby, v praktickém životě se lze jistě setkat i se situací, kdy takovou smlouvu bude chtít uzavřít osoba, která je sama ještě v manželství, byť právě probíhá řízení o rozvodu manželství. V odborné literatuře se lze setkat

⁴⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 221.

Jmenovitě se jedná o i) smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, ii) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníkovi, iii) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželovi dlužníka, a konečně iv) dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru.

⁵⁰ Čl. 1315 a 1328 Código Civil.

⁵¹ Srov. ust. § 716 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵² Čl. 1326 Código Civil.

⁵³ Srov. ust. § 656 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstoupí do manželství*“.

⁵⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 218.

s názorem, že pokud by taková smlouva byla uzavřena, byla by absolutně neplatná, neboť osobu, která je již sezdána s jinou osobou, nelze považovat za snoubence a taková osoba rovněž nesplňuje základní podmínku, že vůbec do manželství vstoupit může.⁵⁵ Daná smlouva by tak byla neplatná i z důvodu počáteční nemožnosti plnění, neboť účinnost smlouvy upravující majetkový režim by zde byla vázána na odkládací podmínku již od počátku nesplnitelnou.⁵⁶

Stejně tak v této souvislosti vyvstává otázka, do jaké doby od uzavření takové smlouvy snoubenci musí uzavřít manželství a zda se zde uplatní zákonné pravidlo, že je-li k účinnosti smlouvy potřeba rozhodnutí určitého orgánu, je potřeba návrh na rozhodnutí podat do jednoho roku od uzavření takové smlouvy, neboť jinak se smlouva od počátku ruší.⁵⁷ Uvedené pravidlo se však, pokud jde o smlouvy upravující režim společného jmění, nepoužije, neboť uzavření manželství není rozhodnutím. S ohledem na skutečnost, že smlouva uzavřená mezi snoubenci nezavazuje ani jednoho ze snoubenců k tomu, aby manželství s druhým snoubencem opravdu uzavřel,⁵⁸ lze dospět k závěru, že jeden snoubenec může uzavřít obdobných smluv vícero, a to i s různými osobami, účinnou se pak stane ta smlouva, která byla uzavřena s osobou, s níž nakonec uzavře manželství.⁵⁹

Španělská právní úprava naproti tomu výslovně stanovuje, do jaké doby od uzavření *las capitulaciones matrimoniales* snoubenci musí manželství uzavřít. Španělský občanský zákoník stanoví, že veškerá ujednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales* nenabydou platnosti a účinnosti, nebude-li manželství mezi snoubenci

⁵⁵ K tomuto doplňuji, že náš právní řád v ust. § 194 odst. 1 a 2 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, upravuje skutkovou podstatu trestného činu dvojího manželství, přičemž stanoví: „(1) Kdo za trvání svého manželství uzavře manželství jiné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. (2) Stejně bude potrestán, kdo uzavře manželství s osobou, která již je v manželství jiném“.

Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 220

⁵⁶ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. 33 Odo 753/2004, ve kterém Nejvyšší soud uvádí: „Závisí-li právní následky (účinky) právního úkonu (smlouvy) na splnění podmínky, platí, že podmínka nesmí být v době právního úkonu nemožná (nesplnitelná). Zatímco k nemožné podmínce rozvazovací se nepřihlíží a právní úkon jako celek zůstává nedotčen (srov. § 36 odst. 1 věta druhá ObčZ), důsledkem nemožnosti (nesplnitelnosti) odkládací podmínky je neplatnost právního úkonu jako celku“.

⁵⁷ Srov. ust. § 1762 odst. 1 a 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 218. Uvádí k tomu, že na základě smlouvy o manželském majetkovém režimu nemůže být ani nahrazen projev vůle při uzavírání manželství.

⁵⁹ Tamtéž.

uzavřeno do doby jednoho roku ode dne jejich sjednání.⁶⁰ Osobně uvedenou jednoroční lhůtu považuji za vhodnou a domnívám se, že tuzemský zákonodárce by se v tomto ohledu mohl španělskou právní úpravou inspirovat *de lege ferenda*. Předmanželská smlouva je totiž mezi snoubenci samozřejmě právně závazná a k její změně může dojít opět pouze za vzájemného souhlasu obou z nich. Lze si však představit, že pokud byla předmanželská smlouva uzavřena několik let před uzavřením samotného manželství, mohlo dojít ke změně okolností či postojů jednoho ze snoubenců a režim sjednaný v předmanželské smlouvě již nemusí odpovídat jeho aktuálním potřebám či představám. Samozřejmě má taková osoba možnost do manželství nevstoupit, nicméně se domnívám, že pokud by zákon stanovil shora popsanou jednoroční lhůtu, mohlo by se jednat o řešení praktičtější, zajišťující rovněž aktuálnost předmanželské smlouvy. V dané souvislosti se lze rovněž zamyslet nad tím, zda by bylo možné dle tuzemského právního řádu aplikovat na tyto smlouvy klauzuli *rebus sic stantibus*⁶¹ zakotvenou v ust. § 1764 a násl. občanského zákoníku, tedy zda by se jeden ze snoubenců mohl úspěšně domáhat obnovení jednání o smlouvě upravující manželský majetkový režim, pokud by došlo v průběhu času ke změně okolností tak podstatné, že by založila v právech a povinnostech snoubenců zvlášť hrubý nepoměr znevýhodněním jednoho z nich.⁶² Jasnou odpověď nám nabídne zřejmě až případná soudní judikatura.

Časová prodleva mezi uzavřením smlouvy upravující majetkový režim manželů a uzavřením manželství může hrát roli i z dalšího pohledu. Pozoruhodné právní důsledky si lze totiž představit na příkladu smlouvy, prostřednictvím které dochází k rozšíření společného jmění o věc, která je v době uzavření takové smlouvy ve výlučném vlastnictví jednoho ze snoubenců. Pokud však daný snoubenec převede takovou věc ještě před uzavřením manželství na třetí osobu, stane se vlastníkem věci

⁶⁰ Čl. 1333 Código Civil.

⁶¹ „za předpokladu, že věci zůstanou, jak jsou“

⁶² K tomu doplňuji, že dle ust. § 1765 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, platí: „Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr znevýhodněním jedné z nich buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až po uzavření smlouvy známou. Uplatnění tohoto práva neopravňuje dotčenou stranu, aby odložila plnění“.

tato třetí osoba.⁶³ V okamžiku uzavření manželství se tak daný snoubenec dostává z právního hlediska do prodlení s plněním dle smlouvy rozšiřující obsah společného jmění. Ačkoliv to může znít jistě až absurdně, druhý manžel může splnění takového plnění vymáhat anebo může odstoupit od smlouvy za stanovených podmínek.⁶⁴ V daném případě je však potřeba rozlišovat ještě mezi tím, zda se jedná o plnění určené genericky, anebo individuálně. Je-li předmětem plnění věc určená genericky, nemůže zde dojít k zániku závazku pro nemožnost plnění, která nastala po jeho vzniku.⁶⁵ Naproti tomu, pokud předmětem plnění byla věc určená individuálně, například nemovitá věc, stane se splnění závazku nemožným, a závazek tak zanikne.

Dle občanského zákoníku musí mít smlouva o manželském majetkovém právu formu veřejné listiny⁶⁶.⁶⁷ V praxi se smlouva o manželském majetkovém právu sepisuje ve formě notářského zápisu.⁶⁸ Požadavek formy tedy není splněn, pokud jde o mediační dohodu či smlouvu o manželském majetkovém právu sepsanou advokátem. Takto sepsaná dohoda smluvně upravující režim společného jmění by byla pro nedostatek formy jednoznačně absolutně neplatná. Nedostatek formy zde nemůže být ani dodatečně zhojen ve smyslu ust. § 582 odst. 1 občanského zákoníku,⁶⁹ neboť předepsaná forma – notářský zápis – musí obsahovat i den, měsíc a rok takového právního jednání, což tedy

⁶³ Srov. ust. § 1100 odst. 1 a 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, které stanoví, že pokud smluvní strana převede postupně uzavřenými smlouvami různým osobám vlastnické právo k věci, která není zapsána ve veřejném seznamu, stane se vlastníkem takové věci ta osoba, které převodce vydal věc nejdříve. Pokud taková osoba není, stane se vlastníkem věci ten, s nímž byla uzavřena smlouva, která jako první nabyla účinnosti. Druhý odstavec daného ustanovení se pak týká věcí nemovitých, přičemž platí, že pokud smluvní strana převede postupně uzavřenými smlouvami různým osobám vlastnické právo k věci, která je zapsána ve veřejném seznamu, stane se vlastníkem takové věci ta osoba, která je v dobré víře a jejíž vlastnické právo bylo do takového seznamu zapsáno jako první. To vše i v případě, že právo této osoby vzniklo později.

⁶⁴ Srov. ust. § 1969 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁵ Srov. ust. § 2006 odst. 1 věta druhá zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, které stanoví, že plnění nelze považovat za nemožné, pokud dluh lze splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době.

⁶⁶ Veřejnou listinou se dle ust. § 567 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, rozumí listina, která je vydána orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci, nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon, uvedené neplatí v případě, že listina trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.

⁶⁷ Ust. § 716 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁸ Srov. SEEMANOVÁ, Jana a Martina POKORNÁ. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 4, s. 3

⁶⁹ Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí.

nelze nijak zpětně zhojit a napravit.⁷⁰ Požadavek písemné formy *las capitulaciones matrimoniales* a jejich osvědčení ve formě veřejné listiny jako zákonnou podmínku jejich platnosti stanoví i španělský Código Civil.⁷¹

Smlouva o manželském majetkovém právu nesmí být sjednána se zpětným účinkem, v opačném případě by se k takové smlouvě vůbec nepřihlíželo.⁷² Uvedené platí rovněž dle španělské právní úpravy. Vzájemná práva a povinnosti manželů související se společným jměním se tak s ohledem na předchozí uvedené mohou řídit smlouvou o manželském majetkovém právu nejdříve od okamžiku jejího sjednání. Uvedené neplatí v případě, je-li předmětem takové smlouvy věc, která se zapisuje do veřejného seznamu, tehdy smlouva v dané části nabývá účinku vůči třetím osobám až zápisem do příslušného seznamu. Se zvláštní úpravou účinnosti se můžeme setkat rovněž v případě smluv upravujících manželský majetkový režim, které jsou uzavřeny mezi snoubenci. Tyto smlouvy nabývají účinnosti až uzavřením manželství. Pokud by se smlouva týkala věci, která se zapisuje do veřejného seznamu, bylo by možné provést zápis takové změny opět až po uzavření sňatku.⁷³

Shora v této práci jsem zmiňovala, že španělská právní úprava byla až do přijetí zákona č. 14/1975 ze dne 2. května 1975 založena na principu nezměnitelnosti manželského majetkového režimu, a tedy nepřipouštěla, aby ujednání v *las capitulaciones matrimoniales* stanovovala jakékoliv podmínky, ať již odkládací či rozvazovací. Důvod je zřejmý, neboť byla-li v *las capitulaciones matrimoniales* sjednána odkládací podmínka, bylo potřeba, aby do doby jejího splnění byl mezi manžely nastolen nějaký manželský majetkový režim, neboť není možné, aby mezi manžely nebyl sjednán žádný režim. V takovém případě se tedy majetkové vztahy manželů namísto sjednaného režimu řídily zákonným režimem společného jmění. Obdobně uvedené platilo v případě, že v *las capitulaciones matrimoniales* byla sjednána podmínka rozvazovací. Soudobá španělská právní úprava je však již založena na principu flexibility a změnitelnosti manželského majetkového režimu, a tedy v rámci

⁷⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 222.

⁷¹ Čl. 1327 Código Civil.

⁷² Srov. ust. § 716 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷³ Srov. ust. § 720 odst. 1 a 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

las capitulaciones matrimoniales lze sjednat i rozličné odkládací či rozvazovací podmínky, kupříkladu, že sjednaný smluvní majetkový režim bude mezi manžely účinný v případě, že manželé nebudou mít děti.⁷⁴

Manželský majetkový režim nelze smluvně modifikovat v případě, že společné jmění manželů již zaniklo.⁷⁵ Zvláštní právní účinky smlouvy o manželském majetkovém právu jsou upraveny ve vztahu k třetím osobám, kdy platí, že taková smlouva se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by třetí osoba se smlouvou souhlasila. Taková smlouva, pokud by byla uzavřena bez souhlasu třetí osoby, by vůči ní neměla právní účinky.⁷⁶ Obdobně uvedené pojímá i Código Civil, který stanoví, že *las capitulaciones matrimoniales* nesmí v žádném případě poškodit práva do té doby již nabytá třetími osobami.⁷⁷

Za smluvený režim (*nikoliv režim založený rozhodnutím soudu*) lze považovat i soudem schválený smír, jehož obsahem bude smlouva o manželském majetkovém právu, a to ačkoliv z formálního hlediska je podkladem takové modifikace společného jmění pravomocné rozhodnutí soudu. Schválený smír přitom je výsledkem sporu manželů, který vedl až k modifikaci jejich společného jmění a který byl zahájen na návrh jednoho z nich.

Otázka správnosti shora uvedené klasifikace, tedy zda výše uvedený způsob modifikace společného jmění spadá do kategorie smluveného režimu či režimu založeného soudním rozhodnutím, však není zcela jednoznačná a může být zpochybňována v souvislosti se zápisem takových dohod či smluv přijatých ve formě soudního smíru do veřejných seznamů⁷⁸ vedených Notářskou komorou ČR. Do těchto seznamů se totiž zapisují kromě smluv o manželském majetkovém právu sepsaných ve formě notářského zápisu jen ta rozhodnutí soudu, jejichž prostřednictvím soud zrušil nebo obnovil společné jmění nebo zúžil stávající rozsah společného jmění, anebo

⁷⁴ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2012, s. 152, 153.

⁷⁵ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 222.

⁷⁶ Srov. ust. § 719 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁷ Čl. 1317 Código Civil.

⁷⁸ Veřejným seznamem se rozumí dle ust. § 35a odst. 1 písm. b) a d) zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti Evidence listin o manželském majetkovém režimu a Seznam listin o manželském majetkovém režimu.

změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený manželský majetkový režim – tedy rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu.⁷⁹

⁷⁹ Ust. § 35j odst. 1 písm. a) a b) zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti.

4 Zákonný režim společného jmění

Předtím než lze přistoupit k samotné právní úpravě modifikací společného jmění, je nezbytné zabývat se tím, co je vlastně předmětem této modifikace, od čeho se lze vlastně odchýlit, tato kapitola je tak věnována vymezení obsahu vlastního zákonného režimu společného jmění.

To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů.⁸⁰ Bližší konkretizaci tohoto ustanovení nalezneme následně v ust. § 709 občanského zákoníku, které pomocí negativního i pozitivního výčtu podrobně vymezuje, která aktiva jsou zahrnuta ve společném jmění manželů. Na rozdíl od pozitivního výčtu, který stanoví pouze obecné mantinely pro určení, zda dané aktivum bude spadat do společného jmění či nikoliv, negativní vymezení je tvořeno již podrobným taxativním výčtem. Za tím účelem, aby mohlo být určeno, že aktivum náleží do společného jmění, je třeba, aby byla splněna dvě kritéria, zaprvé že předmět nabývá jeden manžel nebo oba manželé společně a zadruhé že předmět je nabyt za trvání manželství. Předmět tedy musí být nabyt alespoň jedním z manželů, do společného jmění pak patří i v případě, že byl nabyt bez souhlasu anebo přímo proti vůli druhého manžela. Druhé kritérium je pak v podstatě časovým určením období, po které se aktivum za podmínky splnění prvního kritéria stává společným jměním. Tímto časovým určením je doba trvání manželství, která počíná jeho vznikem a končí jeho zánikem. Věci, které manželé nabyli před tímto vymezeným časovým úsekem, budou mít právní režim vzájemných majetkových vztahů mezi manžely odlišný, a to nejčastěji režim spoluvlastnický.⁸¹ V dané souvislosti doplňuji, že v odborné literatuře se lze setkat se dvěma rozdílnými přístupy k tomu, zda společné jmění mezi manžely vzniká již v okamžiku uzavření manželství i v případě, že společně ještě žádný majetek nenabyli, anebo až později. První přístup vychází z toho, že ke vzniku společného jmění je potřeba, aby manželé nějaký majetek za trvání manželství nabyli, osobně se však ztotožňují s přístupem druhým, dle kterého okamžikem vzniku

⁸⁰ Ust. § 708 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 164–165.

manželství vzniká společné jmění automaticky, jako pomyslná hranice společného jmění, i když v danou chvíli bez jakýchkoliv aktiv či pasiv.⁸²

Dle španělského Código Civil platí, že mezi manžely panuje ten ekonomický režim, který si manželé sjednali v *las capitulaciones matrimoniales* s tím, že pokud si nic neujednali, panuje mezi nimi *sociedad de gananciales*, tedy režim společného jmění.⁸³ Tím samozřejmě není vyloučeno, aby si snoubenci sjednali režim *sociedad de gananciales* ještě před uzavřením manželství, a to právě skrze *las capitulaciones matrimoniales*. Z hlediska španělského právního řádu lze právě tento režim považovat za režim zákonný, subsidiárně nastupující v případě absence odlišného ujednání. Režim *sociedad de gananciales* je rovněž režimem nejrozšířenějším a lze říci režimem standardním. Prostřednictvím společného jmění se stávají pro manžela a manželku (uvedené se vztahuje i na manželství osob stejného pohlaví) společnými zisky a užitky získané v průběhu trvání manželů kterýmkoliv z manželů bez rozdílu, přičemž každému z nich při zániku společného jmění připadne polovina. Společné jmění vzniká v okamžiku uzavření manželství anebo později, za trvání manželství, v okamžiku sjednání tohoto režimu v *las capitulaciones matrimoniales*.⁸⁴ Zatímco tuzemský zákonodárce vymezil obsah zákonného společného jmění pomocí pozitivního a negativního výčtu z hlediska jednotlivých aktiv a pasiv, španělský zákonodárce vymezení obsahu režimu společného jmění stanoví pomocí pozitivního výčtu z hlediska společného majetku a z hlediska majetku výhradního a pro zařazení do příslušné kategorie stanoví jednotlivá určující kritéria.⁸⁵

4.1 Způsoby nabývání majetku do společného jmění manželů

Dle platné tuzemské právní úpravy platí, že pokud jde o nabytí a pozbytí jednotlivých součástí společného jmění, tak se uplatní obecná ustanovení občanského zákoníku.⁸⁶ Dotčené ustanovení tedy výslovně odkazuje na příslušné části občanského zákoníku,

⁸² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 15

⁸³ Srov. čl. 1315 a 1316 CC.

⁸⁴ Čl. 1344 a 1345 CC.

⁸⁵ Srov. čl. 1346 a násl. CC.

⁸⁶ Srov. ust. § 711 odst. 1 OZ-

kteře pojednávají o věcných právech, o právu dědickém či o právu závazkovém.⁸⁷ Do společného jmění manželů tak lze nabytí majetek rovněž pomocí přivlastnění či do něj lze nabytí i věc nalezenou, pokud jsou splněny zákonné podmínky.⁸⁸ Na tomto místě bych se ráda krátce zastavila nad některými dalšími případy nabytí vlastnického práva, které v praxi dosud činily jisté problémy, a to nad nabytím převodem, přírůstkem a vydržením.

Z hlediska nabývání movitých a nemovitých věcí na základě převodu je rozhodně pozornost potřeba věnovat těm věcem, které se zapisují do veřejného seznamu a které se stávají součástí společného jmění dnem zápisu vlastnického práva ke konkrétní věci právě do veřejného seznamu. Nejčastějším příkladem v praxi bude nabývání nemovité věci. Není rozhodující, zda budou v dané kupní smlouvě uvedeni na straně kupujících oba manželé či pouze jeden z nich: pokud budou splněny zákonem předvídané podmínky tak, jak bylo podrobně popsáno shora, bude toto aktivum součástí společného jmění. Jisté problémy však mohou nastat při zápisu vlastnického práva k takové nemovité věci při zápisu do veřejného seznamu, tedy katastru nemovitostí,⁸⁹ bude-li smluvní stranou pouze jeden z manželů a ani z obsahu kupní smlouvy nebude vyplývat, že nemovitá věc by měla být nabývána do společného jmění. Katastrální úřad by totiž měl v takovém případě zapsat jako vlastníka pouze manžela, který je uveden jako smluvní strana kupní smlouvy, neboť ostatní relevantní skutečnosti katastr nemovitostí nezkontroluje. To vše přesto, že jsou-li splněny zákonné podmínky, taková nemovitá věc do společného jmění náleží.⁹⁰ Ovšem s ohledem na zásadu materiální publicity,⁹¹ podle níž se má za to, že zapsaný stav je v souladu se skutečným stavem, skutečnost, že druhý manžel zapsán není, může v praxi vést k velmi nepříznivým důsledkům. To vše právě i ve světle na to navazující zvýšené ochrany třetích osob, kdy dle občanského zákoníku platí, že pokud stav zapsaný v katastru nemovitostí není v souladu se skutečným

⁸⁷ Srov. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 312.

⁸⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 192.

⁸⁹ Srov. ust. § 1 odst. 1 zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

⁹⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 190.

⁹¹ Srov. ust. § 980 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, které stanoví: „Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem“.

právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo za úplatu v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle stavu zapsaného, dobrá víra se přitom posuzuje ke dni podání návrhu na zápis.⁹²

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku se výslovně zabývá i postupem při spojení, smíšení a zpracování věci, tedy zabývá se nabýváním vlastnického práva přírůstkem. Takovým přírůstkem mohou být např. připsané úroky k peněžním prostředkům nacházejícím se na bankovním účtu.⁹³ Tímto způsobem může dojít k nabývání majetku do společného jmění, pokud budou spojeny, zpracovány či smíšeny věci, které náleží do společného jmění či jsou výhradním majetkem jednoho z manželů. Větší díl z majetku manžela pak bude představovat obohacení předmětu jeho vlastnického práva, vklad ze společného jmění následně bude vypořádán při zúžení, zrušení či zániku společného jmění.⁹⁴ Z velmi stručné důvodové zprávy, pokud jde o část týkající se shora uvedené problematiky, tak vyplývá, že spojením věci nacházející se ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů a věci, která je součástí společného jmění, nedochází automaticky k tomu, že by se tato spojená věc stala součástí společného jmění, a to přesto, že spojená věc byla nabyta za trvání manželství a že uvedený způsob nabývání majetku do společného jmění není vyloučen v rámci výčtu uvedeného v ust. § 709 odst. 1 občanského zákoníku.

Jedním z dalších způsobů nabývání jednotlivých součástí společného jmění je vydržení.⁹⁵ Ačkoliv úprava institutu vydržení doznala s příchodem občanského zákoníku významných změn, dle odborné veřejnosti lze i nadále vycházet ze stávající soudní judikatury, a to zejména z nálezu Ústavního soudu ČR,⁹⁶ ve kterém je uváděno, že stane-li se oprávněný držitel vydržitelem věci, tak se tato věc stane součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, pokud oba navrhovatelé žijí v trvajícím manželství za existujícího bezpodílového spoluvlastnictví. K uvedenému závěru Ústavní soud ČR dospěl zejména z toho důvodu, že vydržení nebylo uvedeno mezi

⁹² Srov. ust. § 984 odst. 1 OZ.

⁹³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 191.

⁹⁴ Srov. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 312.

⁹⁵ Vydržení je upraveno v ust. § 1089 a násl. OZ.

⁹⁶ Srov. nálezný Ústavního soudu ČR II. ÚS 219/1995 ze dne 12. 6. 1996.

výjimkami z nabytí do bezpodílového spoluvlastnictví manželů. V návaznosti na stávající právní úpravu tak lze učinit závěr, že je třeba, aby oba manželé měli z přesvědčivého důvodu⁹⁷ za to, že právo, které vykonávají, jim náleží, a aby toto právo drželi po celou vydržecí dobu. Pokud by uvedené přesvědčení zaniklo, byť jen u jednoho z manželů, znamenalo by to ve svém důsledku nemožnost poctivé držby obou manželů, a tedy i nemožnost vydržení dané věci do společného jmění. K vyloučení podmínky pravé držby by mohlo dojít tehdy, pokud by se byť jeden z manželů v držbu svémocně vetřel či vloudil potajmu anebo lstí anebo pokud by usiloval přeměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou.⁹⁸

Závěrem této kapitoly bych pouze doplnila, že občanský zákoník výslovně uvádí,⁹⁹ že pokud zákon nestanoví v příslušné části upravující společné jmění manželů jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení občanského zákoníku, která upravují společnost, popřípadě spoluvlastnictví. Zákonodárce tak zařadil společné jmění manželů mezi právní společenství bez právní subjektivity.¹⁰⁰ O jaká ustanovení společnosti či spoluvlastnictví se bude jednat a jaký to bude mít dopad na společné jmění manželů, ukáže až samotná praxe.¹⁰¹

4.2 Aktiva, která jsou součástí společného jmění

Do společného jmění manželů spadají zejména aktiva peněžité povahy, a to příjmy z pracovního poměru, včetně případných prémie či odměn za dobré pracovní výsledky, dále stipendia, příjmy z autorských odměn, odměn za předměty průmyslového vlastnictví (např. odměn za vynálezy), příjmy ze sociálního zabezpečení, jako např. důchody či nemocenská, dávky v hmotné nouzi, podpora v nezaměstnanosti i plnění poskytnuté na základě pojistné smlouvy¹⁰² a další. Do společného jmění manželů spadají rovněž i výhry ze sázek a loterií, přičemž pro určení, zda konkrétní výhra je

⁹⁷ Srov. ust. § 992 odst. 1 OZ.

⁹⁸ Srov. ust. § 993 OZ. Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 192.

⁹⁹ Srov. ust. § 712 OZ.

¹⁰⁰ Código Civil rovněž nepřiznává *sociedad de gananciales* právní subjektivitu.

¹⁰¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 197.

¹⁰² Srov. stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů z 3. 2. 1972, Cpj 86/71, uveřejněné pod číslem R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

součástí společného jmění, je rozhodující okamžik výhry.¹⁰³ Část výtěžku, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se součástí společného jmění stává okamžikem, kdy manžel, který se přičinil o získání těchto aktiv, nabyl možnost s nimi nakládat.¹⁰⁴ Dosavadní judikatura, s jejímiž závěry se lze ztotožnit, však dovodila, že nárok na vyplacení mzdy není součástí společného jmění, neboť práva a povinnosti, která vyplývají z pracovněprávního poměru mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem se vyznačují svým typickým osobním charakterem vzhledem k výkonu práce ze strany zaměstnance (je vyloučeno, aby práci zaměstnance vykonával někdo jiný), a tedy nemohou být součástí společného jmění. S tím tak souvisí samozřejmě i to, že ani manžel zaměstnance není povinen uspokojit spolu se svým manželem společně a nerozdílně nárok, který má zaměstnavatel proti zaměstnanci.¹⁰⁵ Uvedené závěry soudní judikatury byly zapracovány i do příslušného ustanovení stávajícího občanského zákoníku, což lze jistě přivítat, a to konkrétně ust. § 711 odst. 2 občanského zákoníku, které stanoví, že částky výtěžku, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat.

Přes shora uvedené však občanský zákoník ve vztahu k této problematice, stejně jako předchozí zákonná úprava, bohužel nikterak neupravuje jednu z běžných životních situací, jež dle mého názoru nastávají ve velké většině případů. Jedná se o situaci, kdy jsou peněžní prostředky představující např. mzdu vyplaceny zaměstnanci nikoliv v hotovosti, avšak bezhotovostně, bankovním převodem na bankovní účet zaměstnance. Takto vyplacená mzda totiž představuje pouze pohledávku vůči konkrétní bance, u níž je veden účet, na kterém jsou prostředky uloženy. Nárok na výplatu daných peněžních prostředků pak náleží té osobě, která má dispoziční právo k účtu s těmito prostředky dle konkrétně uzavřené smlouvy o účtu. Pokud tedy účet nebude zřízen pro oba manžele, resp. druhý z manželů nebude mít alespoň dispoziční právo k danému účtu, nebude mít druhý manžel ani nárok na výplatu těchto prostředků, ačkoliv dané peněžité prostředky jsou součástí společného jmění. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník uvedené stejně

¹⁰³ *Tamtéž.*

¹⁰⁴ Ust. § 711 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2045/2006 ze dne 30. 5. 2007.

jako předchozí právní úprava nikterak neřeší, přiklání se odborná veřejnost i nadále k dosavadnímu závěru soudní judikatury,¹⁰⁶ tedy že „*pouhá skutečnost, že na účtu u peněžního ústavu jsou uloženy i prostředky ve společném jmění manželů, neopravňuje manžela majitele účtu k nakládání s prostředky na tomto účtu*“.¹⁰⁷

Ještě pozoruhodnější situace však může nastat v případě, že mzda jednoho manžela bude vyplacena zaměstnavatelem na výlučný bankovní účet druhého manžela. Dle mého názoru je v tomto ohledu stávající právní stav nedostatečný a rovněž chybný, neboť jaký je pak smysl toho, že mzda či např. plat náleží dle zákona do společného jmění manželů, když v popsáných situacích s těmito prostředky nemůže jeden z manželů bez součinnosti druhého manžela disponovat, nadto v době, kdy je výplata odměny z výdělečné činnosti vyplácena bezhotovostním způsobem na bankovní účet zcela běžně. Není vzácností, že ten z manželů, na němž je rodinná domácnost finančně závislá, přiděluje druhému manželovi velmi omezené prostředky, ve své podstatě kapesné, díky čemuž druhý z manželů strádá, ačkoliv sám je omezen ve schopnosti finanční prostředky zajistit pouze např. z důvodu péče o rodinu. Popsaný stávající právní stav tak dle mého názoru, byť nepřímo, napomáhá tomu, aby jeden z manželů těžil z finanční závislosti druhého manžela. Rovněž nevidím žádný důvod pro to, aby možnost disponovat s odměnou z výdělečné činnosti vyplacenou bezhotovostně na bankovní účet byla rozdílná od možnosti disponovat s odměnou z výdělečné činnosti vyplacenou v hotovosti.

Společné jmění manželů je pak samozřejmě tvořeno i aktivy nepeněžitě povahy, nabytými zejména na základě koupě, směny, zhotovení, rozhodnutím, vydržením atd.¹⁰⁸ Zákon dále vymezuje dva zvláštní případy nabytí aktiv do společného jmění manželů, a to stanovením, že do společného jmění náleží rovněž zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, a dále i podíl manžela v obchodní společnosti či družstvu, pokud se manžel stal společníkem obchodní společnosti či družstva za trvání manželství.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2793/2006 ze dne 8. 1. 2008.

¹⁰⁷ Se stejným názorem se lze setkat i v odborné literatuře vztahující se k předchozí právní úpravě – Dvořák, J. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004, s. 153, ve které se uvádí: „*Ze skutečnosti, že majetek nabytý za trvání manželství je součástí společného jmění (§ 144), nemůže druhý manžel, který není majitelem účtu, ve vztahu k bance nic dovozovat. Obecné ustanovení občanského zákoníku tak vychází naprázdno, protože je eliminováno zvláštními bankovními předpisy*“.

¹⁰⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 165.

Předchozí uvedené neplatí pouze v případě, že manžel nabyl podíl v obchodní společnosti či družstvu způsobem, který zakládá jeho výlučné vlastnictví. Zisk, který z podílu v obchodní společnosti či družstvu plyne, je však v souladu s občanským zákoníkem součástí společného jmění, jak bude blíže vysvětleno v následujících odstavcích.¹⁰⁹ Zvláštní povaha tohoto aktiva spočívá v tom, že s podílem jsou spojena různá práva a povinnosti, která souvisí s účastí v dané právnické osobě a která s sebou nesou obecně i různá rizika neoddělitelně související s podnikatelskou činností.¹¹⁰ Jak bylo řečeno shora, pokud manžel nabyl podíl za trvání společného jmění, je podíl součástí společného jmění, nadto použil-li k nabytí podílu prostředky ze společného jmění, je k nabytí potřeba souhlasu druhého manžela. Pokud by druhý manžel souhlas neudělil, mohl by se dovolat neplatnosti takového jednání.¹¹¹ Souhlasu druhého manžela naproti tomu není potřeba tehdy, nabyli-li manžel podíl způsobem, který vede ke vzniku jeho výlučného vlastnictví, anebo tím, že podíl nabyl prostřednictvím svých výlučných prostředků se záměrem nabytí jej do svého výhradního vlastnictví.¹¹² Výkladové obtíže mohou nastat při zodpovídání otázky, který z manželů je oprávněn k výkonu práv a povinností spojených s účastí např. na obchodní společnosti. Soudobý občanský zákoník totiž na rozdíl od předchozí právní úpravy neobsahuje obdobu ustanovení § 143 odst. 2¹¹³ předchozího občanského zákoníku, sám o sobě výslovně uvedené totiž vůbec neupravuje. V tomto směru tak odborná veřejnost nejprve vycházela z ust. § 32 odst. 4 zákona o obchodních korporacích, které stanoví, že je-li podíl v obchodní společnosti ve spoluvlastnictví, jsou spoluvlastníci společným společníkem a podíl spravuje vůči obchodní společnosti jen správce společné věci. Tímto správcem měl být právě jeden z manželů. Postupně však začíná převládat názor, že není možné takto k uvedené problematice přistupovat, neboť za použití doslovného výkladu výše uvedeného by se společníkem obchodní společnosti stával i druhý manžel jakožto spoluvlastník podílu. To by však bylo v přímém rozporu s principem, že nikdo se nemůže stát členem

¹⁰⁹ Ust. § 709 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 168.

¹¹¹ Ust. § 715 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹² Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 168.

¹¹³ „Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev“.

obchodní korporace proti své vůli. Tedy pouhá existence společného jmění nemůže zároveň založit účast druhého z manželů v obchodní korporaci bez toho, aby tento manžel vůbec projevil vůli přistoupit k zakladatelské listině či společenské smlouvě společnosti. Je tedy možné, že v této oblasti se soudy budou muset v budoucnu vypořádávat s určitými výkladovými obtížemi.¹¹⁴

Občanský zákoník s sebou s účinností od 1. 1. 2014 přinesl výslovné zakotvení pravidla, které se dosud dovozovalo pouze pomocí judikatury, že zisky jsou součástí společného jmění, a to bez ohledu na skutečnost, zda věc, ze které takový zisk plyne, je či není ve společném jmění manželů. Na rozdíl od předchozí právní úpravy však do společného jmění manželů náleží opravdu pouze zisk, tedy výnos po odečtení nákladů např. na zachování věci, ze které zisk plyne apod. Zákonodárce pomocí tohoto pravidla chtěl docílit zajištění, aby náklady, které manžel, jenž je výlučným vlastníkem věci, ze které plyne zisk, vynakládá na údržbu, zachování a opravu takové věci, nešly k jeho tíži.¹¹⁵ Domnívám se, že se jedná o vítanou změnu, neboť dle mého názoru je současné zákonné nastavení výrazem spravedlivějšího uspořádání. Klasickým příkladem takového zisku pak je například peněžitý příjem plynoucí z pronajatého bytu, který je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, sestávající z nájemného po odečtení shora popsaných nákladů na údržbu, zachování či např. opravy bytu. Tento výsledný zisk se pak stává součástí společného jmění dnem své splatnosti.¹¹⁶

Ani otázka splatnosti takové pohledávky, a tedy možnosti jejího vymáhání ze strany druhého manžela však nenabízí zcela jednoznačnou odpověď. Jak bylo uvedeno shora, součástí společného jmění není výnos z výhradní věci jednoho z manželů, ale pouze zisk z takové věci, a tedy např. pohledávku na úhradu nájemného z pronajaté věci patřící jen jednomu z manželů nelze beze všeho ztotožnit s pohledávkou na úhradu zisku z dané věci. Pohledávka na úhradu nájemného totiž nemusí v plném rozsahu spadat do společného jmění manželů a zpravidla také ani nebude. Nicméně vzhledem k tomu, že v praxi by dané rozlišování bylo velmi komplikované a nejednoznačné,

¹¹⁴ Srov. ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vyd. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 238–239.

¹¹⁵ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 166

¹¹⁶ Ust. § 711 odst. 3 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

přiklání se odborná veřejnost k názoru, že druhý manžel bude moci vymáhat i pohledávku na úhradu nájemného, ač sám má právní nárok pouze na úhradu zisku.¹¹⁷

V této souvislosti se pak rovněž nabízí i otázka, co vše lze zahrnout pod zmiňované náklady (*tj. náklady, které se odečítají od zisku*), tedy zda pouze náklady na nezbytnou údržbu či náklady, které budou ve výsledku zvyšovat zisk plynoucí z dané konkrétní věci. J. Psutka se kloní spíše k extenzivnímu výkladu tohoto pojmu, neboť manžel, který je výlučným vlastníkem dané věci, je samozřejmě oprávněn s touto věcí i v plném rozsahu nakládat, a tedy na ni vynakládat náklady, nadto jsou to právě tzv. přepychové náklady, které zisk z věci zvyšují, nikoliv náklady vynaložené pouze na nezbytnou údržbu.¹¹⁸

Toto pravidlo má svůj dopad rovněž i v další rovině, a to v rámci případného vypořádání společného jmění, neboť v důsledku shora popsaného pravidla například takový nájem nemůže být v případě vypořádání společného jmění posuzován jako vnos ve smyslu ust. § 742 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku. Uvedeným ziskem, resp. přírůstkem mohou být dále i dividendy z výlučně vlastněných akcií či úroky z peněžních prostředků ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů.¹¹⁹ Zajímavá situace, kterou zákon výslovně neřeší, však může nastat v případě, že prostředky, z nichž byly uhrazeny náklady např. na údržbu věci, náleží nikoliv pouze do výhradního vlastnictví jednoho z manželů, ale jedná se o prostředky, které jsou součástí společného jmění manželů. J. Psutka k tomuto uvádí, že popsaná situace by se mohla řešit za pomoci aplikace ust. § 742 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku,¹²⁰ které řeší vypořádání společného jmění manželů tak, že uvedené náklady by se neodečítaly ze zisku a tyto náklady by byly řešeny až v rámci vypořádání společného jmění.¹²¹

Pravidlo uvedené v předchozím odstavci nabývá na své důležitosti rovněž ve vztahu k dluhům vzniklým v době trvání manželství, které se týkají aktiv patřících do

¹¹⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 195.

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 167.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 166.

¹²⁰ Nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek.

¹²¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 166.

výhradního vlastnictví pouze jednoho z manželů, neboť dle občanského zákoníku platí,¹²² že součástí společného jmění jsou mimo jiné dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z daného majetku. Jinými slovy tedy v případě dluhu manžela váznoucího např. na pronajímané jednotce, která se nachází v jeho výhradním vlastnictví, bude část dluhu výlučná (*tj. zavazující pouze manžela, jenž je výlučným vlastníkem jednotky*), část dluhu však bude součástí společného jmění, a to právě v rozsahu zisku, který z takto pronajímané jednotky poplyne. Tedy jinak dluh, jehož výše bude odpovídat zisku z této jednotky, bude náležet do společného jmění manželů a jeho uhrazení pak bude uhrazením dluhu společného, nikoliv dluhu zavazujícího pouze jednoho z manželů, zbývající část dluhu však bude náležet pouze tomu z manželů, v jehož výhradním vlastnictví se jednotka nachází. Podíváme-li se však na shora popsanou situaci z pohledu případného věřitele manžela, v jehož výhradním vlastnictví se jednotka nachází, je pro něj popsané rozdělení méně relevantní, neboť věřitel je oprávněn zhojit svůj nárok na úhradu jak dluhu, který je manželům společný (*tj. dluh odpovídající zisku*), tak dluhu náležejícímu výlučně jednomu z manželů z prostředků náležejících do společného jmění.¹²³

4.3 Aktiva, která nejsou součástí společného jmění

4.3.1 Majetek osobní potřeby

Ustanovení § 709 odst. 1 občanského zákoníku upravuje pomocí taxativního výčtu, která aktiva nejsou součástí společného jmění.¹²⁴ V první řadě se jedná o věci, které slouží osobní potřebě jednoho z manželů, u těchto věcí je tak zcela bez významu, zda byly nabyty před vznikem společného jmění anebo za trvání manželství a z jakých

¹²² Ust. § 710 písm. a) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹²³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 166.

¹²⁴ K výlučnému majetku nesvědčí druhému z manželů žádná práva. K tomu viz DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 100–101.

prostředků byly nabyty. Podmínkou však je, že takové věci skutečně musí sloužit osobní potřebě daného manžela, nepostačí, pokud by sloužit mohly.¹²⁵

Standardně se v těchto případech neuplatní pravidlo vypořádání společného jmění,¹²⁶ které stanoví, že každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, a to z toho důvodu, že pořizování věcí sloužících osobní potřebě představuje plnění vzájemné zákonné vyživovací povinnosti a dále i povinnosti zajistit všem členům rodinné domácnosti stejnou životní úroveň. Pro bližší představu uvádím, že standardně se bude jednat například o léky, ošacení, hygienické potřeby a samozřejmě třeba i potraviny. Zajímavý průnik pak můžeme sledovat, pokud jde o věci, které slouží k výkonu povolání. Jedná-li se totiž zároveň o věc osobní potřeby, nebude součástí společného jmění, pokud však takovou věc nebude možné označit za věc sloužící osobní potřebě daného manžela, o součást společného jmění se jednat bude.¹²⁷

I ve shora nastíněné problematice vlastnického práva k věcem sloužícím osobní potřebě však nalezneme výjimky, a to zejména v případech, kdy za prostředky náležející do společného jmění byly pořízeny věci, které neslouží obvyklé osobní potřebě, jako např. drahocenné šperky. Příkladem věci nesloužící obvyklé osobní potřebě může být i pořízení nákladného norkového kožichu (*nad poměry manželů*), který tak připadne do společného jmění manželů.¹²⁸ Co v praxi bude považováno za věc sloužící ještě obvyklé osobní potřebě a co za věc již mimořádnou, to je otázkou konkrétního případu a stěžejním faktorem bude zejména životní úroveň manželů a jejich majtkové poměry.¹²⁹ I v tomto případě však mohou nastat dva druhy excesů, a to buď v té podobě, že jeden z manželů bude prostředky spadající do společného jmění užívat na nákup věcí pro svou osobní potřebu zcela nadměru a nevyváženě (k uvedenému může docházet i postupně, v průběhu delšího časového období, např. v důsledku určitého druhu závislosti daného manžela, avšak ve výsledku tím dochází k vyčerpání většiny

¹²⁵ Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR projednané dne 12. 11. 1965, Prz 51/65, uveřejněné pod číslem R 70/1965 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹²⁶ Ust. § 742 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹²⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 170, 171.

¹²⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 7–8, s. 2–4.

¹²⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 170.

společného jmění)¹³⁰ na úkor druhého manžela anebo naopak významná část prostředků obou manželů nacházející se ve společném jmění sice bude investována do věcí sloužících osobní potřebě výlučně jednoho z manželů, avšak takové jednání nebude v tomto případě na úkor druhého manžela, a to např. v situaci, kdy jeden z manželů bude těžce nemocen a prostředky budou vynakládány na jeho léčbu, léky atd. Shora popsané případy se shodují v tom, že ani v jednom nebude při vypořádání společného jmění použito zápočtu dle ust. § 742 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku, avšak zásadně se liší v tom, že v prvním případě bude namísto stanovení různé výše vypořádacích podílů na společném jmění a skrze disparitu podílů bude druhý z manželů kompenzován. Za popsaných okolností se tedy přihlédně právě i k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí společného majetku.¹³¹

4.3.2 Majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem

Dle ust. § 709 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku platí, že součástí společného jmění není majetek, který jeden z manželů nabyl darem, děděním nebo odkazem, ledaže dárcem při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl. Na rozdíl od předchozí právní úpravy tak zákon stanoví, že do společného jmění nespádají ani věci, které jeden z manželů nabyl odkazem,¹³² je tomu tak proto, že institut odkazu byl do tuzemského občanského práva navrácen právě až s účinností stávajícího občanského zákoníku, tedy od 1. 1. 2014. Institut odkazu musí být v zákoně výslovně uveden z toho důvodu, že se svým obsahem neshoduje s dědictvím.¹³³ Na tomto místě bych se ráda krátce zastavila právě u problematiky darování ve spojitosti se společným jměním manželů, a to zejména u následujících situací: i) darování oběma manželům ze strany třetí osoby, ii) darování jednomu z manželů ze strany třetí osoby a konečně iii) darování mezi samotnými manžely.

Daruje-li třetí osoba majetek oběma manželům, pak zásadně platí, že tento majetek připadne do režimu podílového spoluvlastnictví manželů, ledaže taková osoba

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 171.

¹³¹ *Tamtéž*, s. 375, 376.

¹³² Institut odkazu je upraven v ust. § 1594 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Odkaz zůstavitel zřídí tak, že v pořízení pro případ smrti nařídí určité osobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu. Odkazovníkem může být jen osoba způsobilá dědit*“.

¹³³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 171.

ve smyslu ust. § 709 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku určí, že předmětný majetek se má stát součástí společného jmění. Podstatný je pak právě úmysl dárce a zcela klíčová není povaha daru jako takového, tedy že majetek má např. sloužit oběma manželům, nýbrž okolnosti, za kterých třetí osoba majetek darovala.¹³⁴ Obdobná situace nastane v případě, ve kterém bylo darováno ze strany třetí osoby pouze jednomu z manželů. Dle předchozí právní úpravy se takový dar nemohl stát součástí společného jmění, avšak občanský zákoník nyní přinesl možnost vyloučení základní úpravy, pokud tedy dárce výslovně určí, že darovaný majetek mají manželé nabýt do společného jmění.¹³⁵ Řešení těchto otázek v praxi pak souvisí i s časovým hlediskem, tedy s určením, kdy k darování došlo.

Shora popsaná pravidla se uplatní ve vztahu k darům, které byly dány již za trvání manželství, nejasné situace však mohou nastat i v případě tzv. svatebních darů, tedy darů, které byly darovány snoubencům ještě před uzavřením manželství. Zde v zásadě platí, že bylo-li darováno ve prospěch pouze jednoho ze snoubenců, bude dar patřit do výlučného majetku daného snoubence, pokud však bylo darováno oběma snoubencům, stane se daný dar předmětem podílového spoluvlastnictví snoubenců.¹³⁶

Zajímavý je v tomto směru španělský občanský zákoník, který věnuje celou jednu kapitolu přiléhavě nazvanou „*De las donaciones por razón de matrimonio*“ úpravě darů z důvodu manželství.¹³⁷ Dary z důvodu manželství španělský občanský zákoník definuje jako dary, které činí jakákoliv osoba vůči jednomu či oběma manželům v souvislosti s uzavřením manželství, avšak před jeho uzavřením.¹³⁸ Dary z důvodu manželství jsou poskytovány za účelem pomoci a příspěví novomanželům do začátku jejich společného života. Podmínkou klasifikace takového daru jako daru z důvodu manželství je skutečnost, že k darování došlo ještě před uzavřením manželství, v opačném případě by se právní režim darování řídil obecnými ustanoveními

¹³⁴ Srov. stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů z 3. 2. 1972, Cpj 86/71, uveřejněné pod číslem R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹³⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., s. 1793.

¹³⁶ *Tamtéž*, s. 1796.

¹³⁷ Čl. 1336 až 1343 Código Civil.

¹³⁸ Srov. čl. 1336 Código Civil.

o darování, přestože takové dary by byly činěny za účelem obohacení manželů a byly by motivovány přispěním manželům do začátku.¹³⁹

Dary z důvodu manželství, tedy ty, které byly darovány ještě před uzavřením manželství,¹⁴⁰ se pak totožně jako v tuzemské právní úpravě stávají předmětem podílového spoluvlastnictví manželů, přičemž podíly obou manželů jsou stejné, nestanoví-li dárce jinak.¹⁴¹ Pro úplnost doplňuji, že za evikci či za skryté vady daru z důvodu manželství dárce odpovídá pouze v případě, že nejednal v dobré víře.¹⁴²

Za inspirativní považuji ustanovení, dle kterého jsou neúčinná ta darování, u kterých do jednoho roku ode dne jejich uskutečnění nedošlo k uzavření manželství.¹⁴³ Tato neúčinnost nastává automaticky, marným uplynutím uvedené jednorochní lhůty, a to nikoliv pouze z důvodu zákonem užití formulace, nýbrž i z toho důvodu, že neuzavření manželství není zakotveno v obecných ustanoveních o darování jakožto důvod pro revokaci¹⁴⁴ daru.¹⁴⁵ Tím není dotčena možnost odvolání daru v souladu s obecnou právní úpravou darování,¹⁴⁶ s výjimkou odvolání daru z důvodu pozdějšího narození či neočekávaného objevení dětí (*supervivencia o supervenincia de los hijos*). Odvolání daru z důvodu manželství je tedy možné pro nevděk obdarovaného (*ingratitude*) či pro nesplnění podmínky. Speciální regulace darů z důvodu manželství však upravuje odvolání daru i pro případ neplatnosti manželství, odluky či rozvodu manželů, snažíc se najít paralelu s odvoláním daru pro nesplnění podmínky dle obecných ustanovení o darování.¹⁴⁷ V případě daru z důvodu manželství poskytnutého ze strany třetí osoby se za nesplnění podmínky (*a tedy za důvod pro odvolání daru*) pokládá neplatnost manželství (*z jakéhokoliv důvodu*), odluka manželů či rozvod

¹³⁹ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 145.

¹⁴⁰ Dary darované po uzavření manželství mají odlišný právní režim upravený v čl. 1353 Código Civil.

¹⁴¹ Čl. 1339 Código Civil.

¹⁴² Srov. čl. 1340 Código Civil.

¹⁴³ Čl. 1342 Código Civil.

¹⁴⁴ Španělský občanský zákoník upravuje v čl. 644 a násl. tři důvody odvolání daru, a to a) pozdější narození či neočekávané objevení dětí (*supervivencia o supervenincia de los hijos*), b) nevděk obdarovaného (*ingratitude*) a c) nesplnění podmínky.

¹⁴⁵ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 148.

¹⁴⁶ Tuzemský občanský zákoník zná dva případy odvolání daru, a to odvolání daru pro nouzi a odvolání daru pro nevděk.

¹⁴⁷ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 148.

manželů, lze-li příčinu odluky či rozvodu manželů dle rozhodnutí soudu přičítat tomu z manželů, vůči kterému byl dar z důvodu manželství učiněn.¹⁴⁸ Pro případ, že se jedná o darování mezi manžely, pokládá se za nesplnění podmínky neplatnost manželství, pokud ten z manželů, který byl obdarován, nejednal v dobré víře. Za nevděk obdarovaného manžela (*a tedy za důvod pro odvolání daru*) se dále považuje naplnění důvodů pro vydědění manžela dle čl. 855 Código Civil, dar lze pro nevděk odvolat rovněž v případě, kdy lze příčinu odluky či rozvodu manželů dle rozhodnutí soudu přičítat obdarovanému manželovi.¹⁴⁹

V dané souvislosti uvádím, že na rozdíl od tuzemské právní úpravy, která nestanoví žádná omezení týkající se rozsahu majetku, který dárce může darovat (*dárce může darovat i veškerý svůj majetek*), dle španělského Código Civil je dárce povinen ponechat si to, co potřebuje ke svému živobytí s ohledem na okolnosti, ve kterých se nachází.¹⁵⁰ Domnívám se, že popsané omezení, byť se může jevit z jistého pohledu jako nadbytečné, může přesto v určitých situacích sloužit k ochraně dárce, a tedy uvedené omezení považuji za žádoucí.

Obdarovat se takto mohou ze svého již existujícího majetku i budoucí manželé navzájem. V rámci *las capitulaciones matrimoniales* si mohou i sjednat, že si vzájemně darují svůj budoucí majetek, to však pouze pro případ smrti a pouze v rozsahu, který dovolují příslušná ustanovení upravující zákonnou dědickou posloupnost.¹⁵¹ K popsanému jednání, tedy darovat a dary přijímat prostřednictvím úpravy v *las capitulaciones matrimoniales*, je oprávněna rovněž osoba, která sice dosud nenabyla plné svéprávnosti, avšak je způsobilá k uzavření manželství. K takovému právnímu jednání je zapotřebí souhlas rodiče (tj. zákonného zástupce) anebo opatrovníka.¹⁵² Popsaný způsob darování představuje výjimku z obecné španělské právní úpravy darování, dle které je na rozdíl od tuzemské právní úpravy darování budoucího¹⁵³

¹⁴⁸ Srov. čl. 1343 Código Civil.

¹⁴⁹ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 148.

¹⁵⁰ Čl. 643 CC.

¹⁵¹ Čl. 1341 Código Civil.

¹⁵² Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 146.

¹⁵³ Dle čl. 635 Código Civil je budoucím majetkem takový majetek, kterého se dárce nemůže zbavit v okamžiku darování.

majetku zakázáno.¹⁵⁴ Zákaz darování budoucího majetku vychází z přesvědčení, že darování je potřeba určitým způsobem omezit, aby se předešlo případným nežádoucím následkům na straně dárce, které by mohly nastat právě tehdy, bylo-li by možné darovat zcela neomezeně.¹⁵⁵ Tuzemská právní úprava darování budoucího majetku naproti tomu připouští, avšak s omezením, že darovaný majetek nepřesahuje polovinu budoucího majetku.¹⁵⁶

Shora popsané darování mezi manžely pro případ smrti v rámci *las capitulaciones matrimoniales* může dle mého názoru svými důsledky připomínat právě tzv. darování pro případ smrti, tedy *donatio mortis causa*, jehož princip tkví v tom, že účinky darování nastávají až v případě, že obdarovaný dárce přežije. V dané souvislosti je tak potřeba zamyslet se nad shora popsanou možností manželů darovat si vzájemně dle ujednání obsaženého v předmanželské smlouvě budoucí majetek, a to právě pro případ smrti. Vzhledem k tomu, že na dary z důvodu manželství se užití obecná ustanovení španělského občanského zákoníku týkající se darování pouze do té míry, pokud není v ustanoveních týkajících se darů z důvodu manželství stanoveno jinak, je právní povaha darování v předmanželské smlouvě pro případ smrti dle mého názoru diskutabilní.¹⁵⁷ Ovšem obdobně jako tuzemská právní úprava Código Civil v čl. 620 stanoví, že dary, které mají být účinné až po dárcově smrti, mají povahu pořízení pro případ smrti a mají být posuzovány dle pravidel upravujících dědění ze závěti. I zde

¹⁵⁴ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 146.

¹⁵⁵ Srov. LETE del RÍO, José Manuel. *Derecho de obligacione: Contratos en particular*. 3. vyd. Madrid: Tecnos, 1999, 3 sv., s. 165.

¹⁵⁶ Srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 804, 805.

¹⁵⁷ V dané souvislosti považují za vhodné upozornit rovněž na čl. 639 CC, který upravuje jednu z modalit darování. Uvedený článek upravuje darování s rozvazovací podmínkou, stanoví, že dárce si může ponechat právo nakládat s některou z darovaných věcí (*reservar la facultad de disponer*) s tím, že pokud zemře, aniž by toto své rezervované právo vykonal, přechází darovaná věc do vlastnictví obdarovaného. V takovém případě se jedná o osobní právo dárce a toto nepřechází po jeho smrti na dědice. Právní doktrína na uvedené ustanovení z větší části pohlíží tak, že dárce na obdarovaného předmět daru převedl s tím, že si k darovanému majetku ponechal pouze užívací právo, a pokud svého užívacího práva využije, přestává být obdarovaný vlastníkem darované věci. Lze se však setkat i s názorem, že dárce má i nadále možnost s předmětem daru disponovat s tím, že v případě, že svého práva nevyužije a zemře, přechází předmět daru na obdarovaného. Rovněž tato modalita darování je některými odborníky považována za *donatio mortis causa*.

tedy bylo *donatio mortis causa* potlačeno a přetaveno v instituci odkazu.¹⁵⁸ V tomto směru pro úplnost a pro srovnání doplňuji, že do tuzemské právní úpravy byl institut *donatio mortis causa* navrácen občanským zákoníkem s účinností od 1. 1. 2014, přičemž je stanoveno, že darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz, podle ustanovení o darování se však řídí tehdy, pokud obdarovaný dar přijme a dárce se výslovně vzdá práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu.¹⁵⁹

V dané souvislosti vyvstává rovněž otázka darování mezi samotnými manžely. Dle tuzemské právní úpravy je každý z manželů oprávněn darovat druhému z manželů majetek, který je v jeho výlučném vlastnictví. Pokud by však manžel, kterému takový majetek patří, chtěl, aby se tento majetek stal součástí společného jmění, může tak v souladu se stávajícím občanským zákoníkem učinit pouze, pokud to výslovně určí tak, jak bylo popsáno shora. Za účinnosti předchozího občanského zákoníku šlo uvedeného docílit jen skrze modalitu režimu manželského práva, skrze uzavření smlouvy ve formě notářského zápisu, prostřednictvím které došlo k rozšíření rozsahu společného jmění dotčených manželů, jiný způsob možný nebyl.¹⁶⁰ Pro úplnost dodávám, že darovat druhému manželovi majetek patřící do společného jmění manželů i nadále samozřejmě z povahy věci není možné. Výlučným majetkem manžela by se takový majetek mohl stát pouze na základě smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů uzavřené ve formě notářského zápisu. Od uvedeného je však potřeba odlišit případ, ke kterému dochází snad nejčastěji, tedy případ, ve kterém dochází k darování věcí, které slouží osobní potřebě manželů a které tedy nejsou součástí společného jmění.¹⁶¹ Pružnost, kterou v tomto směru přinesl současný občanský zákoník hodnotím jako velmi pozitivní, neboť situace, kdy manžel chce věnovat svůj výlučný majetek tak, aby se tento majetek stal součástí společného jmění manželů, jistě není v praxi zcela výjimečnou.

¹⁵⁸ Srov. LETE del RÍO, José Manuel. *Derecho de obligacione: Contratos en particular*. 3. vyd. Madrid: Tecnos, 1999, 3 sv., s. 180.

¹⁵⁹ Ust. § 2063 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶⁰ Srov. ust. § 143a odst. 1 OZ.

¹⁶¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 172.

4.3.3 Náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech

V souladu s občanským zákoníkem není součástí společného jmění ani to, co nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech.¹⁶² Hovoříme tedy zejména o náhradě nemajetkové újmy v souvislosti s ochranou osobnosti, tedy především o náhradě nemajetkové újmy na životě, zdraví apod. Ačkoliv i v souladu s výkladem předchozí právní úpravy náhrada nemajetkové újmy nespádala do společného jmění manželů, stávající občanský zákoník uvedené upravuje již explicitně a vyvrací tak jakékoliv právní pochyby, což lze jistě uvítat.¹⁶³

4.3.4 Majetek nabytý právním jednáním vztahujícím se k výlučnému vlastnictví manžela

Stávající právní úprava stanoví, že součástí společného jmění manželů rovněž není majetek, který nabyl jeden z manželů právním jednáním, které se vztahuje k jeho výlučnému vlastnictví.¹⁶⁴ Pokud jde o vymezení toho, co lze považovat za výlučný majetek daného manžela, jedná se především o majetek, který tento manžel nabyl před vznikem společného jmění, a dále o majetek, který lze zařadit pod výjimky uvedené právě v ustanovení § 709 odst. 1 občanského zákoníku. Oprávněný manžel smí výhradní majetek především užívat, spravovat ho, disponovat s ním, celkově s ním libovolně nakládat, přičemž druhý manžel není oprávněn do uvedeného výkonu vlastnického práva zasahovat.¹⁶⁵ Příkladem právního jednání vztahujícího se k výlučnému majetku manžela může být typicky např. jeho prodej. Pokud tedy jeden z manželů vlastnil před uzavřením manželství například chatu s pozemkem, zůstává po uzavření manželství chata i pozemek nadále ve výhradním vlastnictví daného manžela. V případě, že se chatu s pozemkem rozhodne prodat, obdržená kupní cena či nový pozemek pořízený za tyto prostředky nadále zůstávají v jeho výhradním vlastnictví.¹⁶⁶

¹⁶² Ust. § 709 odst. 1 písm. c) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 172.

¹⁶⁴ Ust. § 709 odst. 1 písm. d) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶⁵ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 342–343.

¹⁶⁶ ELIÁŠ, Karel, Jana SVEJKOVSKÁ a Milan POKORNÝ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, xiv, s. 173

Od uvedeného je však potřeba odlišit zisk, který z výhradního majetku plyne (typicky nájem plynoucí z pronajatého bytu), který součástí společného jmění manželů je.¹⁶⁷

4.3.5 Majetek nabytý náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu výhradního majetku

Poslední výjimkou ze zákonného režimu společného jmění manželů, kterou občanský zákoník upravuje, je vynětí majetku, který nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.¹⁶⁸ Důvod zakotvení tohoto principu je zcela logický, neboť by nebylo namístě, aby takový majetek součástí společného jmění manželů byl. Pokud jde o věci vydané podle právních předpisů o restituci, zůstala obsahově zachována právní úprava obsažená v předchozím občanském zákoníku, a tedy i nadále platí, že taková věc není součástí společného jmění, pokud manžel měl vydanou věc ve svém vlastnictví již před uzavřením manželství anebo pokud tomuto manželovi byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Uvedené pravidlo však již na rozdíl od předchozího občanského zákoníku nenalezneme přímo v rámci zákonné úpravy obsahu společného jmění manželů, avšak v přechodných ustanoveních¹⁶⁹ stávajícího občanského zákoníku, neboť restituční proces je prakticky ukončen.¹⁷⁰

4.4 Pasiva, která náleží do společného jmění

Do společného jmění manželů však nespádají pouze aktiva, ale rovněž i dluhy, tedy pasiva. V následujících odstavcích se budu věnovat právě vymezení pasiv, která do společného jmění řadíme. Ustanovení, která tento rozsah upravují, jsou z povahy věci velmi důležitá, a to nejen pro manžele samotné, avšak rovněž pro třetí osoby, především pro věřitele.

¹⁶⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 172.

¹⁶⁸ Ust. § 709 odst. 1 písm. e) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶⁹ Srov. ust. § 3040 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁷⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 173.

Dle zákonných ustanovení¹⁷¹ platí, že dluhy převzaté za trvání manželství jsou součástí společného jmění manželů, pokud se netýkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo pokud se nejedná o dluh, který převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela a nejednalo se přitom o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Hned úvodem bych ráda zdůraznila, že součástí společného jmění se stávají samotné dluhy, nikoliv celé závazky,¹⁷² tedy nikoliv právní vztah mezi dlužníkem a věřitelem jako takový. Uvedené je třeba mít v praxi vždy na paměti, neboť nová terminologie může mít vliv na použitelnost dosavadních soudních rozhodnutí.¹⁷³

4.4.1 Dluhy, které byly převzaty za trvání manželství oběma manžely

Jak bylo popsáno výše, součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství. Převzatými dluhy lze rozumět pouze dluhy, které byly převzaty na základě volního jednání manželů (či manžela), tedy nejedná se o dluhy, které vzniknou jednomu z manželů či oběma manželům nedobrovolně.¹⁷⁴ Rovněž se může jednat pouze o dluhy soukromoprávní a takové, které nevznikly v důsledku porušení právní povinnosti, nýbrž pouze na smluvním základě.¹⁷⁵ Za účelem stanovení rozsahu dluhů spadajících do společného jmění je potřeba sledovat i účel převzetí dluhů, tedy zda účelem bylo obstarávání potřeb rodiny či nikoliv, a v této souvislosti je vždy nezbytné zkoumat i hledisko kvalitativní a kvantitativní každého jednotlivého dluhu a dluhů jako celku.¹⁷⁶

Z toho, co bylo uvedeno v předchozím odstavci, tedy vyplývá, že součástí společného jmění manželů nebudou dluhy vzniklé v důsledku rozhodnutí orgánu veřejné moci či dluhy vzniklé v důsledku porušení povinnosti, jako například povinnost

¹⁷¹ *Tamtéž*, s. 178.

¹⁷² Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na rozdíl od zák. č. 40/1964 Sb. jednoznačně v rámci zákonné úpravy rozlišuje mezi pojmem dluh a pojmem závazek. Závazkem tak rozumíme právní vztah mezi smluvními stranami, dluhem je samotné plnění, které má být na základě tohoto právního vztahu poskytnuto. Zavedení uvedené terminologie může mít rovněž vliv na použitelnost dosavadních soudních rozhodnutí.

¹⁷³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 179.

¹⁷⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 180.

¹⁷⁵ MELZER, Filip, Petr TÉGL a Renáta ŠÍNOVÁ. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 19, s. 649.

¹⁷⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 311, 312.

nahradit způsobenou škodu. Součástí společného jmění nebudou ani dluhy vzniklé na základě zákonem předpokládané události, jako je například vyživovací povinnost vzniklá v důsledku narození dítěte. Je potřeba si uvědomit, že součástí společného jmění se však mohou stát i dluhy, které vznikly jen jednomu z manželů před uzavřením manželství, a to pokud takové dluhy budou převzaty, například v důsledku přistoupení k takovým dluhům.¹⁷⁷

Vymezení popsané výše představuje zásadní rozdíl oproti předchozí právní úpravě, neboť ta stanovila, že součástí společného jmění manželů jsou *závazky*, které některému z manželů nebo oběma manželům společně *vznikly* za trvání manželství, ledaže se jednalo o závazky zákonem explicitně uvedené.

Dluhy, které byly převzaty za trvání manželství oběma manžely, mohou být plněny jak z majetku náležejícího do společného jmění, tak z výlučného majetku i jen jednoho z manželů a zavazují oba manžele bez dalšího, tedy není třeba prokazovat jejich účel, tedy zda byly převzaty pro potřeby rodinné domácnosti apod.¹⁷⁸

Pozoruhodná situace může nastat při řešení otázky, zda se v takovém případě musí vždy jednat o dluhy vzniklé za předpokladu splnění dvou kumulativních podmínek, a to podmínky trvání manželství a podmínky existence společného jmění, neboť manželé si mohou mezi sebou sjednat režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Odborná literatura uvádí, že nikoliv, neboť zákonná úprava připouští i ten výklad, že dluhy mohou vznikat i za trvání manželství manželů, jejichž společné jmění neexistuje, takové dluhy se totiž mohou stát součástí společného jmění okamžikem jeho vzniku.¹⁷⁹

4.4.2 Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů

Další skupinu tvoří dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů. Obecně lze říci, že dluhy převzaté jen jedním z manželů, byť za trvání manželství, do společného jmění manželů nespádají. Jedná se typicky o případy, ve kterých dluh

¹⁷⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 180.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 180.

¹⁷⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 180.

převezme a na základě konkrétní smlouvy se k jeho splnění zaváže pouze jeden z manželů. Popsané pravidlo má za cíl ochránit druhého z manželů před pasivy, která vznikla pouze v důsledku jednání prvního manžela.¹⁸⁰

Výše uvedené je dále potřeba vykládat ve světle níže uvedených výjimek. V první řadě se jedná o případy, ve kterých dluh převzal za trvání společného jmění pouze jeden z manželů, avšak bylo tomu tak při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Za použití gramatického výkladu tedy dospějeme k závěru, že se musí jednat buď o potřeby, které nastávají pravidelně, při každodenním chodu rodinné domácnosti, anebo o běžné potřeby, nikoliv nutně každodenní, které spočívají například v pořizování potravin, elektrické energie apod. Závěr o každodennosti či běžnosti dané potřeby je nutné vykládat vždy i ve světle konkrétních majetkových poměrů dané rodiny, neboť tyto mohou mít výrazný vliv na posouzení, zda se jedná o ještě běžnou potřebu, či nikterak. Rovněž je nezbytné vzít v úvahu, zda se jedná o výdaj, na který je rodina zvyklá, se kterým počítá v rámci svého rodinného rozpočtu. Výše uvedená koncepce má posloužit jako ochrana třetím subjektům, především věřitelům.¹⁸¹

4.4.3 Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů, k jejichž převzetí dal druhý manžel souhlas

V druhé řadě se jedná o dluhy, které převzal za trvání společného jmění pouze jeden z manželů, avšak druhý manžel k nim dal svůj souhlas. Smluvní vztah byl v takovém případě tedy sice uzavřen mezi věřitelem a pouze jedním z manželů, avšak druhý manžel s dluhem, k jehož splnění se kontrahující manžel zavázal, vyslovil svůj souhlas. Souhlas musí být udělen ve vztahu ke kontrahujícímu manželovi, nikoliv ve vztahu k věřiteli a musí být dán k okamžiku převzetí dluhu, tedy ne později. Stávající občanský zákoník v dotčených ustanoveních neuvádí, že souhlas musí být udělen v téže formě, jakou mělo právní jednání, jímž byl jedním z manželů převzat daný dluh, tedy lze uzavřít, že postačí i forma méně přísná. V praxi se můžeme setkat s následujícími situacemi, a to situací, ve které (i) dluh bude převzat bez souhlasu druhého manžela, neboť k němu tento manžel souhlas nedal záměrně, (ii) druhý manžel přímo vyjádřil

¹⁸⁰ *Tamtéž*, s. 181.

¹⁸¹ *Srov. tamtéž*, s. 181, 182

svůj nesouhlas, anebo konečně (iii) v případě, že druhý manžel souhlas nevyjádřil, neboť o převzetí dluhu vůbec nevěděl.¹⁸²

Pokud tedy jeden z manželů převezme za trvání manželství dluh za tím účelem, aby mohl pořídit věc, která nespadá do kategorie každodenních či běžných potřeb rodiny, a druhý manžel s tímto převzetím dluhu nevysloví svůj souhlas, stává se pořízená věc součástí společného jmění, avšak převzatý dluh zavazuje jen toho manžela, který jej převzal. Náhradu toho, co kontrahující manžel ze svého vynaložil na majetek spadající do společného jmění, bude moci manžel požadovat až v rámci případného vypořádání společného jmění manželů,¹⁸³ na takové prostředky tak bude nahlíženo jako na vnos¹⁸⁴ do společného jmění.¹⁸⁵ V návaznosti na shora uvedené považuji za velmi podstatné zmínit druhotnou ochranu manžela, který s převzetím dluhu nesouhlasil, poskytovanou stávajícím občanským zákoníkem. Ačkoliv totiž převzatý dluh zavazuje jen toho manžela, který se k jeho splnění zavázal, může být dluh uhrazen z majetku, který spadá do společného jmění manželů. Zákon tak pro tyto případy poskytuje manželovi, který s dluhem vyslovil nesouhlas, další ochranu za předpokladu splnění dále uvedených podmínek. Pokud daný manžel projeví vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, nesouhlas, může být v případě hrazení dluhu z majetku spadajícího do společného jmění postižen takový majetek pouze do výše, kterou by představoval podíl dlužníka, pokud by společné jmění bylo zrušeno a vypořádáno.¹⁸⁶

V návaznosti na shora uvedené je pak palčivou otázkou stanovení pasivní legitimace v případě vymáhání dluhu ze strany věřitele prostřednictvím nalézacího řízení, jedná-li se o dluh, který převzal za trvání manželství jen jeden z manželů, a tento dluh je zároveň součástí společného jmění manželů. Tedy, zda ačkoliv smluvní stranou smlouvy, na jejímž základě byl dluh převzat, je pouze jeden z manželů, lze splnění dluhu vymáhat skrze nalézací řízení po druhém manželovi. K této problematice se

¹⁸² *Tamtéž*, s. 182.

¹⁸³ K tomu lze uvést rovněž rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69, které bylo vydáno za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., může být tedy užito pouze podpůrně se zohledněním změn právní úpravy.

¹⁸⁴ Srov. ust. § 742 odst. 1 písm. c) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁸⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2345/2003.

¹⁸⁶ Srov. ust. § 732 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

vyjádřil v minulosti Nejvyšší soud, který uvedl, že věřitel se nemůže domáhat splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů po druhém manželovi s tím, že právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení svého nároku následně z majetku náležejícího do společného jmění tím samozřejmě není dotčeno.¹⁸⁷ Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu vychází ze základních zásad smluvního práva, tedy především ze zásady *pacta sunt servanda*, a uvádí, že opačný závěr by způsobil velkou nejistotu ve smluvních vztazích, neboť ze smlouvy by tak mohl být oprávněn vlastně někdo, kdo touto smlouvou vůbec není zavázán.¹⁸⁸ Takový přístup by znamenal nepřípustné popření principu, že ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy jsou oprávněny a povinny pouze jeho smluvní strany, že obsah tohoto vztahu je určován pouze smluvními stranami a že plnění může požadovat pouze účastník smlouvy.¹⁸⁹ Uvedené bylo potvrzeno i dalšími rozhodnutími Nejvyššího soudu.¹⁹⁰ Je však samozřejmě otázkou, zda uvedené závěry soudní judikatury lze aplikovat i za účinnosti aktuálně platného občanského zákoníku. Vzhledem k tomu, že i občanský zákoník uvádí jako jednu ze zásad soukromého práva zásadu *pacta sunt servanda*,¹⁹¹ lze se přiklonit k argumentaci, že závěry dosavadní judikatury budou použitelné i nadále, avšak v odborné veřejnosti se lze setkat i s názorem zcela opačným.

Krátce bych se ještě ráda zastavila u zvláštní situace, ve které dluh přebírá jeden z manželů za trvání manželství, nejedná se o obstarávání každodenní či běžné záležitosti, avšak dané právní jednání se týká majetku, který je součástí společného jmění. Jak bylo uvedeno shora, dluh převzatý jen jedním z manželů zavazuje jen tohoto kontrahujícího manžela, avšak na druhou stranu z právních jednání, která se týkají majetku spadajícího do společného jmění, jsou zavázáni a oprávněni oba manželé společně a nerozdílně.¹⁹² Výsledkem shora uvedeného je tedy právní stav, kdy dluh se

¹⁸⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005.

¹⁸⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 183, 184.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. NS 22 Cdo 3069/2010.

¹⁹⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4450/2008, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2930/2009, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4903/2008.

¹⁹¹ Ust. § 3 odst. 2 písm. d) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁹² Ust. § 713 odst. 3 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

nestává součástí společného jmění, avšak navzdory tomu se jedná o dluh společný, který zavazuje oba manžele společně a nerozdílně.¹⁹³

4.4.4 Dluhy týkající se výlučného majetku jednoho z manželů v tom rozsahu, který odpovídá zisku z tohoto výlučného majetku

Dle stávajícího občanského zákoníku platí, že součástí společného jmění manželů jsou dluhy převzaté za trvání manželství, pokud se ovšem netýkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto výlučného majetku.¹⁹⁴ Uvedené pravidlo navazuje na již popsany princip, že zisk plynoucí z výhradního majetku¹⁹⁵ je součástí společného jmění, a tedy logicky i dluhy v rozsahu tohoto zisku jsou součástí společného jmění, opačná právní úprava by byla zcela nevyvážená a neopodstatněně by zvýhodňovala manžela, kterému dotčený majetek nepatří. Ve zbývajícím rozsahu, tedy rozsahu, který zisk z výlučného majetku přesahuje, dluh součástí společného jmění není. Ačkoliv se teoretický základ tohoto principu zdá být jasný a určitý, lze očekávat, že v praxi budou problémy vyvstávat, a budou tak často řešeny teprve až v rámci vypořádání společného jmění manželů.¹⁹⁶

Závěrem doplňuji, že současná právní úprava manžele, popř. též snoubence, neomezuje v tom, aby si smluvně upravili, že dluh/y, které převzal jeden z nich před uzavřením sňatku, budou součástí společného jmění. Rovněž se manželé mohou smluvně domluvit na tom, že veškeré dluhy, které vznikají, případně které již vznikly jednomu z manželů, a to z jakéhokoliv právního důvodu, budou součástí společného jmění. Avšak lze předpokládat, že v praxi nebude tento druh smluvní modifikace společného jmění z očividných důvodů příliš obvyklý.¹⁹⁷

4.5 Pasiva, která nejsou součástí společného jmění

Mezi dluhy, které nejsou součástí společného jmění, řadíme výlučné dluhy každého z manželů vzniklé před uzavřením manželství, společné dluhy manželů, které vznikly

¹⁹³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 185.

¹⁹⁴ Ust. § 710 písm. a) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁹⁵ Srov. ust. § 709 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁹⁶ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 186.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, s. 186.

před uzavřením manželství, výlučné dluhy jednoho z manželů, které vznikly za trvání manželství, o nichž bylo pojednáno již shora, a dluhy, které jsou ze společného jmění manželů vyloučeny na základně smluvní modifikace společného jmění.

Krátce po začátku účinnosti stávajícího občanského zákoníku byla širokou veřejností diskutována zejména otázka výlučných dluhů jednoho z manželů, které vznikly ještě před uzavřením manželství ve vztahu k možnosti uspokojení takových dluhů z majetku spadajícího do společného jmění. Právní úprava v tomto směru totiž doznala významné změny, neboť oproti předchozímu stavu lze nyní tyto dluhy uspokojit nejen z výlučného majetku dlužícího manžela, k čemuž by mělo být přistupováno primárně, avšak rovněž z té části společného jmění, která by dlužícímu manželovi připadla v případě vypořádání společného jmění manželů.¹⁹⁸ Toto nové právní řešení je reakcí na předchozí právní úpravu, dle které dříve nebylo vůbec možné postihnout majetek dlužníka, který se nacházel ve společném jmění. Uvedené tak mnohdy způsobovalo absolutní nedobytnost pohledávky věřitele v případě, že dlužník neměl žádný výlučný majetek, a to přestože dlužník měl majetek, který byl součástí společného jmění.

V souvislosti s předchozím uvedeným byla rovněž diskutována otázka, zda ustanovení občanského soudního řádu a exekučního řádu nejsou v rozporu s hmotněprávními normami občanského zákoníku, neboť dle některých názorů odborné veřejnosti občanský soudní řád a exekuční řád měly rozšiřovat exekuční postih společného jmění právě oproti hmotněprávní úpravě. K uvedené problematice bylo vydáno podrobné vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ve kterém je uvedeno, že hmotněprávní a procesně právní úprava v žádném rozporu nejsou, přičemž postižen může být opravdu pouze jen podíl manžela na společném jmění, který by mu náležel v případě vypořádání společného jmění. Vyjádření rovněž uvádí, že soud a soudní exekutor jsou povinni v průběhu exekučního řízení zjistit, jaký hypotetický podíl by při vypořádání

¹⁹⁸ K tomu ust. § 732 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné, nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství“.

společného jmění povinnému připadl s tím, že i v rámci tohoto určení je potřeba řídit se v plném rozsahu pravidly stanovenými pro vypořádání společného jmění manželů¹⁹⁹ v občanském zákoníku.²⁰⁰ Ačkoliv stávající právní úprava představuje zejména z pohledu manžela povinného zřetelné negativum, domnívám se, že se jedná o právní úpravu opodstatněnou a rovněž spravedlivější vůči případným věřitelům povinného.

Vzhledem k tomu, že uzavření sňatku předchází zpravidla delší soužití budoucích manželů, není výjimkou, že budoucí manželé společně převezmou dluhy ještě před uzavřením manželství. Tyto dluhy se uzavřením manželství nestávají součástí společného jmění, ledaže tak manželé učiní prostřednictvím smluvní modifikace zákonného režimu společného jmění.²⁰¹

Do společného jmění manželů konečně nepatří ani dluhy, které manželé vyčlenili ze svého společného jmění na základě smluvní modifikace zákonného režimu. K otázce účinků takové smluvní modifikace vůči třetím osobám, především pak vůči věřitelům, bude pojednáno podrobně v dalších částech této práce.²⁰²

4.6 Výhradní majetek manželů z pohledu španělské právní úpravy

Jak bylo v této práci uvedeno již v jejích předchozích částech, přístup španělského zákonodárce k vymezení obsahu společného jmění, tj. režimu *sociedad de gananciales*, z hlediska systematického je trochu odlišný od přístupu zákonodárce tuzemského, na tomto místě bych se tedy ráda krátce zastavila u toho, co je v rámci španělské právní úpravy považováno za výhradní majetek každého z manželů. Taxativní výčet výhradního majetku každého z manželů nalezneme v čl. 1346 Código Civil, jedná se o výčet osmi rozdílných kategorií, které lze v zásadě ještě rozdělit do dvou skupin, a to na skupinu aktiv osobní a nepřenositelné povahy (*zahrnuje i nárok na náhradu škody*) a na

¹⁹⁹ Pravidla pro vypořádání společného jmění manželů upravuje ust. § 742 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁰⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ČR. *K výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů* [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.

²⁰¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 187.

²⁰² *Tamtéž*, s. 188.

skupinu aktiv určenou dle držitele, která zahrnuje věci osobní potřeby a věci určené pro výkon práce.²⁰³

Výhradním majetkem každého z manželů je tak v první řadě majetek nabytý každým z manželů před uzavřením sňatku, majetek nabytý na základě bezúplatného právního důvodu, kam řadíme majetek nabytý darem, děděním či odkazem a majetek nabytý jedním z manželů za majetek, který byl v jeho výlučném vlastnictví. Dále se jedná o majetek nabytý na základě práva zpětné koupě za stejnou cenu, které svědčí jednomu z manželů bez ohledu na to, zda se jednalo o smluvně či zákonem založené právo zpětné koupě,²⁰⁴ majetková práva vázící se k osobě daného manžela, která nejsou přenositelná,²⁰⁵ majetek nabytý jedním z manželů jak náhrada za škodu způsobenou na výlučném majetku toho kterého manžela,²⁰⁶ dále věci osobní potřeby, které nemají mimořádnou hodnotu, a nástroje a potřeby nezbytné²⁰⁷ pro výkon povolání či funkce, nejedná-li se o nedílnou součást či příslušenství zařízení či využití, které má charakter společný.²⁰⁸

Pokud byl majetek toho kterého z manželů uvedený v předchozí větě nabyt ze společných prostředků, ani v takovém případě neztrácí charakter výhradního majetku, avšak ten který manžel se stává ohledně hodnoty takových věcí dlužníkem ve vztahu ke společnému jmění manželů.²⁰⁹ Ve vztahu ke společnému jmění manželů byla samozřejmě řešena i povaha práv duševního vlastnictví, přičemž platí, že osobnostní autorská práva jsou nadále výhradním majetkem toho z manželů, který je autorem

²⁰³ BERNAL MARSALLÁ, Lorenzo D. a Victor D. VALCARCE RUIZ. *Bienes privativos por razones singulares en la sociedad de gananciales (análisis y comentarios de resoluciones judiciales)* [online]. ca. 2000 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.valcarceabogados.com/privatividadensocgananciales.pdf>.

²⁰⁴ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edición. Madrid: Tecnos, 2006, s. 160.

²⁰⁵ V souladu s čl. 525 Código Civil lze jako příklad takového práva uvést právo užívání a bydlení.

²⁰⁶ V tomto případě španělský občanský zákoník vychází z myšlenky, že takto nabytý majetek nepředstavuje ze své podstaty zisk, a tedy není důvod pro jeho zařazení do společného jmění.

²⁰⁷ Tento pojem by však neměl být vykládán příliš rigidně a striktně, k tomu viz DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edición. Madrid: Tecnos, 2006, s. 161.

²⁰⁸ Srov. *tamtéž*, s. 159, 160.

²⁰⁹ Čl. 1346 Código Civil.

výtvoru tvůrčí duševní činnosti, avšak majetková autorská práva, a tedy příslušné výnosy z výtvorů tvůrčí duševní činnosti jsou majetkem společným.²¹⁰

Španělský občanský zákoník dále stanoví, že výhradním majetkem každého z manželů jsou i finanční prostředky či úroky náležející jednomu z manželů splatné v průběhu let, a to i v případě, že danému manželovi byly uhrazeny či vyplaceny za trvání manželství.²¹¹ Naproti tomu poživací právo, právo na důchod či právo na výživné svědčící tomu kterému z manželů i za trvání manželství, svědčí rovněž pouze jemu, avšak plody, užitky a dávky získané za trvání manželství tvoří majetek společný.²¹² Dlouho diskutovanou byla otázka povahy vlastnictví nových akcií či jiné formy účasti na společnosti nabyté jako důsledek předchozí majetkové účasti na společnosti, která nebyla součástí společného jmění manželů. Odpověď na danou otázku nalezneme v aktuální právní úpravě v čl. 1352 Código Civil, který stanoví, že tyto jsou výhradním majetkem dotčeného manžela, a to i v případě, že upsání akcií bylo hrazeno ze společných prostředků, vynaložené společné prostředky však musí být ve vztahu ke společnému jmění nahrazeny.²¹³

V čl. 1356 Código Civil nalezneme právní úpravu určení vlastnického práva pro případy, ve kterých je kupní cena hrazena ve splátkách. Právní režim vlastnického práva k dané věci je určen tím, z jakých zdrojů byla hrazena první splátka, pokud byla hrazena ze zdrojů společných, jedná se o majetek, který je součástí společného jmění manželů, byla-li však první splátka hrazena ze zdrojů výlučných, bude taková věc výlučným majetkem manžela, který prostředky na úhradu první splátky vynaložil. To, z jakých zdrojů byly financovány ostatní splátky, je pak z hlediska určení vlastnického práva již bez významu.²¹⁴

V případě, že by se jednalo o majetek koupený jedním z manželů před vznikem společného jmění manželů a kupní cena by byla hrazena formou splátek, jednalo by se nadále o výlučný majetek daného manžela i v případě, že některé nebo i všechny

²¹⁰ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edición. Madrid: Tecnos, 2006, s. 160.

²¹¹ Čl. 1348 Código Civil.

²¹² Srov. čl. 1349 Código Civil.

²¹³ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 169.

²¹⁴ *Tamtéž*, s. 170.

splátky by byly uhrazeny ze společných prostředků. Z tohoto pravidla jsou však vyňaty koupě související s obydlím rodiny či s vybavením rodinné domácnosti, u nichž se užíje pravidlo upravené v čl. 1354 Código Civil. Tedy, že pokud byl k nabytí takového majetku použit jak majetek patřící výhradně jednomu z manželů, tak majetek společný, patří získaný majetek jak do majetkového společenství, tak do výhradního majetku každého z manželů, a to v poměru příspěvků toho kterého z manželů.²¹⁵ Tomuto pravidlu se blíže věnuji v další části této práce. Výše popsaná výjimka, která platí po celou dobu trvání manželství, má svůj teoretický základ v představě, že je spravedlivější, aby tyto věci byly spíše součástí společného jmění, než aby patřily do výhradního majetku jednoho z manželů.²¹⁶

4.7 Společné jmění manželů (*sociedad de gananciales*) z pohledu španělské právní úpravy

4.7.1 Aktiva ve vztahu k *sociedad de gananciales*

Pokud jde o vymezení toho, co je považováno za společný majetek manželů z hlediska aktiv v rámci režimu *sociedad de gananciales*, je uvedené stanoveno pomocí výčtu v čl. 1347 Código Civil.

Společný majetek manželů je tvořen majetkem nabytým kterýmkoliv z manželů prací, dále je tvořen plody, dávkami (*např. důchodové dávky*) a užitky z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů (*k tomu je však potřeba srovnat odlišný právní režim popsaný shora, například pokud jde o úroky*), majetkem nabytým z prostředků náležejících do společného majetku bez ohledu na to, zda byl majetek nabyt pro oba manžele, či jen jednoho z nich. Součástí *sociedad de gananciales* je rovněž majetek nabytý na základě práva zpětné koupě za stejnou cenu, které svědčí oběma manželům, a to i v případě, že takové nabytí bylo financováno prostředky, které náleží výhradně jednomu z manželů – manžel, jehož majetek byl takto použit, se pak stává v odpovídajícím rozsahu věřitelem *sociedad de gananciales*. Posledním bodem taxativního výčtu je majetek představovaný obchodními závody založenými za trvání

²¹⁵ Čl. 1357 Código Civil.

²¹⁶ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2012, s. 170, 171.

manželství kterýmkoliv z manželů, pokud byly zřízeny na náklady *sociedad de gananciales*. V případě, že k danému účelu byl použit jak majetek patřící výhradně jednomu z manželů, tak majetek společný, patří získaný majetek jak do majetkového společenství, tak do výhradního majetku každého z manželů, a to v poměru, v jakém byly příspěvky na úhradu těchto nákladů poskytnuty.²¹⁷ Pravidlo popsané v předchozí větě se užije rovněž i v ostatních případech nabytí majetku za kupní cenu či jiné hodnotné plnění a je pravidlem pro určení, v jakém rozsahu se následně bude jednat o majetek společný a v jakém rozsahu a v jakých podílech se bude jednat o výlučný majetek každého z manželů. Uvedené je dále doplněno navazujícím principem, dle kterého se manželé mohou společně dohodnout,²¹⁸ že majetek nabytý za trvání manželství bude majetkem společným, bez ohledu na původ hrazené ceny či jiné poskytované hodnoty a formu a způsob úhrady.²¹⁹ Pokud by však byl takový majetek hrazen z prostředků nikoliv společných, nýbrž z výlučných prostředků jednoho z manželů, nebylo by tím dotčeno případné právo takového manžela na vypořádání jeho vnosu do *sociedad de gananciales*.²²⁰ Ve vztahu k aktivům, která jsou součástí společného jmění, a těm, která nejsou součástí společného jmění, španělský občanský zákoník totiž stanoví další zásadní pravidlo, dle kterého tam, kde Código Civil stanoví, že se jedná o majetek výlučný či majetek společný, avšak bez ohledu na původ majetku, který byl k nabytí takového majetku použit, musí být při likvidaci společného jmění nahrazen a vypořádán majetek, který byl použit ze společného majetku na výlučný majetek jednoho z manželů a opačně. Hodnota takové náhrady je pak vždy aktualizována k okamžiku likvidace *sociedad de gananciales*.²²¹

Španělský občanský zákoník rovněž výslovně stanoví, že budování, pěstění či jakékoliv jiné vylepšování (*bez ohledu na to, zda se jedná o činnosti užitečné, anebo činěné v rámci oddechu či za účelem potěšení*) jak majetku společného, tak majetku výhradního nemá vliv na otázku vlastnického práva k takovému majetku, a to ať ono

²¹⁷ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edición. Madrid: Tecnos, 2006, s. 162, 163.

²¹⁸ Společný souhlas musí být učiněn v okamžiku nabývání předmětné věci, k tomu viz DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 170.

²¹⁹ Srov. čl. 1355 Código Civil.

²²⁰ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 170.

²²¹ Srov. čl. 1358 Código Civil.

budování, pěstění či jakékoliv jiné vylepšování bylo prováděno prostřednictvím majetku patřícího do *sociedad de ganancias*, či majetku výlučného. Tím však není dotčeno pravidlo týkající se poskytnutí adekvátní aktualizované náhrady popsané shora, upravené v čl. 1358 Código Civil, které však dlužno dodat nemusí být vždy plně spravedlivé. Namísto toho totiž, aby bylo stanoveno, že to, co bylo investováno ze společného jmění na výlučný majetek jednoho z manželů, má být ve prospěch společného jmění nahrazeno, je zvolen přístup opačný, tedy že ve prospěch společného jmění má být nahrazeno to, oč se zvýšila hodnota výlučného majetku v důsledku investice ze společného majetku nebo v důsledku aktivity kteréhokoliv z manželů. Míra a hodnota takového zvětšení je určována k okamžiku vypořádání společného jmění či k okamžiku zcizení předmětného majetku.²²² Jistá nespravedlnost tohoto přístupu spočívá v tom, že nejsou nikterak zohledňovány vynaložené náklady související s výlučným majetkem.²²³ Popsaná pravidla se pak uplatní i ve vztahu k zisku získanému z podnikání či zisku získanému v důsledku podílu ve společnosti.²²⁴

Código Civil zavedl dále vyvratitelnou právní domněnku, dle které je za společný majetek manželů považován i takový majetek, u kterého se neprokáže, že se jedná o výlučný majetek manžela či manželky.²²⁵ Tato právní domněnka představuje vyslyšení nutnosti jasného pravidla pro vyřešení sporných situací týkajících se otázky určení vlastnického práva, které jsou často výsledkem toho, že manželství může trvat velmi dlouhou dobu a prokázání vlastnického práva k tomu kterému majetku může být velice komplikované, či dokonce nemožné zejména v důsledku chybějících dokumentů. Vzhledem k tomu, že se jedná o vyvratitelnou právní domněnku, může být tato samozřejmě vyvrácena, důkazní břemeno však nese ten z manželů, který tvrdí, že se jedná o jeho výlučný majetek.²²⁶

Jak bylo řečeno již v úvodu, španělský občanský zákoník je dle mého názoru v některých ohledech více kazuistický, pamatuje tedy dokonce i na úpravu

²²² Čl. 1359 Código Civil.

²²³ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 171, 172.

²²⁴ Srov. čl. 1360 Código Civil.

²²⁵ Čl. 1361 Código Civil.

²²⁶ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 172, 173.

majetkoprávních manželských vztahů v souvislosti s hospodářskými zvířaty. Código Civil tak stanoví, že za společný majetek obou manželů jsou při vypořádání společného jmění považována ta hospodářská zvířata, jež přesahují počet hospodářských zvířat náležících do výhradního majetku toho, kterého z manželů.²²⁷

Obdobně jako v tuzemské právní úpravě je dle čl. 1351 Código Civil společným majetkem manželů rovněž výhra ze sázek a loterií či z jiných důvodů, u kterých není dána povinnost takový zisk vrátit. V této kategorii jsou tak zahrnuty i příjmy z nelegální činnosti či třeba náhodný výnos získaný v důsledku nálezů nějaké věci či objevení pokladu.²²⁸

Společný majetek manželů je dále tvořen majetkem darovaným oběma manželům či zděděným na základě závěti oběma manžely bez určení podílů na takovém majetku, to vše za předpokladu, že majetek byl oběma manžely akceptován a že vůle dárce či zůstavitele nebyla odlišná.²²⁹

4.7.2 Pasiva ve vztahu k *sociedad de gananciales*

Vymezení režimu *sociedad de gananciales* z hlediska společných závazků, tedy pasiv, nalezneme v čl. 1362 a násl. Código Civil. Dle španělské právní úpravy jsou společnými závazky patřícími do *sociedad de gananciales* výdaje, které mají svůj původ v některém z důvodů, které stanoví zákon. V čl. 1362 Código Civil jsou vymezeny čtyři důvody, které popisují v následujícím odstavci.

Prvním důvodem pro zařazení závazku mezi společné závazky manželů je skutečnost, že výdaje byly použity na podporu rodiny,²³⁰ výživu a vzdělání společných dětí a na výdaje vynaložené na pojištění dle zvyků a konkrétních okolností dané rodiny. Pro případ, že by byla podpora, výživa a výchova poskytována dítěti, jehož rodičem je jen jeden z manželů, soudobá právní úprava stanoví, že žije-li takové dítě v rodinné domácnosti manželů, patří tyto výdaje mezi společné závazky, pokud však dítě

²²⁷ Srov. čl. 1350 Código Civil.

²²⁸ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 168.

²²⁹ Čl. 1353 Código Civil.

²³⁰ Výraz rodina je v tomto případě potřeba vykládat restriktivně tak, že zahrnuje pouze rodiče a děti, nikoliv prarodiče, sourozence apod. – k tomu viz DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 174.

v rodinné domácnosti manželů nežije, budou tyto výdaje sice hrazeny ze společného majetku, avšak při vypořádání společného jmění bude namíste poskytnout do společného majetku adekvátní náhradu.²³¹

V dané souvislosti bych ráda rovněž ještě upozornila na zajímavý čl. 1318 Código Civil, který považuji za praktický a z jistého pohledu i za inspirativní. Předmětné ustanovení v první řadě odráží povinnost manželů přispívat na rodinné výdaje, neboť stanoví, že rodinné výdaje by měly být hrazeny ze zdrojů *sociedad de gananciales*. V druhé řadě pak formuluje, jakým způsobem lze postupovat v případě, že jeden z manželů by svou povinnost porušil a na rodinné výdaje nepřispíval. Za takové situace je druhý z manželů oprávněn domáhat se splnění této povinnosti prostřednictvím soudu, přičemž v případě, že by neměl dostatek prostředků na výdaje související s vedením soudního sporu, šly by tyto náklady na vrub *sociedad de gananciales*. V případě neexistence společného jmění by náklady šly na vrub výhradního majetku druhého z manželů. To vše za předpokladu dobré víry manžela, který splnění povinnosti vymáhá, a podmínky, že se nejedná o svévolné uplatňování práva.

Druhým důvodem pro zařazení závazku mezi společné závazky manželů je skutečnost, že výdaje byly použity na nabytí, držení či užívání společného majetku. Jako třetí důvod je uváděn případ, ve kterém výdaje byly použity na běžnou správu výlučného majetku kteréhokoliv z manželů, a konečně čtvrtým důvodem řadicím závazek mezi společné závazky je případ, ve kterém byl výdaj použit na obvyklé podnikání či vykonávání povolání, umění anebo řemesla každého z manželů.²³²

Mezi společné závazky obou manželů jsou rovněž řazeny závazky k poskytnutí či darování určitého množství, se kterými vyslovili oba manželé svůj souhlas, to ovšem za podmínky, že nebylo sjednáno, že takový závazek bude uspokojen z výlučného majetku jednoho z manželů. Uvedené ustanovení se však vztahuje pouze na případy, ve kterých předmětem darování byl určitý obnos peněz. Zajímavé jistě je, že zákon v tomto případě

²³¹ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 174.

²³² Srov. čl. 1362 Código Civil.

nevyžaduje, aby darování mělo nějakého konkrétního příjemce daru ani to, aby bylo nějakým způsobem časově omezeno.²³³

Vedle shora vymezených způsobů a případů zařazení závazků mezi společné závazky obou manželů Código Civil upravuje i případy další, ve kterých se k jednání zavázal jeden z manželů či oba manželé, a rozlišuje, kdy se jedná o závazek společný, který jde na vrub *sociedad de gananciales*, a kdy o závazek jen jednoho z manželů, který jde na vrub jeho výhradního majetku. Základní princip je vyjádřen v čl. 1369 Código Civil, dle kterého se dluhy jednoho z manželů, které jsou zároveň dluhy společnými, solidárně přičítají jak na vrub výhradního majetku kontrahujícího manžela, tak na vrub společného jmění, odpovědnost za splnění závazku je v takovém případě solidární.²³⁴ Nadto jedná-li se o závazek vzniklý při obstarávání domácnosti, je dána subsidiární odpovědnost výhradního majetku i druhého (nikoliv kontrahujícího) z manželů.²³⁵ Společným závazkem obou manželů je vyjma shora uvedeného i takový závazek, ke kterému se zavázal pouze jeden z manželů, avšak při obstarávání domácnosti, správě či nakládání se společným majetkem, k čemuž byl dle zákona anebo v souladu s *las capitulaciones matrimoniales* daný manžel oprávněn.²³⁶ Uvedené platí rovněž pro případ, že se jeden z manželů k dotčenému závazku zavázal při obvyklém výkonu svého povolání, umění či řemesla nebo v rámci obvyklé správy majetku samotného.²³⁷ Uvedené je dále doplněno pravidlem, dle kterého za kupní cenu majetku nabytého do společného jmění, ačkoliv k tomu došlo bez souhlasu druhého manžela, odpovídá vždy nabytý majetek, aniž by byla dotčena ostatní ustanovení španělského občanského zákoníku, která se týkají odpovědnosti ostatního majetku.²³⁸

Společnými závazky obou manželů jsou rovněž vždy ty závazky, k nimž se zavázali oba manželé společně či jeden z manželů s výslovným souhlasem druhého manžela.²³⁹ Tyto závazky mohou být přirozeně uspokojeny jak ze společného jmění, tak

²³³ Čl. 1363 Código Civil.

²³⁴ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 176.

²³⁵ Čl. 1319 Código Civil.

²³⁶ Srov. čl. 1365 Código Civil.

²³⁷ Pro úplnost doplňuji, že je-li jeden z manželů osobou podnikající, předpokládá čl. 1365 Código Civil subsidiární použití Código de Comercio.

²³⁸ Srov. čl. 1370 Código Civil.

²³⁹ Čl. 1367 Código Civil.

z výhradního majetku každého z manželů. Ačkoliv to v tomto případě Código Civil výslovně nestanoví, i zde se dovozuje solidární odpovědnost společného jmění a výhradního majetku každého z manželů, ačkoliv ve vztahu mezi manžely může být otázkou, zda takový závazek je závazkem společným, či závazkem jen jednoho z nich.²⁴⁰

V rámci vymezení zákonného režimu společného jmění ovšem nalezneme i ustanovení, které svým obsahem dopadá zejména na ta manželství, v nichž je sjednán režim oddělených jmění, kdy právní úprava nejen na tomto místě stanoví,²⁴¹ že závazky vzniklé v důsledku výdajů z důvodu podpory, zabezpečení a výchovy dětí jsou závazky společnými a odpovídají za ně oba manželé společně.²⁴²

Závěrem doplňuji, že pro ty případy, ve kterých byl společný závazek uspokojen z výlučného majetku jednoho z manželů, platí pravidlo, dle kterého má takový manžel nárok na náhradu toho, co na společné závazky ze svého výlučného majetku vynaložil.²⁴³

Ve vztahu ke společnému jmění manželů Código Civil neopomíjí ani otázku mimosmluvních závazků. Co se týče mimosmluvních závazků vzniklých jen jednomu z manželů, pak zásadním pravidlem pro určení, zda takový závazek je či není závazkem společným, je to, zda je výsledné jednání daného manžela ku prospěchu společného jmění či bylo činěno v oblasti správy společného majetku, anebo nikoliv. Pokud je ku prospěchu společného jmění či bylo činěno v oblasti správy společného majetku, jedná se o závazek společný, který může být uspokojen jak ze společného jmění, tak z výhradního majetku manžela. I přesto, že by byly splněny výše uvedené podmínky, nejednalo by se o společný závazek tehdy, pokud by příčinou vzniku takového mimosmluvního závazku bylo úmyslné jednání daného manžela či jeho hrubá nedbalost.²⁴⁴

²⁴⁰ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 177.

²⁴¹ K tomu viz čl. 1440 Código Civil, který rovněž upravuje, že za závazky vzniklé v souvislosti s vedením domácnosti odpovídají oba manželé společně.

²⁴² Čl. 1368 Código Civil.

²⁴³ Srov. čl. 1364 Código Civil.

²⁴⁴ Čl. 1366 Código Civil.

Za velice zajímavé a inspirativní považuji ustanovení čl. 1371 španělského občanského zákoníku, které řeší otázku množství prostředků, které byly prohrány či uhrazeny v rámci hazardních her, přičemž stanoví, že je-li takové množství přiměřené vzhledem ke zvyklostem a poměrům konkrétní rodiny, nebude mít uvedené vliv na velikost podílu dotčeného manžela na společném jmění při jeho vypořádání.²⁴⁵ V opačném případě však lze uvedené dle mého názoru použít pro odůvodnění stanovení disparity vypořádacích podílů manželů na společném jmění.

²⁴⁵ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 179.

5 Jednotlivé smluvené režimy společného jmění

5.1 Druhy smluvených režimů a jejich změny

Občanský zákoník upravuje tři taxativní varianty smluvených režimů, mezi které tedy řadíme režim oddělených jmění, režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství a režim rozšíření nebo zúžení zákonného rozsahu společného jmění.²⁴⁶ K uvedeným variantám je potřeba přiřadit i variantu smluvní úpravy majetkových poměrů pro případ zániku manželství.²⁴⁷ Jiná smluvní modifikace společného jmění manželů nemůže být sjednána, neboť není zákonem předvídána.²⁴⁸ Uvedené však není nikterak omezující, neboť zákonné vymezení obsahových náležitostí těchto smluvní režimů je velmi dispozitivní a poskytuje manželům či případně snoubencům velmi široký prostor pro úpravu jejich práv a povinností z hlediska obsahu společného jmění manželů. Jednotlivé smluvní režimy lze mezi sebou i kombinovat, což smluvním stranám skutečně umožňuje nastavit si své vzájemné majetkové vztahy zcela na míru tak, aby odpovídaly jejich individuálním potřebám a situaci.²⁴⁹ Podstatné rovněž je, že modifikované režimy by měly mít vůči třetím osobám zásadně totožné právní důsledky.²⁵⁰

Španělský občanský zákoník výslovně upravuje pouze dvě varianty smluvených režimů, a to *régimen de participación*, tedy režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, a *régimen de separación de bienes*, tedy režim úplného oddělení majetku. Tím není dotčena možnost manželů sjednat si v *las capitulaciones matrimoniales* i režim v podstatě zákonný, tedy *régimen de gananciales*. Španělská právní úprava však na rozdíl od tuzemského občanského zákoníku právě umožňuje, aby si snoubenci či manželé sjednali v *las capitulaciones matrimoniales* i režim zcela vlastní, zákonem nepředvídaný. Při sjednání vlastního manželského ekonomického režimu jsou vázáni kogentními ustanoveními zákona, dobrými mravy a principem

²⁴⁶ Srov. ust. § 717 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁴⁷ Srov. ust. § 718 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁴⁸ V právních řádech jiných zemí se lze setkat i s přístupem, že snoubenci či manželé si za dodržení stanovených limitů (hranic) mohou sjednat režim vlastní, nemusí tedy vybírat pouze ze smluvních modifikací, které zákonná úprava nabízí.

²⁴⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 225.

²⁵⁰ *Tamtéž*, s. 159.

rovnoprávnosti manželů, se kterým nesmí být jimi založený režim v rozporu.²⁵¹ Sjednaný režim rovněž samozřejmě nesmí zasahovat do již nabytých práv třetích osob. Na tomto místě bych ráda zmínila specifickou právní úpravu platící na území Katalánska, dle které *las capitulaciones matrimoniales* mohou obsahovat ujednání pro případ rozvodu manželství, přičemž jedná-li se však o *las capitulaciones matrimoniales* uzavřené mezi snoubenci, jsou platné pouze v tom případě, že byly uzavřeny ve lhůtě kratší než 30 dnů přede dnem uzavření manželství.²⁵²

Dle tuzemského právního řádu smlouva o manželském majetkovém právu může obsahovat jakékoliv ujednání a týkat se jakékoliv věci, pokud to zákon nezakazuje. Smlouva tak může upravovat zejména rozsah, obsah, dobu vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, může se týkat souboru věcí či věcí jednotlivých, tedy i majetkového práva, může měnit zařazení věcí, které již existují, anebo upravit zařazení budoucích součástí společného jmění odlišně od zákonného režimu.²⁵³ Smlouvou lze rovněž řešit uspořádání majetkových poměrů pro případ zániku manželství, přičemž pokud smlouva majetkové vztahy uspořádává pro případ zániku manželství smrtí, považuje se v příslušné části smlouva o manželském majetkovém právu za smlouvu dědickou, pokud splňuje náležitosti dědické smlouvy.²⁵⁴

Přes shora uvedenou dle mého názoru velmi dispozitivní právní úpravu obsahu smluvních ujednání zákon stanoví jistá omezení, a to v první řadě to, že smlouva modifikující společné jmění manželů nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu a nesmí se svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby. To neplatí v případě, že třetí osoba by s takovou smlouvou souhlasila, avšak bez souhlasu třetí osoby nemá tato smlouva vůči ní právní účinky. Smlouvou o manželském majetkovém právu rovněž nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti. Uvedené neplatí pouze v případě, že jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítá se vrátit.²⁵⁵ K těmto limitům smluvních ujednání se vrátím podrobněji v další části této práce.

²⁵¹ Čl. 1328 Código Civil.

²⁵² Srov. čl. 231-20 Código civil de Cataluña.

²⁵³ Ust. § 718 odst. 1 OZ.

²⁵⁴ Ust. § 718 odst. 2 OZ.

²⁵⁵ Ust. § 718 a 719 OZ.

Skutečnost, že tuzemská právní úprava modifikace rozsahu společného jmění je velmi flexibilní, je dokládána dále i tím, že pokud si manželé (*snoubenci*) rozsah svého společného jmění smluvně upraví, lze toto ujednání později opět změnit, a to buď dohodou manželů, anebo rozhodnutím soudu o součástech společného jmění v dosavadním režimu.²⁵⁶ Jiným způsobem již uzavřenou dohodu měnící rozsah společného jmění změnit nejde, a to zejména z důvodu ochrany třetích osob a s ohledem na existující seznamy smluv o manželském majetkovém právu. Smluvní ujednání musí být opět ve formě veřejné listiny, tedy notářského zápisu, v opačném případě by ujednání bylo absolutně neplatné.²⁵⁷

Do přijetí zákona č. 14/1975 ze dne 2. května 1975 španělský občanský zákoník nepřipouštěl změnu manželského majetkového režimu za trvání manželství (vycházející z principu nezměnitelnosti manželského majetkového režimu), změna byla připuštěna pouze v době před uzavřením manželství. Soudobý Código Civil již změnu majetkového režimu i za trvání manželství připouští, avšak vzhledem k tomu, že *las capitulaciones matrimoniales* mohou obsahovat i ujednání, která se týkají majetkového příspěví učiněného ve prospěch manželů ze strany třetích osob (kupříkladu dary z důvodu manželství), stanoví Código Civil, že k tomu, aby změna *las capitulaciones matrimoniales* byla platná, musí být provedena za účasti a souhlasu nejen samotných manželů, jakožto osob, jichž se změna přímo dotýká, ale právě i za účasti a souhlasu osob, které ve vztahu k manželům poskytly nějaký přínos či práva, která by změnou manželského ekonomického režimu mohla být dotčena.²⁵⁸ To vše za předpokladu, že takové osoby jsou stále na živu,²⁵⁹ pouze v případě, že na živu není jeden z manželů, ke změně *las capitulaciones matrimoniales* přistoupit nelze. Uvedené je pak doplněno i ochranou třetích osob, kdy se existence skutečnosti, že došlo ke změně předchozích *las capitulaciones matrimoniales*, oznamuje zanesením poznámky k zápisu, ve kterém je

²⁵⁶ Srov. ust. § 717 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵⁷ Srov. ust. § 564 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje“. Viz též HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 229.

²⁵⁸ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2012, s. 153.

²⁵⁹ Uvedené právo nenáleží dědicům takové osoby – k tomu viz DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2012, s. 154.

obsaženo původní ujednání. Uvedené se zapisuje do tzv. *Registro Civil*, ve kterém je vždy vedle skutečnosti, že došlo k uzavření manželství, uvedeno, zda došlo k uzavření *las capitulaciones matrimoniales*, zda došlo k jejich změně, dále jsou zde zaznamenána rovněž související soudní rozhodnutí či další skutečnosti, které mění manželský ekonomický režim. Nutno však doplnit, že tato forma veřejného zápisu je nedostatečná, neboť zapisována je pouze skutečnost, že ke sjednání či změně *las capitulaciones matrimoniales* došlo, avšak obsah takového ujednání veřejný není. Z důvodu zajištění skutečné veřejnosti smluvních ujednání modifikujících manželský majetkový režim je tak notářům uložena povinnost vydat každému žadateli, který se prokáže, že má vůči kterémukoliv z manželů majetkový nárok, kopii dotčených *las capitulaciones matrimoniales*.²⁶⁰ Dle tuzemské právní úpravy je nahlížení do rejstříku Seznamu listin o manželském majetkovém režimu umožněno dle ust. § 351 odst. 2 zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, vyhledávacím kritériem pro nahlížení do tohoto seznamu je datum narození jednoho z manželů nebo snoubenců. V Seznamu listin o manželském majetkovém režimu lze mimo jiné takto vyhledat identifikační údaje manželů, datum uzavření a účinnosti smlouvy o manželském majetkovém režimu, datum jejího zápisu do vedeného seznamu, označení sjednaného smluveného režimu a označení notáře, který smlouvu sepsal. Na rozdíl od španělské právní úpravy dle tuzemského právního řádu vydá kterýkoliv notář každému na jeho žádost, která musí obsahovat pouze jméno, příjmení a datum narození manželů, opis smlouvy o manželském majetkovém režimu anebo potvrzení o tom, že smlouva o manželském majetkovém režimu v seznamu listin zapsána není.²⁶¹ Dle tuzemské právní úpravy tak není potřeba ze strany žadatele prokazovat existenci jakéhokoliv vlastního majetkového nároku vůči manželům. Lze říci, že tuzemské nastavení je příznivější z pohledu třetích osob, španělská právní úprava na druhou stranu dle mého názoru více chrání soukromí manželů, přičemž pro každý z přístupů lze nalézt pádné argumenty.

V případě, že se změna *las capitulaciones matrimoniales* dotýká nemovitých věcí, zapíše se uvedená změna i do španělské obdoby katastru nemovitostí, do tzv. *Registro*

²⁶⁰ *Tamtéž*, s. 156.

²⁶¹ Ust. § 351 odst. 2 zákona č. 358/1922 Sb., o notářích a jejich činnosti.

de la Propiedad, a to ve formě stanovené *Ley Hipotecaria (zákonem o hypotékách)*.²⁶² V případě, že jeden z manželů či oba manželé podnikají, mohou manželé skutečnost, že mezi nimi došlo k uzavření *las capitulaciones matrimoniales* a ke sjednání manželského majetkového režimu, zapsat rovněž do tzv. *Registro Mercantil*.²⁶³ To vše zejména s ohledem na ujednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales*, která se týkají odpovědnosti toho kterého z manželů za dluhy, které mohou vzniknout v souvislosti s jeho podnikáním.²⁶⁴ Předmětné skutečnosti jsou vůči třetím osobám účinné ode dne jejich zveřejnění prostřednictvím tzv. *Boletín Oficial del Registro Mercantil*, který je obdobou tuzemského Obchodního věstníku.²⁶⁵ V dané souvislosti pro úplnost doplňuji, že v případě, že by *las capitulaciones matrimoniales* byly prohlášeny za neplatné, řídily by se práva a povinnosti mezi manžely obecnými ustanoveními o smlouvách, ovšem neplatnost *las capitulaciones matrimoniales* by neměla vliv na práva třetích osob nabytá v dobré víře.²⁶⁶

Jak již bylo uvedeno, k opětovné úpravě již modifikovaného společného jmění může dojít i skrze soudní rozhodnutí, což je posun směrem k širšímu výkladu na rozdíl od předchozí právní úpravy, dle které zúžené společné jmění manželů nebylo možné vrátit do původního rozsahu soudním rozhodnutím, nýbrž pouze opět dohodou manželů.²⁶⁷ V rámci uvedené opětovné změny rozsahu společného jmění je zejména potřebné rozhodnout i o dosavadních součástech společného jmění, tedy je vypořádat. Nová změna sjednaného režimu tak neupravuje pouze věci a hodnoty budoucí, nýbrž i ty stávající, které jsou na základě předchozí úpravy rozsahu společného jmění jeho součástí.²⁶⁸

Závěrem doplňuji, že zcela stranou pak stojí smlouva o správě toho, co je součástí společného jmění, neboť tuto nelze považovat za smluvní modifikaci obsahu

²⁶² Čl. 647 Código Civil. Srov. čl. 1333 Código Civil.

²⁶³ Čl. 12 Código de Comercio.

²⁶⁴ Despácho Jurídico. *Régimen Económico Matrimonial de Participación* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://derechofamilia.com/regimen-economico-matrimonial-de-participacion/>.

²⁶⁵ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 158.

²⁶⁶ Srov. čl. 1335 Código Civil.

²⁶⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 229.

²⁶⁸ *Tamtéž*, s. 229.

společného jmění manželů. Správě ve smluveném režimu jsou v rámci členění občanského zákoníku věnována i samostatná ustanovení.²⁶⁹

5.2 Režim oddělených jmění

Prvním typem smluvní modifikace zákonného rozsahu společného jmění, kterým se budu zabývat, je režim oddělených jmění, který v dosavadní právní úpravě chyběl a byl tak do našeho právního řádu zařazen až přijetím občanského zákoníku. Soudobá právní úprava je tedy úpravou novou, kterou lze hodnotit jako určité zmírnění předchozí právní úpravy.²⁷⁰ Dosud totiž zákonná úprava neumožňovala vyjmout ze společného jmění manželů i obvyklé vybavení společné domácnosti. Skrze režim oddělených jmění však toto již možné je, a manželé tak mohou být z hlediska majetkového naprosto oddělení. Pokud si režim oddělených jmění manželé sjednají ještě před uzavřením manželství, tedy v postavení snoubenců, ke vzniku společného jmění uzavřením manželství vůbec nedojde. Pokud by režim společného jmění chtěli manželé sjednat až za trvání manželství, museli by si nejprve vypořádat již existující obsah společného jmění manželů.²⁷¹

Je-li mezi manžely sjednán režim oddělených jmění, může každý z nich nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela.²⁷² Pokud manželé při režimu oddělených jmění podnikají společně či jeden z manželů podniká s pomocí druhého manžela, rozdělí si manželé příjmy dle toho, jak si písemně sjednali. Stěžejní rozdíl mezi tím, zda manželé podnikají společně, anebo zda jeden z manželů podniká s pomocí²⁷³ druhého manžela, lze spatřovat v tom, že v případě společného podnikání splňují podmínky podnikatele²⁷⁴ stanovené občanským zákoníkem oba manželé.²⁷⁵

²⁶⁹ *Tamtéž*, s. 224.

²⁷⁰ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. 2013, roč. 22, č. 7–8, s. 258.

²⁷¹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 225.

²⁷² ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 164.

²⁷³ Může se jednat například o případy, kdy jeden z manželů pomáhá podnikajícímu manželovi s účetnictvím. K tomu viz PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 78.

²⁷⁴ Dle ust. § 420 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb. se za podnikatele považuje osoba, která vykonává samostatně na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským či jiným obdobným

Pro případ neexistence písemného ujednání zákon stanoví pravidlo, že manželé si rozdělí příjmy rovným dílem.²⁷⁶ Přes neexistenci výslovné zákonné úpravy lze dovodit, že totožná pravidla se uplatní i v případě podílu na ztrátě a zisku, to vše za předpokladu, že podíly manželů budou stejné. Není tedy možné, aby si manželé sjednali, že jeden z nich má 70% podíl na zisku a 30% podíl na ztrátě a druhý měl 30% podíl na zisku a 70% podíl na ztrátě. Obdobné ujednání mezi manžely by bylo absolutně neplatné pro rozpor s dobrými mravy.²⁷⁷ Režim oddělených jmění tak fakticky znamená zánik společného jmění. Není však vyloučeno, aby manželé později svou vůli změnili a obnovili společné jmění v zákonném či jinak modifikovaném režimu.

Režim úplného oddělení jmění upravuje i španělský občanský zákoník, který je však v tomto směru dle mého názoru podrobnější a přináší i výslovnou odpověď na některé praktické otázky, které při sjednání tohoto režimu vyvstávají. Domnívám se, že ačkoliv si totiž manželé z hlediska majetkového sjednají režim oddělených jmění, který rozhodně klade důraz na jejich majetkovou individualitu, nelze ani tak zapomenout na podstatu svazku manželského, jehož jedním ze základních atributů je společné podílení se na chodu domácnosti manželů. Dle Código Civil režim úplného oddělení jmění vzniká mezi manžely, kteří si jej sjednali, manžely, kteří si v *las capitulaciones matrimoniales* sjednali, že vylučují režim zákonný, avšak nestanovili, jaký majetkový režim si sjednávají, či v případě, že dojde k zániku zákonného režimu společného jmění nebo režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, pokud však nebylo sjednáno, že má v takovém případě platit režim odlišný.²⁷⁸ Režim oddělených jmění tak může být založen smluvně, na základě zákona či soudního rozhodnutí.²⁷⁹

Z hlediska právně-politického bylo ve Španělsku a v jeho jednotlivých autonomních společenstvích rovněž diskutováno, zda by režim oddělených jmění neměl být namísto režimu společného jmění právě režimem zákonným, subsidiárním pro

způsobem a v úmyslu činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Dle ust. § 421 zák. č. 89/2012 Sb. se za podnikatele považuje i osoba zapsaná v obchodním rejstříku.

²⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 285.

²⁷⁶ Srov. ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 164.

²⁷⁷ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. 2013, roč. 22, č. 7–8, s. 258.

²⁷⁸ Čl. 1435 Código Civil.

²⁷⁹ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 216.

případ, že si manželé nesjednají režim odlišný. Jeden z argumentů se opíral o skutečnost, že režim oddělených jmění plně respektuje nezávislost a svobodu vůle každého z manželů a je rovněž režimem jednoduše pochopitelným a srozumitelným. Argument *a contrario* se pak opíral o skutečnost, že režim oddělených jmění je vhodný spíše pro manžele, mezi kterými je nastolena rovnováha z hlediska jejich vlastního počátečního majetku a z hlediska rovnováhy jejich ekonomických či profesních aktivit, které jim oběma umožní, aby každý měl své vlastní příjmy. Skutečnost, že v tomto režimu chybí jakákoliv participace manželů na majetku druhého manžela či majetku společném, jde zpravidla k tíži toho z manželů, který se věnuje domácnosti, kterým je zpravidla žena. Shora uvedené je však jedním z důvodů, proč režim oddělených jmění, ač tedy není režimem subsidiárním nastupujícím v první řadě, je režimem, který jako subsidiární nastupuje v řadě druhé, kupříkladu tehdy, sjednají-li si manželé v *las capitulaciones matrimoniales*, že vylučují režim zákonný, avšak nestanoví, jaký majetkový režim si sjednávají.²⁸⁰

Zajímavé je pak jistě ustanovení, dle kterého i v tomto režimu jsou manželé povinni přispívat na výdaje domácnosti²⁸¹ s tím, že pokud mezi nimi ohledně toho není žádné ujednání, měli by přispívat poměrně, dle svých finančních příjmů. Práce v domácnosti je pak považována právě za takový příspěvek a opravňuje takového manžela k nároku na kompenzaci, která může být stanovena rozhodnutím soudu při ukončení režimu oddělených jmění, není-li mezi manželi sjednáno něco jiného.²⁸² Vzhledem k tomu však, že důvod vzniku práva na takovou kompenzaci je ekonomicko-osobního charakteru, je možné se práva na kompenzaci za práci v domácnosti vzdát.²⁸³

Bez ohledu na to, že je mezi manžely sjednán režim oddělených jmění, v rámci kterého každý z manželů spravuje svůj majetek samostatně, dochází v praxi samozřejmě pravidelně k tomu, že jeden z manželů přesto spravuje majetek druhého manžela.²⁸⁴ Código Civil na takový případ myslí, přičemž stanoví, že za takové situace má tento

²⁸⁰ *Tamtéž*, s. 215.

²⁸¹ Tuto povinnost mají ve Španělsku manželé vždy, bez ohledu na to, jakým manželským majetkovým režimem se jejich majetkové vztahy řídí.

²⁸² Čl. 1438 Código Civil.

²⁸³ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 219.

²⁸⁴ *Tamtéž*, s. 218.

manžel povinnosti a odpovědnost jako příkazník, není však povinen vydat obdržené přírůstky a plody, neboť v tomto konkrétním případě se předjímá, že tyto byly použity a spotřebovány na výdaje rodinné domácnosti. Uvedené tak neplatí pouze za situace, že předmětné přírůstky a plody byly investovány a vynaloženy za jiným účelem než na odlehčení výdajů domácnosti.²⁸⁵ Pokud jde o závazky manželů, pak obdobně jako tuzemská právní úprava španělský občanský zákoník stanoví, že každý z manželů odpovídá za své závazky sám. Odlišně se však staví k závazkům vzniklým v souvislosti s vedením domácnosti, kdy upravuje, že za tyto závazky odpovídají oba manželé společně.²⁸⁶

Vnitřní nastavení režimu oddělených jmění je z hlediska majetkových vztahů jeho účastníků nastaveno tak, jako by se v případě manželů jednalo cizince. Pro určení, komu patří ten který majetek nabytý po uzavření manželství, je tedy nezbytné počítat i s potřebou výlučné vlastnictví k danému majetku řádně prokázat. Manželé však zjevně samozřejmě nejsou vůči sobě osobami cizími, povětšinou sdílí společnou rodinnou domácnost, což s sebou přináší společné nabývání zejména movitého majetku. Z tohoto důvodu španělský občanský zákoník stanoví, že není-li možné určit, kterému z manželů náleží ten který majetek či právo, náleží každému z nich polovinou.²⁸⁷ V tomto směru lze poukázat, že právní úprava tedy nezavádí spoluvlastnický systém *a priori* (který může být zvrácen prokázáním výlučného vlastnictví jednoho z manželů), avšak stanoví jej až pro případ, že důkazu prokazujícího výlučné vlastnictví se nebude dostávat.²⁸⁸

V souvislosti s režimem oddělených jmění bych se ráda krátce zastavila u tzv. *separación*, tedy odluky manželů, která je na rozdíl od tuzemského právního řádu dle španělského právního řádu možná a rovněž zákonem výslovně upravená jako právní institut. Jedním z důvodů existence odluky ve španělském právním řádu je skutečnost, že až do roku 1981 nebyl ve Španělsku povolen rozvod manželů, a proto bylo za účelem úpravy pravidel fungování mezi manžely, včetně úpravy manželského majetkového

²⁸⁵ Čl. 1439 CC.

²⁸⁶ Srov. čl. 1440 CC.

²⁸⁷ Čl. 1441 CC.

²⁸⁸ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 219.

režimu, využíváno institutu odluky.²⁸⁹ Odluka může být faktická, kdy manželé žijí pouze *de facto* odděleně, anebo může být stanovena rozhodnutím soudu na návrh jednoho či obou manželů, kdy tedy žijí odděleně i *de iure*.²⁹⁰ Jedním z důsledků stanovení odluky mezi manžely ze strany soudu je i změna manželského majetkového režimu, kdy mezi manžely od té doby panuje režim oddělených jmění.²⁹¹ Ke změně tohoto nově nastoleného režimu v souladu s čl. 1443 Código Civil nedochází ani v případě, že došlo k opětovnému usmíření manželů poté, co spolu přestali žít, anebo poté, co odpadl důvod,²⁹² který k nařízení režimu oddělených jmění vedl.²⁹³ Tím není dotčena možnost manželů ujednat si v rámci *las capitulaciones matrimoniales* navrácení se k režimu společného jmění.²⁹⁴

5.3 Režim vyhražující vznik společného jmění ke dni zániku manželství

Manželé si rovněž mohou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění ke dni zániku manželství.²⁹⁵ Tento způsob smluvní modifikace společného jmění je nazýván koakvizice a upravoval jej již předchozí občanský zákoník.²⁹⁶ Předchozí právní úprava sice umožňovala vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku, nikoliv však pokud šlo o věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti.²⁹⁷ Odložení vzniku úplně celého společného jmění manželů tak nebylo možné. Stávající občanský zákoník však s účinností od 1. 1. 2014 v rámci přechodných ustanovení obvyklé vybavení rodinné domácnosti výslovně vyloučil z obsahu společného jmění.²⁹⁸ V této souvislosti tak vyvstává otázka, jaký dopad má dotčené ustanovení ve vztahu ke smluvním režimům manželského majetkového práva, tedy zda

²⁸⁹ *Tamtéž*, s. 98.

²⁹⁰ Srov. čl. 81 Código Civil.

²⁹¹ Uvedené účinky však nenastávají v případě, že se jedná pouze o odluku faktickou (*separación de hecho*).

²⁹² Důvody odluky manželů jsou taxativně stanoveny v čl. 82 Código Civil.

²⁹³ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2006, s. 100.

²⁹⁴ *Tamtéž*, s. 216.

²⁹⁵ Srov. ust. § 717 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁹⁶ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2. sv. *Zákony – komentáře*, s. 653.

²⁹⁷ Srov. ust. § 143a odst. 2 SOZ.

²⁹⁸ Srov. ust. § 3038 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

dle současně platné právní úpravy je možné odložit vznik úplně celého společného jmění.

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti již totiž není součástí společného jmění, nýbrž je odbornou veřejností chápáno jako speciální forma spoluvlastnictví²⁹⁹ a odložení vzniku úplně celého společného jmění by tak nemělo být v rozporu s ustanovením, že smlouvou o manželském majetkovém právu nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti.³⁰⁰ Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří: „*soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich*“.³⁰¹ K zahrnutí věci do obvyklého vybavení rodinné domácnosti není tedy nikterak rozhodný právní titul, který se k užívání takové věci vztahuje, nýbrž pouze její účel, kterým je naplnění obvyklých potřeb dané rodiny a jejích členů.³⁰²

Je však na zvážení, zda shora uvedené bylo skutečným záměrem zákonodárce a zda je takový závěr v souladu s logickým uvažováním. Je třeba klást si otázku, jaký význam může shora uvedené vyloučení obvyklého vybavení rodinné domácnosti z obsahu společného jmění mít? Důvodová zpráva k tomuto vysvětlení neuvádí. Lze tedy uvažovat i nad tím, zda ust. § 3038 občanského zákoníku není legislativní chybou, v praxi se aplikovat nebude a právní úprava zůstane ve svém základu zachována taková, jaká byla za účinnosti předchozího občanského zákoníku. Na podporu uvedeného názoru lze uvést ust. § 698 odst. 2 občanského zákoníku, které stanoví, že k nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, manžel potřebuje souhlas druhého manžela (*s výjimkou věcí zanedbatelné hodnoty*).³⁰³ Je tak otázkou praxe a soudní judikatury, jaký výklad bude upřednostněn. Jak však bylo uvedeno shora, tato výkladová otázka souvisí úzce s otázkou smluvních režimů odděleného

²⁹⁹ HRMOVÁ, Monika. K právnímu režimu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-pravnimu-rezimu-obvykleho-vybaveni-rodinne-domacnosti-94678.html>.

³⁰⁰ Srov. ust. § 718 odst. 3 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁰¹ Srov. ust. 698 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁰² OLEJAROVÁ, Žaneta. Majetkové poměry manželů od 1. 1. 2014 podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*. 2013, roč. 15, č. 7, s. 12.

³⁰³ HRMOVÁ, Monika. K právnímu režimu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-pravnimu-rezimu-obvykleho-vybaveni-rodinne-domacnosti-94678.html>.

jmění, vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství a zúžení společného jmění. Osobně se přikláním k názoru, že zákonná ustanovení je potřeba vykládat tak, že věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti již nejsou součástí společného jmění a v důsledku toho je možné například odložit vznik úplně celého společného jmění.

Na režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství se přiměřeně užití ustanovení zákona upravující režim oddělených jmění. Pokud si režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství sjednají snoubenci, nedojde s uzavřením manželství ke vzniku společného jmění.³⁰⁴ Pokud si tento režim sjednají manželé již za trvání manželství, budou muset nejprve přistoupit k vypořádání práv a povinností vyplývajících z doposud existujícího společného jmění.

Režim oddělených jmění a režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství se od sebe liší svými právními důsledky. Zatímco v případě režimu oddělených jmění společné jmění vůbec nevznikne a ani tak nikdy nevyvstane potřeba jej vypořádávat, u režimu vyhrazujícího vznik společného jmění ke dni zániku manželství společné jmění neexistuje po dobu trvání manželství, avšak ke dni zániku manželství vzniká a vyvstává tak i potřeba jej vypořádat.

Cílem režimu vyhrazujícího vznik společného jmění ke dni zániku manželství totiž je zajištění, aby každý z manželů nakládal se svým majetkem samostatně, majetek tak každý nabývá do svého výhradního vlastnictví. Pokud manželé nabývají majetek společně, nabývají jej do podílového spoluvlastnictví. Obdobné je to s převzatými dluhy, ty totiž rovněž zavazují jen toho manžela, který je převzal. Ke dni zániku manželství však společné jmění manželů vznikne a jeho součástí se stane veškerý majetek a dluhy nabyté během manželství, které jsou součástí společného jmění dle pravidel stanovených pro zákonný režim a jsou k okamžiku zániku manželství součástí jmění některého z manželů. Obsah společného jmění se pak vypořádá standardním způsobem, dle zákonem stanoveného postupu, přičemž však ohledně toho, co již není ve výlučném vlastnictví ani jednoho z manželů v důsledku zejména spotřebování takové

³⁰⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 226.

věci, jejího prodeje či darování, se zápočty neprovádějí.³⁰⁵ Koncepce režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství má tak zajistit, že po dobu trvání manželství oba manželé hospodaří samostatně a jejich majetek je oddělený, avšak vyhrazením vzniku společného jmění ke dni jeho zániku dochází ke zmírnění jisté tvrdosti takového nastavení tím, že majetek nabytý za trvání manželství, který bude součástí společného jmění v den zániku manželství, bude mezi manžely vypořádán.

Součástí vypořádání společného jmění budou i dluhy převzaté za trvání manželství, budou-li splňovat podmínky uvedené pro zákonný režim v ust. § 710 občanského zákoníku. V tomto směru je však nutno vzít v úvahu, že v rámci režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství hospodaří manželé se svým majetkem za trvání manželství zcela samostatně a k takovému hospodaření se nevyžaduje souhlas druhého manžela. Z uvedeného tak vyplývá, že součástí společného jmění se stanou nejčastěji dluhy, které se týkají výlučného majetku jednoho z manželů v rozsahu, který přesahuje zisk z takového majetku anebo souvisí s obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny.³⁰⁶ Součástí společného jmění se však i v případě režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství může za splnění jistých podmínek stát i jiný dluh. Může tomu tak být tehdy, pokud si manžel vyžádá souhlas druhého manžela s převzetím takového dluhu, ač k tomu není v tomto režimu povinen. Takový dluh následně bude možné zařadit do společného jmění manželů, neboť budou naplněny podmínky převzetí dluhu za trvání manželství jedním z manželů se souhlasem druhého manžela.³⁰⁷

Španělský občanský zákoník upravuje ve svých ustanoveních tzv. *régimen de participación*, tedy režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, který se dle mého názoru, byť pouze jen v některých aspektech, podobá v porovnání s tuzemskými manželskými majetkovými režimy nejvíce právě režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství. Z tohoto důvodu jsem pojednání

³⁰⁵ Srov. *tamtéž*.

³⁰⁶ Srov. ust. § 710 občanského zákoníku: „*Součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny*“.

³⁰⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 226.

o tomto režimu zařadila do této části, na druhou stranu nutno upozornit, že přes jisté podobnosti se tento majetkový režim ve svých právních důsledcích od tuzemského velmi liší.

Režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku platí mezi manžely opět pouze tehdy, pokud si to tak manželé ujednají prostřednictvím *las capitulaciones matrimoniales*. Tento režim usiluje o propojení výhod, které do fungování života manželů přináší režim oddělených jmění, s výhodami poskytovanými režimem *sociedad de gananciales*, jako je kupříkladu princip solidarity a spravedlivého zohlednění skutečnosti, že získaný přínos není produktem snažení a iniciativy pouze toho z manželů, který jej realizoval, ale i toho, který šetřil a nespotřeboval.³⁰⁸ Tento režim tak předpokládá, že oba manželé se budou podílet na zisku získaném za trvání manželství, pokud dobře nakládali s poskytnutou nezávislostí a principem autonomie vůle každého z nich na poli sjednaného manželského majetkového režimu.³⁰⁹

Režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku je pak vhodný spíše pro manžele, kteří jsou na sobě nezávislí, ať již z hlediska ekonomického či právního fungování v životě, kteří mají oddělené, vlastní příjmy. Méně vhodný je tento režim pro manžele, jejichž manželství je založeno na tradičních představách, kdy tím, kdo rodinu zabezpečuje z finančního hlediska, je manžel, zatímco manželka nedisponuje vlastním majetkem a věnuje se práci v domácnosti a péči o rodinu. Ačkoliv si totiž praktické výsledky mohou být v teoretické rovině u režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku a režimu společného jmění velmi podobné, je pravdou, že režim společného jmění chrání lepší postavení toho kterého z manželů v každém okamžiku trvajících manželství, zatímco režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku nabízí právo na vypořádání až při jeho likvidaci.³¹⁰

Jedná se tedy o režim smíšený, dle kterého se po dobu trvání manželství majetkové vztahy manželů řídí pravidly, která platí pro režim oddělených jmění, avšak

³⁰⁸ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 222, 223.

³⁰⁹ Despácho Jurídico. *Régimen Económico Matrimonial de Participación* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://derechofamilia.com/regimen-economico-matrimonial-de-participacion/>.

³¹⁰ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 223.

po zániku manželství každý z manželů získá právo mít podíl na jmění, které nabyt i druhý z manželů v průběhu trvání manželství.³¹¹ Pokud během trvání manželství manželé nabývají nějaký majetek společně, nabývají ho do spoluvlastnictví.³¹²

Při zániku manželství či ukončení režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku by měl být vždy stanoven u každého z manželů rozdíl mezi majetkem, který měl na začátku a který má při zániku manželství/ukončení tohoto režimu. Správné stanovení hodnoty není vždy jednoduché, avšak je klíčové, proto je jen samotnému způsobu výpočtu věnováno několik ustanovení. V rámci režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku tedy rozeznáváme dvě fáze, a to fázi počáteční a fázi finální. Rozdíl mezi stavem majetku v těchto dvou fázích u každého z manželů je pak výsledným podkladem pro další vypořádání.³¹³ Vzhledem ke způsobu nastavení tohoto režimu a rozlišením mezi fází počáteční a finální, které jsou výchozím podkladem pro následný výpočet, se doporučuje, aby si manželé svůj počáteční majetek v *las capitulaciones matrimoniales* výslovně označili.³¹⁴ Uvedené samozřejmě může následný postup v budoucnu výrazně usnadnit. Lze si totiž velice snadno představit, že mezi počáteční a finální fází může uplynout i padesát let.

Za počáteční majetek každého z manželů je považován majetek, který měl ten který manžel při počátku režimu, a dále majetek, který nabyt následně, a to děděním, darem nebo odkazem.³¹⁵ Od uvedeného se však u každého z manželů odečtou jeho dluhy vzniklé ke dni počátku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku či jiná následná zatížení související právě s děděním, darováním či odkazem.³¹⁶ Pokud by pasiva převyšovala aktiva, platilo by, že počáteční majetek není žádný či že jeho hodnota je nulová. Uvedené bylo kritizováno s odůvodněním, že pokud pasiva převyšují aktiva, mělo by být číslo záporné, a to až do doby, než aktiva přesáhnou pasiva. V každém případě je evidentní, že ve větší výhodě je ten manžel, jehož

³¹¹ Srov. čl. 1411 Código Civil.

³¹² Čl. 1414 Código Civil.

³¹³ Srov. čl. 1417 Código Civil.

³¹⁴ Despácho Jurídico. *Régimen Económico Matrimonial de Participación* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://derechofamilia.com/regimen-economico-matrimonial-de-participacion/>.

³¹⁵ Čl. 1418 Código Civil.

³¹⁶ Srov. čl. 1419 Código Civil.

počáteční majetek byl menší.³¹⁷ Hodnota počátečního majetku se pak určuje ke dni počátku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, anebo ke dni, kdy manžel předmětný majetek nabyt. Uvedené znamená, že v potaz není bráno jakékoliv zlepšení/zvýšení hodnoty počátečního majetku, avšak ani jakékoliv zhoršení/snížení jeho hodnoty. V závěru čl. 1421 Código Civil je pouze doplněno, že výsledná hodnota počátečního majetku je vždy aktualizována (*valorizována*) ke dni zániku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, v opačném případě by byla hodnota majetku totiž pouze fiktivní, neodpovídající, neboť by byla výsledkem pouhé devalvace měny. Ačkoliv zákon hovoří o valorizaci pouze ve vztahu k počátečním aktivům, je samozřejmě potřeba aktualizovat i hodnotu počátečních pasiv, neboť v opačném případě by byl výsledek opět fiktivní, neodpovídající.³¹⁸

Za finální majetek každého z manželů je považován majetek po odečtení dosud neuspokojených závazků, který má ten který manžel k okamžiku ukončení režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku.³¹⁹ Hodnota majetku se určuje ke dni zániku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, u této hodnoty pak z očividných důvodů žádná aktualizace není nutná. Finálním majetkem je tedy skutečně veškerý majetek každého z manželů včetně majetku počátečního, který je však v případě stanovení hodnoty finálního majetku hodnocen ke dni zániku sjednaného režimu, tedy je zde zohledněno i jakékoliv zlepšení/zvýšení hodnoty či zhoršení/snížení hodnoty takového majetku. Právě v tom tkví jeden z důležitých rozdílů mezi tímto režimem a režimem společného jmění, neboť v případě společného jmění se případný zisk z výlučného majetku manžela při vypořádání nikterak nezohledňuje.³²⁰

Významné je jistě také pravidlo, dle kterého se do finálního majetku zahrnuje rovněž majetek, který již ten který manžel nemá ve svém vlastnictví, a to v důsledku bezúplatného jednání, ke kterému došlo, ačkoliv k němu nedal druhý manžel svůj

³¹⁷ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 224.

³¹⁸ *Tamtéž*, s. 225.

³¹⁹ Čl. 1422 Código Civil.

³²⁰ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 226.

souhlas.³²¹ Opodstatnění tohoto pravidla vyplývá ze samotného principu fungování režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, u kterého se finální majetek určuje dle majetku, který existuje v okamžiku jeho zániku. Opačný přístup by dával prostor pro snadné zcizování majetku a snižování či úplné vymizení finálního majetku.³²² Hodnota neoprávněně bezúplatně zcizeného majetku se určuje dle toho, v jakém stavu se majetek nacházel ke dni jeho zcizení a jakou hodnotu by měl,³²³ pokud by zůstal zachován až ke dni zániku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku.³²⁴ Shora popsané by neplatilo pouze v případě, že by se jednalo o tzv. *liberalidades de uso*,³²⁵ tedy liberalitu.³²⁶

Výsledné společné jmění pak představuje rozdíl mezi počátečním a finálním stavem. Jak vyplývá již z názvu tohoto režimu, účast je dána pouze na zvýšení hodnoty majetku, nikoliv na snížení. Jedná se *de facto* o režim zohledňující pouze zisk, tento režim se uplatní jen za situace, že rozdíl mezi stavem počátečním a stavem finálním je u jednoho z manželů kladný. V rámci tohoto režimu nikdy nemůže být stanoven podíl na ztrátě druhého z manželů. Stejně tak v případě, pokud u jednoho z manželů není dán žádný rozdíl mezi stavem počátečním a stavem finálním a u druhého z manželů naopak došlo ke zmenšení majetku, nebude první manžel povinen druhému cokoliv vyplácet, kompenzovat. Pokud je u obou manželů dán kladný rozdíl mezi jejich počátečním a finálním stavem, pak ten z manželů, jehož majetek se zvětšil méně, obdrží od druhého

³²¹ Souhlas může být udělen v okamžiku dispozice s majetkem či následně, souhlas není podmínkou platnosti takového jednání, jeho udělení je právně významné pouze ve vztahu mezi manžely. Srov. čl. 1423 Código Civil.

³²² DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 226.

³²³ Uvedené pravidlo má spíše sankční povahu vůči tomu z manželů, který majetek daroval bez souhlasu druhé manželky, k tomu viz *tamtéž*, s. 227.

³²⁴ Tribbibus. *El régimen de participación* [online]. ca. 2016 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://tribbibus.com/guia/familia/matrimonio/regimen-de-participacion/>.

³²⁵ Španělská právní úprava na rozdíl od tuzemské úpravy liberalitu z darování sice nevyklučuje přímo výslovně, ale lze to výkladem dovodit z čl. 1041 a 1044 španělského občanského zákoníku, dle kterých se z darování vyjmají dary (*šperky, oblečení či vybavení*), které jsou dávány ze zvyku či k příležitosti svatby. Liberality nejsou považovány za darování z toho důvodu, že u nich chybí úmysl obohatit druhého, liberality totiž nevycházejí z vlastní iniciativy, avšak z „*un imperativo social*“, tedy sociálního imperativu (k tomu viz LETE del RÍO, José Manuel. *Derecho de obligación: Contratos en particular*. 3. vyd. Madrid: Tecnos, 1999, 3 sv., s. 183). Pro srovnání a pro úplnost doplňuji, že tuzemský občanský zákoník výslovně odlišuje od darování společenskou úsluhu, tedy právě liberalitu, kterou lze rozumět například nabídnutí cigarety, pozvání na večeři nebo i dárky k Vánocům či třeba narozeninám (k tomu viz ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2 sv., s. 1878).

³²⁶ Čl. 1423 Código Civil.

z manželů polovinu rozdílu mezi výsledným majetkem obou manželů. Pokud je kladný rozdíl mezi počátečním a finálním stavem dán pouze u jednoho z manželů, má druhý z manželů právo na polovinu z toho kladného rozdílu.³²⁷

V rámci nastavení režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku dává španělská právní úprava manželům i možnost stanovit si odlišnou velikost uvedené účasti, tedy jiný než poloviční podíl. Předpokladem je sjednání odlišné velikosti podílu při sjednání tohoto režimu, tedy již v rámci *las capitulaciones matrimoniales*. Pro odlišné nastavení výše podílu na účasti na zvýšení hodnoty majetku nejsou z hlediska jeho výše stanoveny zákonem žádné limity, výše podílu však musí být pro oba manžele ve vztahu k výsledným majetkům každého z nich vždy zcela shodné.³²⁸ Není tedy možné například takové ujednání, že jeden z manželů má právo na podíl o velikosti 70 % a druhý z manželů právo na podíl o velikosti 40 %.³²⁹ Uvedené samozřejmě úzce souvisí s principem rovnosti mezi manžely.

Odlišné nastavení výše podílu na účasti na zvýšení hodnoty majetku je však zákonem výslovně zakázáno pro případ, že manželé mají i potomky, kteří nejsou jejich společnými potomky, tehdy činí velikost podílu vždy 50 %.³³⁰ Uvedené pravidlo je zavedeno na ochranu těchto potomků, neboť v opačném případě by mohlo být ohroženo jejich dědické právo. Vyloučeno není ani to, aby si manželé v rámci *las capitulaciones matrimoniales* sjednali, že v případě zániku majetkového režimu v důsledku smrti jednoho z manželů případně veškerý majetek do výlučného vlastnictví přeživšího manžela.³³¹

Samotná výplata příslušného podílu, pokud na něj vznikl jednomu z manželů nárok, by měla proběhnout ve formě peněžité, a to bez zbytečného odkladu. Pouze v případě, že by uvedené nebylo bez velkých obtíží možné, může soud povolit odložení výplaty, avšak nejdéle na dobu tří let, to vše za předpokladu, že úhrada dluhu

³²⁷ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 227.

³²⁸ Čl. 1429 Código Civil.

³²⁹ Despácho Jurídico. *Régimen Económico Matrimonial de Participación* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://derechofamilia.com/regimen-economico-matrimonial-de-participacion/>.

³³⁰ Srov. čl. 1430 Código Civil.

³³¹ Srov. DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 228.

i zákonných úroků z prodlení bude dostatečně zajištěna.³³² Výplata příslušného podílu skrze přidělení určitého majetku tomu z manželů, jemuž svědčí nárok na úhradu podílu, je možná, pokud se na tom manželé dohodnou. K uvedenému způsobu vypořádání může přihlídnout i soud, avšak pouze na základě odůvodněné žádosti manžela, který je v postavení dlužníka.³³³

Španělská právní úprava je dle mého názoru velice zajímavá rovněž z hlediska problematiky nedostatečného majetku manžela, který je povinen příslušný podíl na zvýšení hodnoty majetku vyplatit. Pokud totiž taková situace nastane, umožňují španělské právní předpisy manželovi, kterému svědčí nárok na výplatu podílu, odporovat bezúplatná právní jednání, která byla druhým manželem učiněna bez jeho souhlasu, a dále ta právní jednání, která byla učiněna za účelem podvodného zkrácení jeho práv. Odpůrčí žalobu je možné podat ve lhůtě dvou let ode dne, kdy došlo k zániku režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku. Nelze ji však úspěšně podat proti osobě, která dotčený majetek nabyla za úplatu a v dobré víře, neboť předně jsou chráněna právě práva takových osob.³³⁴

I v případě sjednání tohoto režimu však platí, že manželé jsou povinni přispívat na výdaje domácnosti s tím, že pokud mezi nimi ohledně toho není žádné ujednání, měli by přispívat poměrně, dle svých finančních příjmů.³³⁵ Rovněž platí, že pokud jeden z manželů spravuje majetek druhého, má v takovém případě tento manžel povinnosti a odpovědnost jako příkazník, nemá pouze odpovědnost vydat obdržené přírůstky a plody. To neplatí v případě, že tyto přírůstky a plody byly investovány a vynaloženy za jiným účelem než na odlehčení výdajů domácnosti.³³⁶ Zřetelné omezení je rovněž dáno v tom směru, že pokud by jeden z manželů chtěl nakládat s věcmi, které jsou součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, anebo se jedná o movité věci, které jsou rodinou běžně užívány, musí s takovým nakládáním souhlasit i druhý manžel.³³⁷

³³² Čl. 1431 CC.

³³³ Srov. čl. 1432 CC.

³³⁴ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012, s. 229.

³³⁵ Čl. 1438 Código Civil.

³³⁶ Srov. čl. 1439 Código Civil.

³³⁷ Čl. 1320 Código Civil.

Závěrem doplňuji, že v souladu s Código Civil manžel, jehož zájmy jsou vážně ohroženy jednáním druhého manžela – nesprávnou správou – může požádat, aby byl režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku ukončen.³³⁸

5.4 Režim zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu

Zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu je tradičním případem smluvní modifikace manželského majtkového práva. Smyslem zúžení společného jmění je vyloučení stanovené věci či souboru věcí do výlučného vlastnictví pouze jednoho z manželů. Pro úplnost dodávám, že dohodou o zúžení společného jmění nelze měnit podíl, v jakém manželé nabývají majetek do společného jmění, taková modifikace by byla v rozporu s principem manželské rovnosti.³³⁹

Domnívám se, že zúžení rozsahu společného jmění je v praxi právě jednou z nejvyužívanějších modifikací a manželé či snoubenci k této úpravě přistupují zejména tehdy, získá-li jeden z manželů oprávnění k podnikatelské činnosti anebo se stane společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem v komanditní společnosti, tedy společníkem, který ručí za dluhy společnosti neomezeně celým svým majetkem. Manželé či snoubenci se takto chtějí chránit před rizikem, které je s takovou podnikatelskou činností spojeno. K zúžení společného jmění pak v druhé řadě nejčastěji vedou velké rozdíly v majtkových poměrech manželů/snoubenců.³⁴⁰

Za účelem zúžení společného jmění je rovněž potřeba dodržet formu notářského zápisu takového smluvního ujednání, neboť pouhá shodná vůle manželů, aby určitá věc byla nabyta do výlučného vlastnictví pouze jednoho z nich, není v souladu se závěry soudní judikatury dostačující. Uvedené vychází i ze skutečnosti zmíněné již výše, že tuzemská právní úprava preferuje společné jmění manželů před oddělenými majetky.³⁴¹ Během trvání manželství tak manželé nemohou mezi sebou uzavírat právní jednání,

³³⁸ Srov. čl. 1416 Código Civil.

³³⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 228.

³⁴⁰ CHALUPA, Luboš. Zúžení společného jmění manželů. *Akchalupa.cz* [online]. ca. 2006 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/zuzeni-sjm>.

³⁴¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. NS 22 Cdo 2779/2008.

jejichž předmětem by byl převod vlastnického práva z jednoho manžela na druhého, pokud by se takový převod týkal součásti společného jmění.³⁴²

Skrze zúžení společného jmění dochází ke změně zákonného rozsahu společného jmění, přičemž toto zúžení se může týkat jak aktiv či pasiv, která již jsou součástí společného jmění, tak součástí budoucích. Zúžením tedy může dojít *de facto* i k úplnému oddělení majetkových vztahů manželů, kdy výsledný stav bude v podstatě reflektovat stav jako při založení režimu oddělených jmění.³⁴³ V této souvislosti odkazuji na úvahu o právní povaze obvyklého vybavení rodinné domácnosti, kterou jsem předestřela výše v této práci a která úzce souvisí s tím, zda je tedy možné společné jmění zúžit zcela za předpokladu, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti již není součástí společného jmění, či nikoliv.

Smlouvu zakládající režim zúžení společného jmění manželů mohou uzavřít jak snoubenci, tak manželé. Uzavřou-li dohodu o zúžení společného jmění snoubenci, tak se věci, o které bylo společné jmění zúženo, vůbec součástí společného jmění nestanou, vlastnické vztahy k těmto věcem není potřeba ani vypořádat.³⁴⁴ Naproti tomu, pokud smlouvu uzavřou manželé již za trvání manželství a pokud se úprava majetkových vztahů týká již existujících pasiv či aktiv, která jsou součástí společného jmění, musí tak jako v případě předchozích smluvních modifikací dojít nejprve k vypořádání společného jmění v rozsahu jeho zúžení.³⁴⁵

K vypořádání společného jmění v rozsahu jeho zúžení může dojít zákonem předvídanými způsoby, tedy písemnou dohodou o vypořádání společného jmění, rozhodnutím soudu o vypořádání společného jmění anebo nastoupením zákonné domněnky.³⁴⁶ Avšak do doby, než se manželé dohodnou na vypořádání zúženého společného jmění, použijí se pro ně přiměřeně ustanovení o společném jmění. Lze si tak

³⁴² Srov. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., Velké komentáře, s. 97.

³⁴³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 228.

³⁴⁴ A contrario ust. § 736 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, které stanoví: „*Je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně*“.

³⁴⁵ Srov. ust. § 736 OZ.

³⁴⁶ Srov. ust. § 738 odst. 1, § 740 a 741 OZ.

představit, že manželé, kteří pouze vědí, že nechtějí, aby určité součásti byly předmětem jejich společného jmění, avšak nevědí, komu by tyto součásti měly připadnout do výlučného vlastnictví, si společné jmění pouze zúží dohodou a vlastnické právo k součástem vyloučeným dohodou následně bude vypořádáno pomocí zákonné domněnky. Naproti tomu v případě, že manželé již i vědí, komu součásti mají připadnout, pojmu do dohody o zúžení společného jmění i vypořádání vlastnických vztahů k těmto součástem a dohodu o zúžení společného jmění tak bude možné v takovém případě pokládat i za dohodu o vypořádání zúženého společného jmění.³⁴⁷

Vypořádání před zúžením a vypořádání společného jmění po zúžení společného jmění při zániku manželství pak nelze zaměňovat. Předmětem vypořádání společného jmění u manželů, kteří uzavřeli dohodu o zúžení společného jmění, budou pouze součásti, které nebyly takovou dohodou ze společného jmění vyloučeny. Předmětem vypořádání následně již tedy nebudou součásti, o něž bylo společné jmění dohodou zúženo a k nimž bylo vlastnické právo již vypořádáno.³⁴⁸ Bude-li i po uzavření dohody o zúžení společného jmění pořízen do výlučného vlastnictví manžela majetek za společné prostředky, bude uvedené vypořádáno při zániku manželství jako investice vynaložená na oddělený majetek manžela, který je v jeho výlučném vlastnictví.³⁴⁹

5.5 Režim rozšíření společného jmění v zákonném režimu

Další možnou modifikací manželského majetkového práva je režim rozšíření společného jmění v zákonném režimu, a to rovněž skrze dohodu uzavřenou formou notářského zápisu.³⁵⁰ Dohodu o rozšíření společného jmění mohou uzavřít jak snoubenci, tak manželé, jejím cílem je rozšíření obsahu a součástí společného jmění nad rámec, který je vymezen zákonným režimem.

Součásti společného jmění mohou být rozšiřovány o aktiva či pasiva již stávající anebo budoucí. V nejčastějších případech dochází k rozšíření společného jmění o majetek, který jeden z manželů nabyl ještě před uzavřením manželství, či o majetek,

³⁴⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 228.

³⁴⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. Zn. NS 30 Cdo 681/2004.

³⁴⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. NS 22 Cdo 2406/2004.

³⁵⁰ Ust. § 717 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

který nabyt darem nebo děděním. Součástí společného jmění se na základě smluvní modifikace může stát i jednotlivý dluh anebo určité druhy dluhů.³⁵¹ Dohoda rovněž může upravovat rozšíření společného jmění o veškerý současný i budoucí výlučný majetek každého z manželů, v takové podobě se pak svým způsobem přibližuje nizozemské právní úpravě manželského majetkového práva, která vychází z principu neomezeného majetkového společenství.³⁵² Snoubenci či manželé si mohou v příslušné modifikační smlouvě sjednat, že veškeré jmění, které mají a/nebo které by v budoucnu nabyli do výlučného majetku či do jejich podílového spoluvlastnictví, je součástí společného jmění.³⁵³

Dohoda o rozšíření společného jmění není synallagmatickým smluvním typem,³⁵⁴ a tedy si lze představit, že společné jmění bude takovou dohodou rozšiřováno pouze o majetek ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů. Zajímavá úvaha pak vyvstává při otázce vypořádání společného jmění při zániku manželství, kdy je nezbytné vyřešit, zda lze rozšíření považovat za vnos ve smyslu ust. § 742 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku.³⁵⁵ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010 uvádí, že institut rozšíření společného jmění manželů na straně jedné a vypořádání investice (*vnosu*) z výlučného majetku do společného majetku manželů na straně druhé je třeba odlišovat, neboť samotné rozšíření společného jmění manželů dle názoru Nejvyššího soudu takový vnos nepředstavuje. S tímto názorem Nejvyššího soudu se ztotožňuji a souhlasím se závěrem, že smyslem rozšíření společného jmění je totiž vyjít vstříc manželům v jejich požadavku transformovat výlučné vlastnictví jednoho z nich na bezpodílový spoluvlastnický vztah manželů k určitému majetku. Důsledkem takového jednání není pouze rozšíření společného jmění, ale i zahrnutí takového majetku do předmětu případného vypořádání společného jmění při zániku

³⁵¹ Srov. BUREŠ, Jan a Bohdana HALLADY. Notář a společné jmění manželů. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 3, s. 12.

³⁵² Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 227.

³⁵³ Notářská komora ČR. *Rozšíření společného jmění* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/rodina-majetek-a-ochrana-prav/rozsireni-spolecneho-jmeni>.

³⁵⁴ Dvoustranné závazky, v jejichž rámci je plnění obou smluvních stran na sebe vzájemně vázáno, tedy povinnost splnit závazek je podmíněna současným protiplněním.

³⁵⁵ „Nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: [...c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek...“.

manželství.³⁵⁶ Manželé si samozřejmě mohou domluvit podmínky, za kterých dohodu o rozšíření společného jmění sjednají. Nejvyšší soud však ve svém rozhodnutí uzavírá, že obsah dohody o rozšíření společného jmění a konkrétní podmínky, za kterých k rozšíření společného jmění došlo, lze vzít v úvahu při stanovení výše vypořádacích podílů, tedy při úvaze, zda zachovat rovnost podílů obou manželů na společném jmění, anebo zda v daném případě stanovit disparitu podílů.

³⁵⁶ Nutno říci, že odborná literatura však tento názor nesdílela a za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, se naopak klonila spíše k opačnému závěru, tedy že rozšíření představuje vnos do společného jmění manželů.

6 Limity smluvních ujednání o rozsahu společného jmění

Jak jsem předestřela již v úvodní části k právní úpravě smluvních modifikací rozsahu společného jmění, existují jisté základní limity při sjednávání těchto smluv. Tyto limity slouží zejména k ochraně rodiny samotné a dále k ochraně třetích osob, pokud by totiž limity stanoveny nebyly, mohlo by jistě odchýlení se od zákonného režimu rozsahu společného jmění vést k velmi nepříznivým důsledkům například pro jednoho z manželů či věřitelů.

Dříve, než se budu věnovat limitům smluvních ujednání dle tuzemské právní úpravy, zaměřím se v tomto případě nejprve na omezení, která stanoví španělský občanský zákoník. Jak bylo popsáno výše, dle španělské právní úpravy si snoubenci či manželé mohou sjednat manželský majetkový režim i zcela vlastní, který není nijak typizován, to vše však při dodržení zákonem stanovených limitů. Tyto limity se přitom vztahují nejen na typický obsah *las capitulaciones matrimoniales*, ale i na obsah atypický, o kterém bylo pojednáno shora v této práci. Předmětné limity jsou vyjádřeny v čl. 1315 a čl. 1328 Código Civil, dle kterého ujednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales* nesmí být v rozporu se zákonem či s dobrými mravy a nesmí omezovat rovnoprávnost manželů.³⁵⁷

Jako příklad zakázaného ujednání lze uvést takové, dle kterého by platilo, že manželé nebudou žít spolu či že si nebudou zachovávat věrnost. Uvedené je vyjádřeno přímo v zákoně, který stanoví, že manželé jsou povinni žít spolu, být si věrni a vzájemně si pomáhat.³⁵⁸ Ve vztahu k rovnoprávnosti manželů pak lze poukázat zejména i na čl. 14 Španělské ústavy, dle kterého platí, že Španělé jsou si rovni před zákonem, aniž by měla převládnout nějaká diskriminace z důvodu narození, rasy, sexu, víry, názoru anebo jakékoliv jiné osobní či sociální podmínky nebo okolnosti.³⁵⁹ Pokud by *las capitulaciones matrimoniales* obsahovaly jakékoliv ujednání v rozporu se shora uvedenými limity, byly by v této části neplatné, ostatní ujednání, pokud by byla v souladu se zákonem, by však zůstala v platnosti.³⁶⁰

³⁵⁷ Čl. 1328 Código Civil.

³⁵⁸ Srov. čl. 68 Código Civil.

³⁵⁹ Čl. 14 Constitución Española.

³⁶⁰ Čl. 1328 Código Civil.

Pokud jde o tuzemskou právní úpravu, tak modifikační smlouva může rovněž obsahovat jakékoliv ujednání, ledaže to zákon zakazuje,³⁶¹ může se týkat jednotlivých věcí anebo i celých souborů.³⁶² Smlouva o manželském majetkovém režimu nesmí být sjednána se zpětným účinkem,³⁶³ nesmí být ani v rozporu s požadavky na náležitosti právních jednání.³⁶⁴

Domnívám se, že jedním z nejdůležitějších limitů smluvních ujednání je ten, že smlouva nesmí vyloučit schopnost manžela zabezpečit rodinu.³⁶⁵ Tento pojem sám o sobě je dle mého názoru velmi vágní, v praxi si však lze představit, že půjde zejména o to, aby smluvním ujednáním nebyla dotčena povinnost manžela/manželky přispívat na potřeby rodiny a rodinné domácnosti v tom rozsahu, aby životní úroveň všech členů domácnosti byla zásadně stejná, tato povinnost nesmí být ani smluvním ujednáním manželů narušena.³⁶⁶

Příkladem takového nezákonného smluvního ujednání by byla dohoda manželů stanovící, že součástí výlučného majetku jednoho z manželů budou i veškeré příjmy z výdělečné činnosti druhého manžela. Takové ujednání ve většině případů je totiž samozřejmě způsobilé vyloučit možnost druhého manžela přispívat na potřeby rodiny a rodinné domácnosti. V praxi si však lze představit i případ, kdy by tento limit překročen a porušen nebyl, a to tehdy, pokud by druhý manžel stále měl ve svém výlučném majetku taková aktiva, která by umožňovala na potřeby rodiny a rodinné domácnosti i nadále přispívat. Při posuzování každého jednotlivého případu smluvního ujednání manželů z hlediska shora uvedeného limitu je potřeba především posuzovat hledisko intenzity, neboť musí být naplněn požadavek, že příslušné ujednání je způsobilé vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu, ujednání, které tuto schopnost „pouze“ ztěžuje, požadované zákonné intenzity nedosahuje. Jednání, které by tedy bylo v rozporu s výše uvedeným omezením, by bylo ve většině případů relativně neplatné. Absolutní neplatnost by bylo možné dovodit v případech, kdy by se

³⁶¹ K tomu srov. ust. § 718 odst. OZ.

³⁶² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. Dědické právo v praxi. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 253.

³⁶³ K tomu srov. ust. § 716 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁶⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 163,

³⁶⁵ Srov. ust. § 719 odst. 1 OZ.

³⁶⁶ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 239.

smluvní modifikace společného jmění přičila dobrým mravům anebo zjevně narušovala veřejný pořádek.³⁶⁷

Tuzemský občanský zákoník dále stanoví, že smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by třetí osoba s takovou smlouvou souhlasila. Smlouva o manželském majetkovém režimu uzavřená bez souhlasu třetí osoby pak nemá vůči ní právní účinky.³⁶⁸ Právní ochrana třetích osob se úpravou manželského majetkového práva prolíná na několika místech, ust. § 719 občanského zákoníku je ustanovením obecným a základním. Důvodem ochrany třetích osob je princip rovnosti osob v soukromoprávních vztazích.³⁶⁹

Ochrana třetích osob ve vztahu ke smlouvám o manželském majetkovém režimu byla přijetím stávajícího občanského zákoníku oproti předchozí právní úpravě výrazně posílena. Předchozí úprava stanovila, že manželé se mohou vůči jiné osobě odvolat na smlouvu modifikující obsah jejich společného jmění jen tehdy, pokud této osobě byl obsah smlouvy uzavřené mezi manžely znám. Postačila tedy pouze skutečnost, že třetí osobě byl obsah smlouvy znám, manželé se tak mohli na tuto smlouvu odvolat přesto, že třetí osoba s jejím obsahem nesouhlasila.³⁷⁰ Nebylo přitom rovněž rozhodné, jakým způsobem se třetí osoba o obsahu smlouvy dozvěděla. Tuto vágní ochranu třetích osob řešila v konkrétních případech soudní praxe, a to pomocí institutu odporovatelnosti.³⁷¹

Občanský zákoník však již ochranu posílil, a to tedy přímo na úrovni zákonné úpravy. Dle současné právní úpravy je to tedy právně třetí osoba, kdo vlastně rozhoduje, zda vůči ní bude mít smlouva modifikující obsah společného jmění účinky, či nikoliv.³⁷² Z formulace zákonného textu je rovněž zřejmé, že postačí, pokud se smlouva o manželském majetkovém režimu práv třetí osoby dotkne, nevyžaduje se tedy přímo porušení jejích práv. Uvedené ustanovení slouží zejména na ochranu věřitelů, neboť ti

³⁶⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 240.

³⁶⁸ Ust. § 719 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁶⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 241.

³⁷⁰ Srov. ust. § 143a odst. 4 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

³⁷¹ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, 2. sv. *Zákony – komentáře*, s. 654.

³⁷² Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

mohou být dotčeni kteroukoliv z možných modifikací režimu společného jmění. Ochrana práv třetích osob se vztahuje i na smlouvu o správě věcí, které jsou součástí společného jmění.³⁷³

Jak bylo uvedeno již shora, pokud je smlouva o manželském majetkovém režimu uzavřena bez souhlasu třetí osoby a dotýká-li se svým obsahem nebo účelem jejích práv, je tato smlouva neplatná, avšak pouze relativně, a to za předpokladu, že třetí osoba se této relativní neplatnosti dovolá. Vada spočívající v chybějícím souhlasu rovněž může být odstraněna dodatečným souhlasem třetí osoby. Podstatnou otázkou je tak samozřejmě i forma souhlasu třetí osoby, která však není zákonem přímo stanovena. Smlouva o manželském majetkovém režimu musí být uzavřena ve formě notářského zápisu, přičemž jak bylo uvedeno shora, taková smlouva bude platná i bez souhlasu třetí osoby. Důvodová zpráva však uváděla, že i souhlas by měl být udělen ve formě notářského zápisu, a to až do doby zřízení zvláštní evidence smluv o manželském majetkovém režimu. Ke zřízení této evidence pak došlo s účinností od 1. 1. 2014, ovšem i nadále není nikde zákonem stanoveno, že souhlas třetí osoby by měl být ve formě notářského zápisu.³⁷⁴ Uvedený souhlas ve formě veřejné listiny nadto například není uveden ani mezi výčtem listin, které se do dané evidence zapisují ve vztahu k jednáním týkajícím se manželského majetkového práva.³⁷⁵

Z hlediska účinků smlouvy modifikující obsah společného jmění vůči třetí osobě je rovněž zcela klíčová časová souslednost mezi okamžikem uzavření modifikační smlouvy, okamžikem vzniku právního vztahu se třetí osobou a okamžikem souhlasu třetí osoby s modifikační smlouvou. Pro srovnání považuji za zajímavé uvést nahlížení na časovou souslednost za účinnosti předchozí právní úpravy. Tehdy bylo možné setkat se se dvěma směry odlišeného nahlížení, kdy dle mého názoru zcela logicky převládl v soudní judikatuře ten druhý. První výklad se opíral o závěr, že třetí osoba může být seznámena s modifikační smlouvou v jakémkoliv časovém okamžiku, přičemž od tohoto okamžiku se manželé budou moci vůči třetí osobě obsahu modifikační smlouvy dovolat. Jinými slovy tento názor připouštěl, aby modifikační smlouva byla vůči třetí

³⁷³ *Tamtéž*, s. 241.

³⁷⁴ *Tamtéž*.

³⁷⁵ Srov. ust. § 35j odst. 1 písm. a) NŘ.

osobě účinná i přesto, že třetí osoba se s obsahem modifikační smlouvy seznámila až po vzniku právního vztahu mezi ní a manželem/manželou.³⁷⁶ Tento výklad však dle mého názoru v žádném případě nesměřoval k ochraně třetích osob.

Druhý, dle mého názoru rozumnější výklad byl vysloven například v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004,³⁷⁷ ve kterém soud uvedl, že účelem ustanovení upravujícího možnost manželů odvolat se ve vztahu k třetí osobě za určitých podmínek na modifikační smlouvu je ochrana právního postavení třetích osob, jejíž součástí je ochránit třetí osoby před účelovými modifikačními smlouvami, jejichž cílem je znemožnit uspokojení pohledávky z majetku, který je součástí společného jmění manželů. Uvedená ochrana bude tedy svou funkci plnit pouze za předpokladu, že manželé se budou moci odvolat na obsah modifikační smlouvy tehdy, pokud obsah smlouvy byl třetí osobě znám nejpozději ke dni vzniku její pohledávky. Z uvedeného tedy vyplývá, že modifikační smlouva musela ke dni vzniku pohledávky dané třetí osoby existovat. Nebyly-li tedy tyto podmínky splněny, mohl se věřitel uspokojit i z majetku, který byl například modifikační smlouvou zužující rozsah společného jmění manželů z obsahu společného jmění manželů vyčleněn.³⁷⁸

Význam a posouzení časové souslednosti doznalo se změnou úpravy ochrany třetích osob dle stávajícího občanského zákoníku změny. I za soudobé právní úpravy však vyvstává otázka, zda se ochrana vztahuje jak na třetí osoby, jejichž právní vztah s manželem/manželou vznikl před uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu, tak na osoby, jejichž právní vztah s manželem/manželou vznikl po uzavření modifikační smlouvy. Odborná literatura dle mého názoru logicky uvádí, že chráněny jsou v zásadě pouze třetí osoby, jejichž právní vztah s manželem/manželou vznikl před uzavřením smlouvy o manželském majetkovém právu. Pro třetí osoby, jejichž právní vztah byl uzavřen až po uzavření modifikační smlouvy, tato ochrana neplatí. Na rozdíl od předchozí právní úpravy ochrana třetích osob již totiž nespočívá v seznámení třetí osoby s obsahem modifikační smlouvy, ale v udělení souhlasu třetí osoby s takovou

³⁷⁶ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 243.

³⁷⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu č.j. 20 Cdo 279/2003 ze dne 25. 2. 2004.

³⁷⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 243.

smlouvou. Manželé nemají žádnou zákonnou povinnost sdělovat třetím osobám, že zákonný rozsah jejich společného jmění byl modifikován. Na uvedené navazuje existence Seznamu listin o manželském majetkovém právu vedeného v souladu s notářským řádem, do kterého mohou být modifikační smlouvy zapsány a který je především veřejným seznamem.³⁷⁹ Notářský řád pak stanoví, že manželé se mohou vůči třetí osobě dovolat modifikační smlouvy, která je zapsána v Seznamu listin o manželském majetkovém právu, a to i v případě, že třetí osoba nebyla s obsahem modifikační smlouvy seznámena.³⁸⁰ Je tedy pouze na dané třetí osobě, zda bude zjišťovat, jestli je nějaká modifikační smlouva v Seznamu listin o manželském majetkovém právu zapsaná, či nikoliv.³⁸¹ Je-li tedy modifikační smlouva zapsána ve veřejném seznamu a právní vztah se třetí osobou vznikl až po tomto zápisu, mohou se manželé obsahu modifikační smlouvy vůči třetí osobě dovolat. Pokud se smlouva o manželském majetkovém režimu týká již existující věci zapsané do veřejného seznamu, pak se manželé rovněž mohou v této části dovolat modifikační smlouvy vůči třetím osobám.³⁸²

Poslední limit smluvních ujednání nalezneme v ust. § 718 odst. 3 občanského zákoníku, které stanoví: „*Smlouvou nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, ledaže jeden z manželů opustil trvale domácnost a odmítá se vrátit*“. Uvedené přímo navazuje na pravidlo, že obvyklé vybavení domácnosti již není v souladu se stávajícím občanským zákoníkem součástí společného jmění manželů. Zákon pro ty účely stanoví jednu výjimku, kdy by obvyklé vybavení rodinné domácnosti mohlo být předmětem modifikační smlouvy, a to v případě, že by jeden z manželů rodinnou domácnost trvale opustil a odmítl se vrátit.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 244.

³⁸⁰ Srov. ust. § 351 odst. 1 NŘ.

³⁸¹ Ust. § 351 odst. 2 stanoví: „*Komora zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup údaje zapisované do rejstříku Seznamu listin o manželském majetkovém režimu podle § 35j odst. 3 písm. a) až c)*“, a odst. 3 totožného ustanovení stanoví: „*Kterýkoli notář vydá každému na jeho žádost ze sbírky listin opis smlouvy o manželském majetkovém režimu nebo opis rozhodnutí soudu o změně manželského majetkového režimu anebo potvrzení o tom, že smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o změně manželského majetkového režimu nejsou v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu zapsány. V žádosti je třeba uvést jméno, příjmení a datum narození manželů*“.

³⁸² Srov. ust. § 720 odst. 2 OZ.

7 Zhodnocení současné tuzemské právní úpravy ve srovnání se španělskou právní úpravou včetně úvah *de lege ferenda*

V návaznosti na podrobnou a komplexní analýzu mohu v této kapitole konečně přistoupit ke zhodnocení soudobé tuzemské právní úpravy modifikací společného jmění manželů ve srovnání se španělskou právní úpravou, a to včetně zamyšlení se nad úvahami *de lege ferenda*.

Z podrobného rozboru obou právních úprav dle mého názoru vyplynulo, že tuzemská i španělská právní úprava vychází z obdobných teoretických východisek, jelikož obě pojímají zákonný režim společného jmění jakožto režim subsidiární pro případ, že si manželé nesjednají režim odlišný.

Oba právní řády rovněž připouští, aby zákonný režim byl smluvně modifikován, a to buď skrze stanovení taxativního výčtu možných modifikací (*přístup tuzemského zákonodárce*), anebo prostřednictvím stanovení demonstrativního výčtu modifikací s připuštěním možnosti sjednání modifikace zcela vlastní, zákonem nepředvídané (*přístup španělského zákonodárce*). Osobně jsem toho názoru, že přestože tuzemská právní úprava reálně poskytuje širokou variabilitu nastavení manželských majetkových vztahů, španělská právní úprava je v tomto směru v rovině teoretické ještě o krůček více dispozitivní. Z jednotlivých kapitol této práce je zřejmé, že mezi oběma právními úpravami existují menší či větší rozdíly, v této kapitole bych se však ráda zastavila pouze u několika z těch, které považuji za nejvýznačnější či inspirativní.

Jeden ze zcela klíčových rozdílů mezi porovnávanými právními úpravami spočívá v tom, že dle tuzemského právního řádu se ustanovení týkající se manželství, společného jmění manželů a smluv o manželském majetkovém právu uplatní pouze ve vztahu k manželům, tedy osobám, které musí být vždy opačného pohlaví.³⁸³ Naproti tomu vše, co bylo výše v této práci uvedeno ohledně španělské právní úpravy, lze aplikovat i na manželské vztahy osob stejného pohlaví, neboť i ty mohou dle Código Civil uzavřít manželství se všemi jeho právními důsledky v oblasti majetkové sféry. Dle mého názoru zde není důvod pro to, aby se tuzemská úprava manželských majetkových

³⁸³ Dle ust. § 655 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se manželstvím rozumí „trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon“.

vztahů neměla aplikovat i na registrované partnerství,³⁸⁴ neboť majetkoprávní aspekty a dopady těchto soužití do majetkové sféry osob, které spolu v takovém společenství žijí, jsou velice obdobné a právní podchycení obdobných majetkoprávních vztahů má své opodstatnění. V dané souvislosti doplňuji, že v odborné veřejnosti se lze setkat i s názorem, dle kterého by institut společného jmění neměl automaticky vznikat pouze u manželů a registrovaných partnerů, ale dokonce i u nesezdaných partnerů žijících tzv. na psí knížku, neboť takových soužití je v dnešní době mnoho. Ačkoliv s posledně jmenovaným názorem se plně neztotožňuji, zamyšlení i nad tímto přístupem má své opodstatnění.

Za vhodné a zároveň tedy i inspirativní z hlediska *de lege ferenda* považuji dále to, že dle španělské právní úpravy veškerá jednání obsažená v *las capitulaciones matrimoniales* nenabudou platnosti a účinnosti, nebude-li manželství mezi snoubenci uzavřeno do doby jednoho roku ode dne jejich sjednání.³⁸⁵ Tuzemská právní úprava žádné takové časové omezení nestanoví, což však dle mého názoru může v praxi přinášet i jisté obtíže (*nastíněné shora v této práci*), neboť smlouva upravující manželský majetkový režim může být v souladu se stávajícím občanským zákoníkem uzavřena vlastně i několik let před uzavřením manželství (*to i vzhledem k proměnlivosti vlastnických vztahů, která je zcela běžnou součástí našich životů*). Předmanželská smlouva sjednaná již několik let před uzavřením samotného manželství rovněž ani nemusí odpovídat aktuálním potřebám či představám jednoho z manželů, avšak je samozřejmě mezi manžely právně závazná a může být změněna jen se souhlasem obou z nich.

Pokud jde o vlastní vymezení jednotlivých variant modifikací společného jmění, považuji tuzemský přístup za vhodnější a praktičtější, a to přesto, že španělská právní úprava je v tomto směru o krůček více dispozitivní. V návaznosti na svou právní praxi v oblasti manželského majetkového práva jsem totiž toho názoru, že mnoho právních laiků nemá povědomí o tom, že vůbec existuje nějaký institut společného jmění, natož

³⁸⁴ Dle ust. § 1 zák. č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, se registrovaným partnerstvím rozumí „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen „partnerství“)“.

³⁸⁵ Čl. 1333 Código Civil.

pak rozdílné možnosti jeho modifikace.³⁸⁶ Představa, že lidé budou využívat možnosti sjednání zcela vlastního, zákonem nepředvídaného režimu tak, jak nabízí například právě španělská právní úprava, se mi jeví jako nepravděpodobná, a proto za praktičtější považuji tuzemský přístup, který dává snoubencům či manželům na rozdíl od španělského občanského zákoníku na výběr z širší palety předem definovaných variant modifikací společného jmění.

V návaznosti na shora uvedené se však zamýšlím nad tím, zda by mezi tuzemskými variantami modifikací společného jmění neměl být právě i tzv. *régimen de participación*, tedy režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, který se plně nekryje ani s jedním z režimů, které zná tuzemská právní úprava. Dle mého názoru se jedná o režim velice zajímavý, neboť je vystaven na principu, že po dobu trvání manželství se majetkové vztahy manželů řídí pravidly, která platí pro režim oddělených jmění, avšak po zániku manželství každý z manželů získá právo mít podíl na jmění, které nabyl i druhý z manželů v průběhu trvání manželství, ovšem s tím, že tento podíl se stanoví pouze tehdy, je-li rozdíl mezi stavem počátečním a stavem finálním alespoň u jednoho z manželů kladný. V rámci tohoto režimu totiž nikdy nemůže být stanoven podíl na ztrátě druhého z manželů. Ke komplexnímu posouzení otázky vhodnosti zařazení tohoto režimu mezi stávající tuzemské varianty modifikací společného jmění by však bylo potřeba rozsáhlejšího studia, zejména z hlediska praktických dopadů tohoto režimu v životě běžných lidí.

V jistém ohledu zajímavým shledávám také právní institut odluky manželů, tzv. *separación*, jenž je zaveden ve španělském občanském zákoníku. Ačkoliv jsou důvody existence tohoto právního institutu ve španělském právním řádu dány historicky (až do roku 1981 nebyl ve Španělsku povolen rozvod manželů, a tedy za účelem úpravy pravidel fungování mezi manžely, včetně úpravy manželského majetkového režimu, bylo využíváno institutu odluky),³⁸⁷ může být tento institut v jistých případech vcelku

³⁸⁶ K tomu viz i příspěvek JUDr. Romana Fialy, místopředsedy Nejvyššího soudu, který uvedl, že institut společného jmění jakožto pro manžele extrémně rizikový a i nadále komplikovaný by neměl vznikat přímo ze zákona, ale pouze jako důsledek aktivního rozhodnutí snoubenců uzavírajících manželství (MALIŠ, Daniel. Institut společného jmění manželů po rekonstrukci – poslední volání. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>).

³⁸⁷ DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edicIÓN. Madrid: Tecnos, 2006, s. 98.

praktický, neboť řeší majetkové vztahy manželů pro dobu, kdy spolu manželé nežijí, a to tak, že ode dne soudního rozhodnutí o odluce manželů se jejich vzájemné majetkové vztahy řídí režimem oddělených jmění, který je pro takovou situaci z pochopitelných důvodů nejvhodnější.

Závěr

Cílem předkládané rigorózní práce bylo zhodnocení soudobé tuzemské právní úpravy modifikací společného jmění manželů ve srovnání se španělskou právní úpravou obsaženou v Código Civil, zákoníku s dlouholetou tradicí, a zjištění, zda tuzemská právní úprava v evropském prostoru ob stojí, v čem lze spatřovat případné nedostatky a jakým směrem by se mohly ubíhat případné úvahy tuzemského zákonodárce *de lege ferenda*. Stanoveného cíle jsem zamýšlela dosáhnout prostřednictvím vypracování detailní a komplexní právní analýzy aktuální tuzemské právní úpravy jednotlivých variant modifikací společného jmění ve srovnání s právní úpravou modifikací společného jmění obsaženou ve španělském občanském zákoníku, která je postupně předkládána v rámci jednotlivých kapitol této práce.

U obou právních řádů lze zcela zřetelně vysledovat, že příslušné právní úpravy v oblasti manželského majetkového práva snad ještě více než v jiných právních oblastech zrcadlově odráží sociální změny ve společnosti a změny v chápání vzájemného postavení muže a ženy, tedy manžela a manželky.

Na počátku 20. stol. tuzemská právní úprava vycházela z nerovnoprávného postavení muže a ženy a Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, převzatý do tuzemského právního řádu na základě tzv. recepční normy, byl postaven na zásadě odděleného majetku mezi manžely s možností odlišného nastavení prostřednictvím svatební smlouvy. Emancipace žen a zrovnoprávnění postavení muže a ženy se promítly poprvé do zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který již jako výchozí zákonný režim stanovil režim zákonného společenství majetku. Navazující zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, k otázce manželských majetkových vztahů přistoupil kogentně, když připustil možnost pouze jediného majetkového režimu, a to bezpodílového spoluvlastnictví, přičemž možnost jakékoliv modifikace manželského majetkového režimu zcela vyloučil. Institut bezpodílového spoluvlastnictví byl následně nahrazen lépe vyhovujícím institutem společného jmění manželů, současný občanský zákoník již je vystavěn v tomto ohledu na vysoce dispozitivním přístupu umožňujícím několik variant modifikací společného jmění. Soudobá právní úprava je přirozeným odrazem rostoucí potřeby prosazování individuálních zájmů a potřeb každého z manželů a projevem zásady autonomie vůle i v oblasti manželských majetkových vztahů.

Dopad sociálních změn ve společnosti lze obdobně vysledovat i ve španělské právní úpravě, která nejprve vycházela z principu nezměnitelnosti manželského majetkového režimu, což bylo odůvodněno ochranou slabšího z manželů, za kterého byla tradičně považována žena. Soudobý Código Civil však již vychází z principů odlišných, a to z principu smluvní volnosti, principu rovnosti a konečně z principu flexibility a změnitelnosti manželského majetkového režimu. Skutečnost, že Código Civil přes svou dlouholetou tradici opravdu podléhá sociálním změnám ve společnosti, lze nepochybně spatřovat v tom, že ve Španělsku mohou manželství uzavřít i osoby stejného pohlaví, právní úprava *sociedad de gananciales* a jeho jednotlivých modifikací se tak v plném rozsahu vztahuje i na tato manželství. V tomto směru je dle mého názoru španělská právní úprava o krok modernější než tuzemská. Dlužno doplnit, že tomu tak nebylo vždy, neboť např. rozvod byl ve Španělsku povolen až v roce 1981, což je jedním z důvodů zakotvení institutu odluky manželů, tzv. *separación*, který existuje ve španělském právním řádu doposud.

Skutečnost, že ve Španělsku se mezi manžely stejného pohlaví uplatní manželský majetkový režim stejně jako mezi manžely opačného pohlaví, představuje jeden z klíčových rozdílů mezi porovnávanými právními úpravami. Z hlediska fungování v praxi a dopadů do praxe dle mého názoru není důvod pro to, aby tuzemská právní úprava manželských majetkových vztahů neměla být aplikována i na partnery žijící v registrovaném partnerství. Společné jmění manželů je totiž mimo jiné výrazem manželské rovnoprávnosti a ekonomické solidarity a tyto atributy by měly být podle mého názoru zachovány i mezi partnery vstupujícími do registrovaného partnerství.

Lze říci, že v oblasti modifikací společného jmění jsou přístupy obou právních úprav velice podobné. Oba právní řády připouští, aby zákonný režim byl smluvně modifikován, a to buď skrze stanovení taxativního výčtu možných modifikací (*přístup tuzemského zákonodárce*), anebo prostřednictvím stanovení demonstrativního výčtu modifikací s připuštěním možnosti sjednání modifikace zcela vlastní, zákonem nepředvídané (*přístup španělského zákonodárce*). V rámci smluvní modifikace společného jmění tuzemský zákonodárce dává snoubencům či manželům na výběr z režimu oddělených jmění, režimu vyhrazujícího vznik společného jmění ke dni zániku manželství, režimu zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu nebo rozšíření společného jmění v zákonném režimu. Španělská právní úprava manželům či

snoubencům umožňuje, aby si v rámci *las capitulaciones matrimoniales* ujednali režim odlišný od režimu *sociedad de gananciales*, a to *régimen de separación de bienes* (režim úplného oddělení majetku), *régimen de participación* (režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku) či režim zcela vlastní, zákonem nepředvídaný. Přestože tedy tuzemská právní úprava reálně poskytuje širokou variabilitu nastavení manželských majetkových vztahů, španělská právní úprava je v tomto směru v rovině teoretické ještě o něco dispozitivnější. Přes shora uvedené považuji tuzemský přístup za vhodnější a praktičtější vzhledem k tomu, že mnoho právních laiků nemá povědomí o tom, co se skrývá pod institutem společného jmění, natož pod jednotlivými variantami možných modifikací společného jmění. Nedomnívám se tedy, že by možnost sjednávání si zcela vlastního režimu byla ze strany manželů či snoubenců příliš využívána.

Z porovnání tuzemské a španělské právní úpravy vyplynulo, že dle tuzemského právního řádu si manželé či snoubenci nemohou své manželské majetkové vztahy nastavit tak, aby mezi nimi de facto panoval režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku. Byť se režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku podobá z tuzemských režimů režimu vyhrazujícímu vznik společného jmění ke dni zániku manželství, právní důsledky těchto režimů jsou odlišné. Po dobu trvání manželství u obou režimů panuje mezi manžely režim oddělených jmění, při zániku manželství se tyto režimy však chovají odlišně. Zatímco u tuzemského režimu společné jmění manželů vznikne ke dni zániku manželství a bude vypořádáno dle zákonných pravidel, u režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku se při zániku manželství stanoví rozdíl mezi majetkem, který měl každý z manželů na začátku a který má při zániku manželství či ukončení sjednaného režimu, a je-li ten rozdíl alespoň u jednoho z manželů kladný, má druhý z manželů právo na dorovnání poloviny z tohoto kladného rozdílu, pokud je však rozdíl u obou manželů záporný, k žádnému dorovnávání docházet nebude. Režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku považuji za velice zajímavý a inspirativní i z hlediska úvah *de lege ferenda*. Tento režim v sobě snoubí princip solidarity a spravedlivého zohlednění skutečnosti, že získaný přínos není výsledkem snažení a iniciativy jen jednoho z manželů, ale i toho, který šetřil a nespotřeboval.

V návaznosti na výsledky provedené komparace lze dle mého názoru konstatovat, že soudobá právní úprava modifikací společného jmění manželů v porovnání se

zahraniční právní úpravou Španělského království ob stojí, a to co do rozsahu, kvality i obsahové stránky. Odlišnosti, které mezi právními úpravami panují, jsou dány zejména odlišným politickým, sociálním a kulturním vývojem tuzemské a španělské společnosti a plně tak dokladují, že oblast právní úpravy manželského majtkového práva vysoce podléhá sociálním změnám ve společnosti. I do budoucna tedy lze očekávat, že právní úprava manželských majtkových režimů a manželského majtkového práva vůbec se bude i nadále vyvíjet, odrážejí při tom vývoj naší moderní společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

a) Tuzemské

- ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vyd. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.
- ČÍŽKOVSKÁ, Věra. *Socialistické majetkové právo manželské*. Praha: Universita Karlova, 1971. 125 s.
- DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004.
- DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 2., rozš. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-262-4.
- DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7.
- ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.
- ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- ELIÁŠ, Karel, Jana SVEJKOVSKÁ a Milan POKORNÝ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. A aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 792 s. Komentáře, 38. sv. ISBN 978-80-7478-493-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1349 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.
- CHAZOVA, Olga A. *Rodinné právo v bývalém Sovětském svazu: více odlišností nebo více společného?*. Přeložili Zdeňka Králíčková a Martin Kornel. *Právník*. 2009, roč. 148, č. 8, s. 846–865.

- PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. 303 s. ISBN 978-80-7400-565-7.
- ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937.
- Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů z 3. 2. 1972, Cpj 86/71, uveřejněné pod číslem R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.
- SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 377 s. ISBN 978-70-7400-266-3.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8.
- ŠVESTKA, J., J. SPÁČIL, M. ŠKÁROVÁ a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 2 sv.
- ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-466-6.
- TUROŇOVÁ, Jana. Soudobé tendence v evropské právní úpravě majetkového režimu mezi manželi. In: *COFOLA 2009: the Conference Proceedings*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 1265–1276.

b) Zahraniční

- BOELE-WOELKI, Katharina, Bente BRAAT a Ian CURRY-SUMNER. *European Family Law in Action IV: Property relations between Spouses*. Antwerp: Intersentia, 2009. 1242 s.
- DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 11 edición. Madrid: Tecnos, 2012. ISBN 978-84-309-5505-3.
- DÍEZ-PICAZO, Luis a Antonio GULLÓN. *Sistema de derecho civil*. 10a edición. Madrid: Tecnos, 2006. ISBN 84-309-4433-8.
- LETE del RÍO, José Manuel. *Derecho de obligaciones: Contratos en particular*. 3. vyd. Madrid: Tecnos, 1999. 3 sv. ISBN 84-309-3458-8.

Odborné články

- BERNAL MARSALLÁ, Lorenzo D. a Víctor D. VALCARCE RUIZ. *Bienes privativos por razones singulares en la sociedad de gananciales (análisis y comentarios de resoluciones judiciales)* [online]. Ca. 2000 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.valcarceabogados.com/privatividadensocgananciales.pdf>.
- BUREŠ, Jan a Bohdana HALLADY. Notář a společné jmění manželů. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 3. ISSN 1211-0558.
- DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. 2013, roč. 22, č. 7–8, s. 242–263. ISSN 1210-8278.
- HRMOVÁ, Monika. K právnímu režimu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-pravnimu-rezimu-obvykleho-vybaveni-rodinne-domacnosti-94678.html>.
- CHALUPA, Luboš. Zúžení společného jmění manželů. *Akchalupa.cz* [online]. Ca. 2006 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/zuzeni-sjm>.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 7–8, s. 2–6. ISSN 1805-0824.
- MAKARIUS, Milan. Zánik společného jmění manželů a jeho vypořádání. *Aplikované právo*. 2005, č. 2.
- MALIŠ, Daniel. Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.
- MELZER, Filip, Petr TÉGL a Renáta ŠÍNOVÁ. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 19, s. 649. ISSN 1210-6410.
- Ministerstvo spravedlnosti, Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ČR. *K výkladovým otázkám spojeným s možným postihem*

majetku patřícího do společného jmění manželů [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.

- Notářská komora ČR. *Rozšíření společného jmění* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/rodina-majetek-a-ochrana-prav/rozsireni-spolecneho-jmeni>.
- OLEJAROVÁ, Žaneta. Majetkové poměry manželů od 1. 1. 2014 podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*. 2013, roč. 15, č. 7, s. 24. ISSN 1212-866X.
- Régimen Económico Matrimonial de Participación. Despacho Jurídico. *derechofamilia.com* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://derechofamilia.com/regimen-economico-matrimonial-de-participacion/>.
- SEEMANOVÁ, Jana a Martina POKORNÁ. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 4. ISSN 1211-0558.
- Tribblius. *El régimen de participación* [online]. Ca. 2016 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://tribblius.com/guia/familia/matrimonio/regimen-de-participacion/>.

Právní předpisy (vše ve znění pozdějších předpisů k 30. 3. 2017)

- Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský (vyhlášen císařským patentem)
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (v původním znění)
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti
- Zákon č. 155/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí
- El Código Civil (Real Decreto de 24 de julio de 1889)
- Código civil de Cataluña
- Código de Comercio
- Constitución Española
- Ley 14/1975, de 2 de mayo, sobre reforma de determinados artículos del Código Civil y del Código de Comercio sobre la situación jurídica de la mujer casada y los derechos y deberes de los cónyuges (zákon č. 14/1975 ze dne 2. 5. 1975 o reformě stanovených článků občanského zákoníku a obchodního zákoníku ohledně právního postavení vdané ženy a právech a povinnostech manželů)
- Ley Hipotecaria

Domény

- Código Civil
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Privado/cc.html [cit. 2017-03-16]
- Decreto de 8 de febrero de 1946 por el que se aprueba la nueva redacción oficial de la Ley Hipotecaria
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Privado/lh.html [cit. 2017-03-16]

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69
- Nález Ústavního soudu ČR II. ÚS 219/1995 ze dne 12. 6. 1996
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2345/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004 sp. zn. 20 Cdo 279/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. NS 30 Cdo 681/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. NS 22 Cdo 2406/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007 sp. zn. 21 Cdo 2045/2006

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2793/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. NS 22 Cdo 2779/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4450/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4903/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2930/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. NS 22 Cdo 3069/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010

Resumé

Právní institut manželství a s ním spjaté majetkové vztahy mezi manžely snad více než jiné právní oblasti podléhá sociálním změnám a náladám ve společnosti, které určují další vývoj a směřování této pro život významné oblasti práva. Problematika manželských majetkových vztahů je v současné době pro právní laiky komplikovaná, veřejnost nejenže nemá dostatečné právní povědomí o variantách, výhodách a nevýhodách jednotlivých smluvních modifikací manželského majetkového práva, kterých je z daného důvodu využíváno pomálu, často se lze ale setkat i s tím, že manželé či snoubenci nemají představu ani o tom, co vůbec je obsahem základního a subsidiárního zákonného manželského režimu, tedy společného jmění manželů, což může mít následně významný dopad na jejich životy.

Cílem předkládané rigorózní práce bylo zhodnocení, zda soudobá tuzemská právní úprava modifikací společného jmění manželů ob stojí ve srovnání se španělskou právní úpravou obsaženou v Código Civil, zákoníku s dlouholetou tradicí, a v čem je případně možné nacházet inspiraci pro úvahy *de lege ferenda*. Předkládaná práce sestává ze sedmi kapitol, které jsou dále z důvodu větší přehlednosti systematicky členěny do dalších podkapitol.

Úvodní kapitola práce je věnována historickému vývoji moderní právní úpravy manželského majetkového práva, který zrcadlí sociální změny ve společnosti včetně změn v chápání vzájemného postavení muže a ženy, tedy manžela a manželky. Následující kapitola pojednává v obecné rovině o aktuální tuzemské právní úpravě s jejím zasazením do kontextu evropského právního prostoru s důrazem na právní úpravu Španělského království. Třetí kapitola je již věnována samotným smluvním modifikacím zákonného manželského majetkového režimu, přičemž úvodní část dané kapitoly pojednává o vývoji tuzemské a španělské právní úpravy modifikačních smluv, další část obsahuje výklad o samotných smluvních stranách smluv o manželském majetkovém právu a o jejich formálních náležitostech včetně srovnání se španělskou právní úpravou, která zakotvuje *las capitulaciones matrimoniales*. Čtvrtá kapitola se podrobně zabývá samotným obsahem základního a zároveň subsidiárního manželského majetkového režimu, tedy režimem společného jmění manželů a jeho španělskou obdobou, *sociedad de gananciales*. V následující kapitole jsou podrobně rozebrány

jednotlivé druhy smluvených režimů společného jmění, pozornost je postupně věnována režimu oddělených jmění, režimu vyhrazujícímu vznik společného jmění ke dni zániku manželství, režimu zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu nebo rozšíření společného jmění v zákonném režimu. Zmíněné modifikace společného jmění jsou porovnány se svými španělskými obdobami, tedy *régimen de separación de bienes* (režim úplného oddělení majetku) a *régimen de participación* (režim oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku). Šestá kapitola se zabývá limity smluvních ujednání o rozsahu společného jmění. Výsledky komparativní analýzy a zhodnocení tuzemské právní úpravy ve srovnání s úpravou Španělského království jsou pak předloženy v závěrečné kapitole této práce.

Summary

The legal institute of marriage and connected property relations between the spouses are more than other areas of law influenced by social changes and atmosphere in the society which determine further development and direction of this area of law significant for life. The matter of marital property relations is currently complicated for legal laymen, not only because the public has not got sufficient legal awareness regarding the variety, advantages and disadvantages of individual contractual modifications of marital property relations, which are therefore used very rarely, but often we can also see that the spouses don't even know what is the subject matter of the basic and subsidiary legal marital regime, e.g. community property of spouses, which can have consequently a significant impact on their lives.

The aim of the submitted rigorous thesis was to evaluate, whether the current legal regulation of modifications of marital property can stand in comparison with the Spanish legal regulation contained in Código Civil as a codex with long-standing tradition and where could be eventually found inspiration for considerations *de lege ferenda*. The submitted thesis consists of seven chapters which are for better clarity further systematically divided into subchapters.

The introductory chapter is dedicated to the historical development of modern legal regulation regarding marital property relations which reflects social transformations including changes in understanding of the mutual status of man and woman, e.g. husband and wife. The following chapter focuses on the current inland legal regulation in general with its contextualization into the European legal area with emphasis on the legal regulation of the Kingdom of Spain. The third chapter is already dedicated to the contractual modifications of legal marital regime themselves, with the introductory part surveying the development of inland and Spanish legal regulation of modifications contracts, the next part includes explanation regarding the contractual parties of contracts on marital property law and their formal requirements including the comparison with the Spanish legal regulation which regulates *las capitulaciones matrimoniales*. The fourth chapter is concerned in detail with the content of the basic and subsidiary marital property regime, the community property of spouses itself and its Spanish parallel, the *sociedad de gananciales*. In the following chapter, the individual

types of contractual regimes of marital property are analysed in detail, the attention is subsequently dedicated to the separate property regime, regime reserving the creation of community property to the date the marriage terminates, regime constituting a reduction or extension of the scope of the statutory regime of community property. The mentioned modifications of community property are compared with their Spanish parallels, the *régimen de separación de bienes* (regime of full separation of the property) and the *régimen de participación* (regime of separation of the property with participation on the increment of the property value). The sixth chapter is concerned with the limits of contractual negotiations regarding the scope of the community property. The results of the comparative analyses and evaluation of the inland legal regulation in comparison with the regulation of the Kingdom of Spain are presented the final chapter of this thesis.

Modification of marital property – comparative study

Key words – klíčová slova

Modification of marital property – Modifikace společného jmění manželů

Separate property regime – Režim oddělených jmění

Regime constituting a reduction of the scope of the statutory regime of community property – Režim zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu